

10

RODNA GRUDA

oktober 1967

revija Slovenske izseljske matice

News on pages 289—290 — Noticias en la página 291

Slika na naslovni strani:
Leon Dolinašek: Sence na asfaltu

Prva slika spodaj:
Ob trgatvi. Foto: Stojan Kerbler

Druga slika spodaj:
Spravilo krompirja v Beli krajini; v ozadju Suhor.
Foto: Rado Vouk

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Can-
karjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna
urednica ZIMA VRŠČAJ. Urednika: INA SLOKAN
in JOŽE PRESEREN.

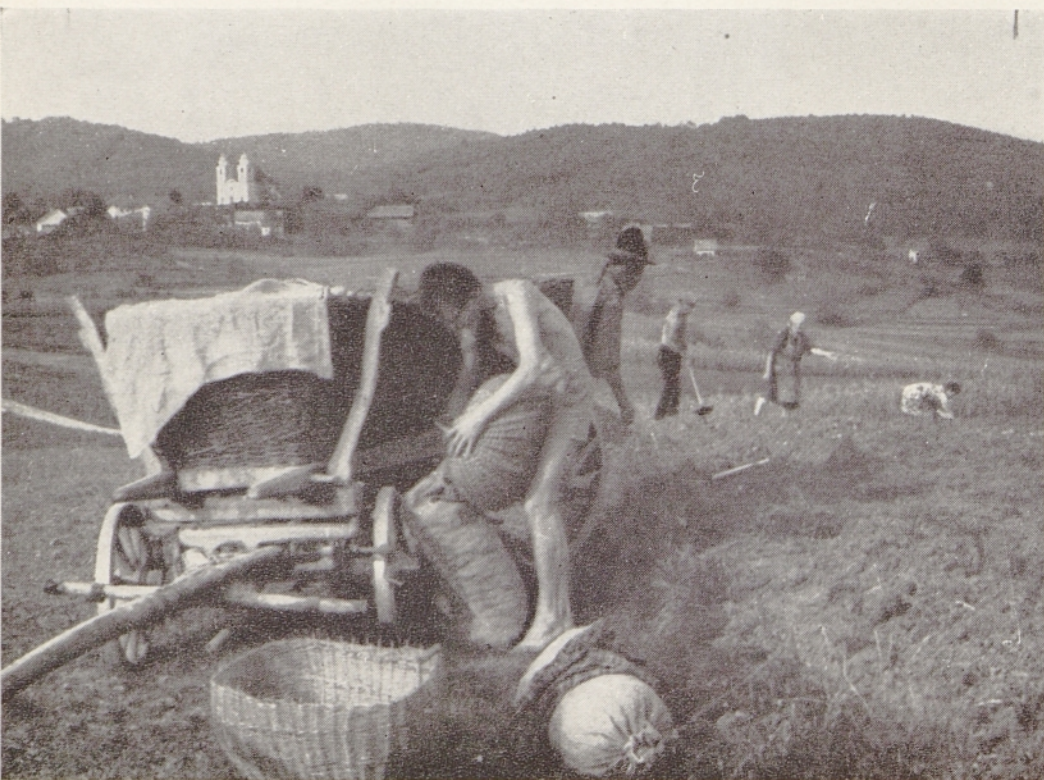
Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaestkrat na leto. V poletnem času izi-
deta dve številki skupno. Letna naročnina za preko-
morske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz
inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski
banki 501-620-5-3204-10-4; za dinarska plačila 501-8-51.
Poštnina plačana v gotovini. Rokopisov ne vrača-
mo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Konec septembra in oktobra oživijo
vinske gorice po vsej naši domovini. Na
sodelavec se je nekaj pred tem, v začetku
septembra, podal v Belo krajino, ki je bila
že vsa v pripravah na to jesensko prazno-
vanje, saj se ob trgatvah vedno zberejo
vse velike družine, prijatelji in znanci. Tu
med steljniki in brezovimi gaji dobiva
jezen še lepšo in idiličnejšo podobo. Taka
ali v podobnem tonu ubrana pa bi bila
tudi reportaža z Bizeljskega, iz Gadove
peči, iz Slovenskih goric in Haloz ali iz
Vipavske doline. Ponekod letos res niso
imeli sreče, neurje in toča sta uničila pri-
delke, vendar pa je človek zadovoljen z
vsem, kar mu nudi zemlja. Kar ni dala
letos, bo dala morda drugo leto.

V teh jesenskih dneh ožive tudi neštete
zgodbe, ki prehajajo iz roda v rod, šegave
in žalostne, in številni običaji, ki niso za-
pisani v nobenih knjigah, ker se jih eno-
stavno zapisati ne da, treba pa jih je do-
živeti. Če boš npr. gospodarju, ki ti je da-
na poskušnjo kozarec svojega, pijačo po-
hvalil, ti bo pač dejal: »Tak je, kakršnega
sem pridelal.« Če pa boš okleval s pohvalo,
ker ni da bi hvalil, ti bo seveda dejal: »Kaj
hočemo, takšnega je pač bog dal.« Razigra-
nosti, smeha, dobre volje, pa pesmi in
plesu ni nikoli konec. Vino pa seveda ni
tako j vino, treba je le še počakati, vsaj do
Martina...

K sliki na naslovni strani: Slikanje s kre-
do na pločnik je mnogokje način, da se ne-
kateri umetniki pokažejo v javnosti. Za take
poskuse smo večkrat slišali iz tujine, k nam
pa so to prinesli nekateri mladi turisti, ki so
z denarjem, ki so ga zbrali na ta način, po-
tovali. Slika na naslovni strani pa prikazuje,
kako so po asfaltu z barvnimi kredami risali
nekateri učenci ljubljanskih šol konec šol-
skega leta.

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Oktober

XIV. leto

Št. 10

Vsebina:

Rado Vouk: Med brezami in hrami

J. P.: Pri treh srcih v Radencih

Ivanu Regentu v spomin

Sodelovanje med avstrijskimi in našimi
sindikati

Bo prišlo do socialne konvencije med
Jugoslavijo in ZR Nemčijo?

Iz Jugoslovanskega kluba v Zürichu

Novice iz matice

Poslednja pot Franka Zaitza

Ina Slokan: Geza Kološa

V. V.: Dvanajst Likarjev in še ...

Louis Šeme na obisku v Sloveniji

Publicist Jože Grdina

Jože Župančič: Domači zrak me poživi in
pozdravi ...

I. S.: Farmar iz Mehike

News

Noticias

Zanimivosti — novice

Jugoslovanska pobuda

Marija Namorš: Obisk ameriških kirurgov
v Ljubljani

20 let priključitve Slovenskega primorja
Šport

Kultura

Mednarodno srečanje muzikologov

Otroci berite

Naši po svetu

Vprašanja — odgovori

Naši pomenki

Frank Zaitz: Slovenska vas

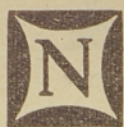
Matevž Hace: Oglar Peter in njegova
Tončka

Naša beseda

Učimo se slovenščine

Humor

OBIŠČITE NAJVEČJO TRGOVSKO HIŠO V SLOVENIJI

VELEBLAGOVNICA
nama
LJUBLJANA

V LJUBLJANI, TOMŠIČEVA UL. 2 (nasproti hotela Slon)

6 prodajnih etaž

10.000 artiklov za dom, družino, za gospodinjstvo,
za šport in rekreacijo

Lastna menjalnica v pritličju

10 % popusta za nakup
s tujimi plačilnimi sredstvi

Poslovalnici:

»ELITA«, Čopova ul. 7

»Blagovnica
s stanovanjsko opremo«,
Wolfova ul. 1

Velika izbira blaga

Ugoden nakup

Sodoben način prodaje

IZŠEL JE

Slovenski izseljenski koledar 1968

Naročite ga pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II

ali pri svojih **zastopnikih**

Koledar stane 3,00 ZDA dolarje ali enakovrednost v drugi
valuti.

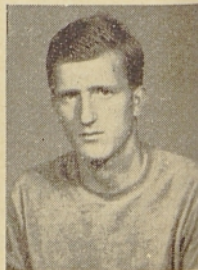
Zaradi neuspeha v šoli je pobegnil od doma
19-letni srednješolec JURE BAVDEK, visok
176 cm, plavolas. Sredi junija se je javil iz
Mentona (Francija), nato nič več.

Prosimo rojake, če ga kdo pozna, naj ga
opozori na to, naj se vendar javi svoji mami
ali pa na spodaj označeni naslov.

Za vsako novico o njem bomo rojakom zelo
hvaležni. Stroške povrnemo.

Jelisava BAVDEK

Ljubljana, Trdinova 5/I
Jugoslavija

Jesenski izlet v Belo krajino

Rado Vouk

V slikovito deželo sonca, belih brez in grozdja na jugu Slovenije se napotimo čez Gorjance po novi asfaltirani cesti, ki se iz Novega mesta vzpenja v velikih vijugah med gozdovi in pašniki, kot bi hotela ravednemu popotniku razkriti še zadnje kottičke mirne dolenske pokrajine. Po štirinajstih kilometrih vožnje dosežemo najvišjo točko gorjanske ceste (635 m), nakar se nam že na prvem ovinku odpre pogled na valovite belokranjske hribe, loze in trte. Z gozdovi poraščen svet, ki se z južnega pobočja Gorjancev spušča proti Metliki, preide kmalu v nizke valovite griče, dokler se zemlja čez razmetane kraške planjave ne zlekne v plodne ravnine ob Lahinji, Dobljčici in Kolpi. Bušinja vas, Lokvica, Grabrovec, Vinomer, Radovica, Drašiči, Vidošiči so imena vasi in vinskih goric, kjer rasejo trte, ki dajejo znano metliško črmino in druga kvalitetna vina. Poseben čar pokrajine so številne zidanice in hrami, pod katerimi se v nižinah razprostirajo značilni steljniki z belimi brezami. Drobnost listje, obarvano v tisoč odtenkih jesenskih barv, rahlo vztrepetava, kakor bi se balo bližajočih se hladnih sap. To je Bela krajina z belimi brezami in z belimi narodnimi nošami, skromna in gostoljubna in polna folklornih zanimivosti. Šege in običaji, ki so v tej deželi nekaj svojevrstnega, nas povedejo v davne preživete dni ljudstva, ki je dalo svojim notranjim nagibom izraza in poudarka v življenju in opazovanju narave. Najpomembnejša obredja je belokranjsko ljudstvo praznovalo v kresni dobi, ki se je pričela na Jurjevo in nehalo na Ivanje (od 24. aprila do 24. junija). Jurjevanje in nastop pomladi — praznik prve setve, je svečan uvod v znamenito kresovanje. Belokranjska jurjevska obredja so se ohranila vse do danes.

V vsakoletnem jurjevanju, ki je osrednja folklorna in turistična prireditev v Beli krajini, prikazujejo amaterske folklorne skupine iz raznih krajev svoje običaje in plese: Zeleni Jurij, kola, svatbeni običaji in kresovanje.

Moj mladi sopotnik Rudi Škof me je v Suhorju prijazno povabil, naj obiščem njegov rojstni kraj — Dragomljo vas. Fant je sicer v službi v Novem mestu, toda kadar le more, se rad poda domov čez Gorjance in pomaga pri delu. V ostrem ovinku sva zavila okoli vinograda na ozko

makadamsko cesto in vozilce je poskakovalo in škripalo, kot bi mu kdo igral narodne viže. Kmalu sva se pripeljala do vasi, kjer so na njivi ob poti Rudijevi domači spravljali krompir. Tudi hčerka Stanika, ki je sicer medicinska sestra v Novem mestu, je pridno delala.

»Boste pomagali? Potem kar brž, da se ne bo prej zmračilo!« je rekla smeje, ko sem ji segel v roko. Rudi pa je medtem pogledal okrog po njivi in že sva morala dalje do hiše, da se je preoblekel. Na dvorišču sva srečala očeta z oguljenim klobukom na glavi. Zvedavo je gledal s svojimi zamišljenimi modrimi očmi in se utrujeno smehljajal.

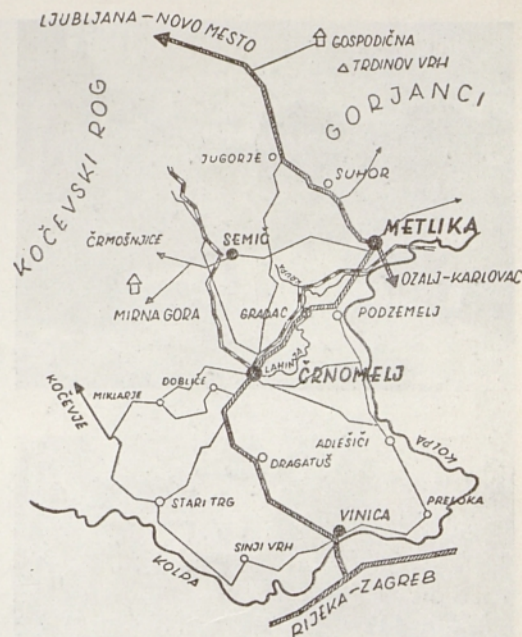
»Veliko grenkega je okusil v življenju,« je potem rekel Rudi. »Med prvo svetovno vojno je bil na raznih frontah in si je nakopal hud revmatizem, ki si ga je pa v zadnjih letih dobro pozdravil. Sedaj je v dvainsedemdesetem letu in še dela ...«

Ostareli vojni veteran se nama je počasi približal in s tihim glasom tožil, kako sta jih letos v tem delu Bele krajine prizadeli toča in suša. Toča je uničila koruzo, oklestila sadno drevje in vinograde, tako da so kmetje ponekod kar brez volje do dela. Zaman so se potili, zaman z ljubeznijo obdelovali skopo kraško zemljo, ki jim pomeni življenje.

Presenečen pa sem bil kasneje, ko sem med potjo skoz vas videl veliko novih hiš in gospodarskih poslopij. Tudi na starejših stavbah, ki so bile še pred nedavnim pokrite s slamo, se belijo nove strehe iz cementnih opek. Med domačijami pa so speljane poti posute s peskom, ki ga skrbni ljudje nakopljejo v apnenčevih kamnolomih. Teh je dovolj vsepovsod po krašovitih bregovih. Očitno se je tudi v belokranjskih vaseh marsikaj izboljšalo.

Zvečer, ko smo prišli v Metliko, je zmanjkalo električnega toka. Toda Rudi, ki je pred leti tod hodil v šolo, se tudi v temi počuti kakor doma. Mestece s 1650 prebivalci je središče vzhodnega dela Bele krajine.

»Metlika ima zelo burno zgodovino,« pripoveduje Rudi, medtem ko hodiva po temnih ulicah in čakava luč. (Stara mestecca so v temi toliko zanimivejša, ker je vsaka malenkost hkrati majhna skrivnost.) »Središče mesta je bilo naseljeno že skoraj

Mlada Belokranjčka v narodnih nošah. Foto: Mirko Kambič

tisoč let pred našim štetjem. V srednjem veku je bila Metlika sedež Slovenske ali Metliške marke in je obdržala svoje deželne glavarje do 1556. leta.«

V drugi polovici 19. stoletja se je v Metliki zelo razvilo društveno življenje, sicer pa je bila izrazito trgovsko in obrtniško mesto. Obenem so se prebivalci morali ukvarjati tudi s kmetijstvom, če so hoteli skromno živeti. Kot v času Avstrije pa so se tudi v bivši Jugoslaviji ljudje veliko izseljevali v industrijske kraje v razne evropske države in v Ameriko.

V začetku druge svetovne vojne so Metliko najprej zasedli Italijani, od septembra 1943 pa je bila svobodno partizansko mesto, ki ga je podivjani sovražnik 14. julija 1944 spet razdejal in požgal 120 stanovanjskih in drugih zgradb. Mesto se je končno začelo razvijati šele po letu 1956, ko je dobilo prvo industrijo: Belokranjsko trikotajno industrijo BETI, predilnico česane volne (obrat NOVOTEKSA) in konfekcijsko podjetje KOMET. Te tovarne v glavnem zaposlujejo žensko delovno silo, tako da je od skupnega števila zaposlenih v občini kar 70 odstotkov žensk. »Vendar ta nenavadna razlika,« kot pravi občinski mož Franc Molek, »za sedaj ne povzroča kakih težav. Mesto je v zadnjih letih, zlasti potem, ko smo dobili asfaltirano cesto čez Gorjance, zelo spremenilo svojo podobo. Življenjski standard se je dvignil. Tudi kmetje dobro gospodarijo. Sedaj predvsem obnavljamo vinograde. Mnogi gospodarji urejajo sodobne nasade, kjer bodo gojili trte znamenite metliške črnine in nekaterih belih sort. V Metliki so zgradili pred leti veliko vinsko klet in sedaj še naprave za predelovanje grozdja, tako da bodo od kmetov lahko kupovali tudi grozdje in ne samo vino kot doslej. Razne značilnosti Bele krajine kot so vinogradi z zidanicami, breze, steljniki in kopališča ob naših čistih in toplih rekah ter ljudska obredja naj bi v prihodnje bili tudi osnova za razvijanje turizma, ki je predvsem zaradi oddaljenosti naše dežele še precej skromen...«

*

S podobnimi vprašanji kot v Metliki, se ubadajo tudi v Črnomlju, kjer je sedež občine, ki šteje 10 tisoč prebivalcev več kot občina Metlika, to je 17 tisoč ljudi, od katerih jih je zaposlenih v industriji okoli tri tisoč, ostali pa se ukvarjajo pre-

težno s kmetijstvom. V tem največjem središču Bele krajine so se odvijali najpomembnejši dogodki našega političnega življenja, ko se je tu začel 11. avgusta 1941 oborožen upor proti okupatorju. Pomembno vlogo je dobil Črnomelj po kapitulaciji fašistične Italije, ko je postal osrednji center za borbo proti okupatorju za celotno Slovenijo. V sedanjem prosvetnem domu je 19. februarja 1944 prvič zasedal Slovenski narodno osvobodilni svet (SNOS). V času NOB so začeli v Črnomlju z delom Znanstveni zavod Slovenije, Slovensko narodno gledališče, Radio OF, Denarni zavod Slovenije in druge pomembne ustanove, ki so se po osvoboditvi preselile v Ljubljano. Spominska obeležja na hišah, kjer so delovale, pa še danes spominjajo na udeležbo Bele krajine v borbi za svobodo našega ljudstva. Po letu 1945 je mesto doseglo viden razmah, ko se je z novimi industrijskimi obrati začelo hitreje razvijati. Tu je Belokranjska livarna, Belasad — destilacija alkoholnih pijač in druga podjetja. V mestu veliko gradijo in si tako svojo pravo podobo šele pridobivajo. Srečujem se z ljudmi, ki so prišli iz okolice po opravkih; v njihovi govorici je precej besed, ki dajo vedeti, da je blizu sosednja republika. Na avtobusni postaji, kamor prihajajo in od koder odhajajo ljudje iz bližnjih in iz oddaljenih krajev, ni težko najti kakega znanca. Zdi se mi, da imajo ljudje tod okoli sploh navado čakati na svoj avtobus vsaj že pol ure pred njegovim prihodom. Verjetno to ne velja za Toneta Troho, ravnatelja osnovne šole v Vinici, ki je danes slučajno prišel po opravkih v Črnomelj. Vedno nasmejan in pripravljen za pogovor kaj rad pove, da ima Vinica popolno osnovno šolo, čeprav kraj sam šteje le 250 prebivalcev. Nasploh so v zadnjih letih v vsej Beli krajini izvedli reorganizacijo šolske mreže. Veliko majhnih šol so ukinili, za otroke pa so organizirali prevoz z avtobusi v večje kraje, ki imajo na voljo prostorna šolska poslopja in dovolj sposobnih učiteljev. Novi šoli v Metliki in v Črnomlju sta za tamkajšnje šolarje pravo razkošje.

Tajnica metliške osnovne šole Sonja Orlič, ki je končala ekonomsko srednjo šolo, in je prvo leto v službi, je zelo zadovoljna s svojim delom.

»Sicer pa je v Metliki precej dolgočasno; preveč mirna je, premalo zanimivega se

zgori okoli nas,« je rekla potem, ko sva sedla za mizo na terasi novega hotela »Bela krajina« in si naročila limonado. »Včasih smo imeli učiteljico, ki je z amaterji naštudirala kakšno igro ali kaj podobnega, sedaj pa nimamo ničesar več razen kina. Jeseni bomo dobili mladega predavatelja za slovenščino in upamo, da bo on spet malce vzdramil kulturno življenje.«

V kulturno prosvetnem življenju je bila Bela krajina nekdanj precej zapostavljena, ker ni imela razvitega srednjega šolstva. Sedaj je popolna srednja šola — gimnazija v Črnomlju. Delež Bele krajine v slovenski kulturi pa je zelo pomemben, saj nam je dala velikega pesnika Otona Župančiča z Vinice, iz Črnomlja pa izhajajo več znanstvenikov in umetnikov, med njimi pesnik in prevajalec Miran Jarc, skladatelj Danilo Bučar in slikar Oton Gliha. Prav tako tudi Metliko zastopajo več pomembnih, zaslužnih mož, ki so že zelo zgodaj začeli širiti slovensko kulturo med Belokranjci.

Na prejšnji strani:

Pogled na črnomaljsko tromostovje

Iz Metlike. Grad — belokranjski muzej

Gostišče Veselica nad Metliko

Tajnica metliške osnovne šole — Sonja Orlič

Desno zgoraj:

Središče Črnomlja. Vse fotografije zgoraj: Rado Vouk

Desno:

Belokranjska pokrajina v okolici Semiča.
Foto: Stane Lenardič

PRI TREH SRČIH V RADENCIH

Ogled zdravilišča je bila glavna točka programa drugega letošnjega izseljenskega srečanja, ki ga je pripravila murskosoboška podružnica Slovenske izseljenske matice v Slatini Radenci 9. avgusta. Zbrali smo se v kavarni, kjer so nas lepo sprejeli in pozdravili predstavniki podružnice kakor tudi predstavnik zdravilišča, nato pa se napotili na ogled zdraviliških objektov, kamor poleg drugega sodijo tudi nadvse lepo urejevani parki, zunanji plavalni bazen in drugo. Svečano kosilo je bilo v prijetnem gostišču »Jež«, kjer je goste pozdravila tudi predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva in jim zaelela prijetno bivanje v stari domovini, podpredsednik soboške podružnice Franc Šebjanič jih je pozdravil v imenu gostiteljev, nato pa je bila prijetna domača zabava, na kateri je igral kmečki orkester iz Ljutomera, pela pa sta A. Šebjanič in Vlaj.

Samo zdravilišče pa je nekaj dni za tem slavilo kar več zelo pomembnih dogodkov: otvoritev novih mineralnih vrelov, nove polnilnice in nove restavracije Vikend. V Boračevi so navrtali doslej šest novih vrelov, ki dajejo 53.600 litrov mineralne vode na uro ali čez 2 milijona litrov na dan. Stroji v novi nalivalnici v Boračevi napolnijo 12.000 steklenic na uro ali 228 tisoč na dan, medtem ko so doslej vsi trije obrati dajali le 200.000 litrov vode na dan. Letos bodo skupno napolnili s slatino okrog 50 milijonov steklenic, zmogljivost novih strojev pa je celo 100 milijonov steklenic letno. V Boračevi so letos začeli po italijanski licenci proizvajati tudi brezalkoholno pijačo Recoaro.

Takrat so v Radencih odprli tudi novo restavracijo Vikend, ki je sedaj najsodobnejši gostinski objekt v Pomurju. Stoji v neposredni bližini plavalnega bazena. Nova restavracija stoji na kraju, ki je predviden za bodoče središče Radencev; tu bodo zgradili še samopostrežno trgovino in drugo. Zdravilišče bo do leta 1971 vložilo v nove objekte okrog 6 milijard starih dinarjev iz lastnih sredstev, okrog 2 milijardi inozemskega kredita pa bodo vložili v gradnjo novega hotela, pokritega bazena idr.

Tako Slatina Radenci kot tudi ostala slovenska zdravilišča so bila še lani v dokaj nezavidanem vrednem položaju. Socialno zavarovanje je namreč prenehalo pošiljati paciente na stroške zavarovanja. Vsa slovenska zdravilišča so tako napela vse sile, da si pridobijo čimveč gostov, ki bi prišli v zdravilišča na svoje stroške.

Pokazalo pa se je, da je bil denar, ki so ga potrošili za reklamo, dobro naložen. Letos v zdraviliščih že nimajo več tako velikih skrbi. V Radencih na primer imajo že premalo ležišč, tako da se pacientje poslužujejo že zasebnih sob.

Zlasti veliko gostov je iz tujine, saj so imeli v Radencih do začetka letošnjega avgusta kar 10.327 inozemskih nočitev. Podobno je bilo tudi v Rogaški Slatini. Zdravilišča navezujejo stike s tujimi potovalnimi agencijami, pomembna pa je zlasti pogodba z avstrijskim socialnim zavarovanjem, ki stalno pošilja paciente na okrevanje v Radence.

Zdravilišča so sklenila tudi pogodbe s številnimi podjetji v vsej Jugoslaviji, ki pošiljajo svoje delavce in uslužbence na zdravljenje na svoje stroške. Mnoga podjetja se zavedajo, da se splača pošiljati zaposlene na zdravljenje v zdravilišča, saj se zaradi hitrejšega okrevanja zmanjšuje odsotnost z dela. Zdravilišča pa tako tudi ustvarjajo novo vrsto turizma — zdraviliški turizem.

Letos so imela slovenska zdravilišča v gosteh precej gostov tudi iz vrst slovenskih rojakov, ki živijo v tujini. Iz leta v leto pa je takih gostov, ki jim posvečajo še posebno skrb in pozornost, več. Našim rojakom veliko pomeni domovina, zdravje, zdravljenje v domovini pa je zato prijetno z dveh strani — doma so in v dobrih rokah. Mnogi se vračajo sem vsako leto.

Sprehod izseljencev skozi zdravilišče ob srečanju 9. avgusta je bil razen tega, da je bil zanimiv in poučen, obenem tudi vabilo — zaupajte se nam. Znak »radenska tri srca« je zagotovilo, da bo vaše srce, če se boste pri njih zdravili, močnejše, bolj zdravo, dalj boste živeli.

J. P.

Slike na prejšnji strani: S srečanja izseljencev v gostišču Jež v Radencih. — Novi zdraviliški dom. — Motiv iz zdravilišča

Zgoraj: v zdraviliškem parku smo opazili tudi lep reklamni pano za obisk Prlekije. — Spodaj: ob olimpijskem bazenu je bilo poleti vedno živahno. — Druga spodaj: del udeležencev srečanja pred kavarno. — Desno: pred gostiščem Jež smo srečali tudi sina našega rojaka Jožeta Turka iz Rovignya v Franciji — Renéja. Povedal nam je, da je v Sloveniji na počitnicah, posebej z namenom, da bi si izpopolnil znanje slovenščine. — Desno spodaj: del udeležencev srečanja pred kavarno; na drugi sliki spodaj pa vidimo Angelo Zajca, predsednico SIM Zimo Vrščajevo in, sedaj že pokojnega, urednika Prosvete iz Chicaga Franka Zaitza. Foto: Jože Prešeren

IVANU REGENTU V SPOMIN

V svojem štiriinosemdesetem letu življenja je v Ljubljani 26. septembra umrl Ivan Regent, bivši predsednik, v zadnjem času pa častni predsednik Slovenske izseljenske matice. Več kot petinšestdeset let je bil v prvih vrstah naprednega delavskega gibanja.

Rodil se je 24. januarja 1884. leta v Kontovelu pri Trstu, kjer si je v šoli pridobil tudi osnovno izobrazbo. Zelo zgodaj, že v svojem 18. letu, je stopil v organizacijo jugoslovanske socialdemokratske stranke v Trstu. Kmalu je bil izvoljen v njeno vodstvo za Primorsko ter je bil do leta 1914 sekretar političnega odbora stranke. Leta 1905 je Ivan Regent v Trstu ustanovil de-

lavsko prosvetno društvo — prvo slovensko ljudsko univerzo »Ljudski oder«, ki so ga fašisti leta 1921 uničili. Leta 1908 je začel Regent v Trstu izdajati tudi »Delavski list«, glasilo primorskih socialistov. Leta prve svetovne vojne so pretrgala njegovo revolucionarno delo.

Ko so velike sile predale Julijsko Krajino Italiji, se je Ivan Regent vključil v delo socialistične stranke Italije in leta 1919 postal član njenega centralnega vodstva. Pod pritiskom fašizma pa je moral v emigracijo. Med drugim je živel v Ljubljani in v Parizu, kjer je še nadalje izdajal list »Delo«.

Po vrnitvi v domovino je Ivan Regent opravljal v Sloveniji vrsto najodgovornejših političnih in državnih funkcij. Bil je minister v slovenski vladi, član izvršnega sveta, poslanec zvezne in republiške skupščine. Je tudi nosilec številnih najvišjih jugoslovanskih odlikovanj.

Skopi podatki o življenju Ivana Regenta pa le še ne morejo odkriti najbolj žlahtne plati Regentove misli in srca. To nam odkriva njegova neutrudna zavzetost za idejno podobo delavskega razreda, njegova prepričanost o humanistični družbi, ki jo ustvarja boj delovnega ljudstva. S pisano in govorjeno besedo mu je odpiral pota in perspektive, naj je šlo za proletarski internacionalizem, ko so skušali razdvajati italijanske in slovenske delavce, za znanje o družbi, ki so ga zahtevali problemi časa, ali za moralno podobo človeka, ki naj jo pomaga uresničiti umetniško doživetje.

Prosvetljenjsko delo je dajalo pečat vsemu življenju Ivana Regenta in nam tudi po tej strani kaže njegovo široko osebnost. Da bi lahko učil, se je — ne da bi končal šole — nenehno učil še potem, ko je opravil svoje delo kot luški tekač ali obrtniški vajenec. Del njegovih prizadevanj je bilo društvo »Ljudski oder«, ki je imelo kmalu že 64 podružnic.

Obsežno organizacijsko delo je Ivan Regent napolnjeval z več sto članki, zapisi in nešteti govori. S tem je njegovo mišljenje in čustvovanje, ki ga je rodilo in vodilo delavsko gibanje, živo delovalo in, lahko rečemo, postalo trajno navzoče v zavesti našega delovnega človeka. Čeprav je bila njegova pot desetletja resnično trnova, je le doživljal pravo veselje, ko je gledal, kako se njegove misli spreminjajo v vsakdanjo stvarnost. V tem in v življenju, ki je bilo ves čas posvečeno le enemu cilju, je našel moči, da je zadnja leta že bolan in napol slep še napisal svoje spomine, da bi do kraja izpolnil to, kar je imel za svojo dolžnost.

Ivan Regent je bil predsednik Slovenske izseljenske matice v letih 1955 do 1964, ko je bil na lastno željo zaradi slabega zdravja razrešen dolžnosti predsednika, občni zbor pa ga je ob tej priložnosti izvolil za častnega predsednika. Tako je še vedno ostal povezan z delom v dobro slovenskih rojakov po svetu; še je prihajal na matico, kjer smo se pogovorili o našem delu, zanimal se je za delo izseljenskih društev; posebno mu je bil drag »Ljudski oder« iz Argentine, ki se je še ohranil kot zadnje izmed društev, ki jih je ustanovil v Trstu.

Globoko je čutil z našimi ljudmi, ki so razkropljeni po svetu. To svojo toplo skrb je vezal z delom na Slovenski izseljenski matici, njeni uspehi so v veliki meri vezani nanj.

Slava njegovemu spominu!

SODELOVANJE AVSTRIJSKIH IN NAŠIH SINDIKATOV

Pred nedavnim se je v Avstriji mudila štiričlanska delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije, v kateri je bil tudi **Branko Babič**, predsednik komisije za mednarodne stike pri republiškem sindikalnem svetu. Osrednja tema razgovorov z avstrijskimi sindikati je bila skrb za naše delavce, ki so zaposleni v tej deželi.

»Želeli smo proučiti nekatere konkretne probleme naših delavcev, zaposlenih v Avstriji, ter se na osnovi tega dogovoriti tudi z Zvezo avstrijskih sindikatov,« nam je dejal po vrnitvi Branko Babič, ki je tudi član izvršnega odbora SIM.» Obiskali smo nekatera gradbišča in tovarne, kjer je zaposlenih več naših delavcev, med drugim gradbišče Wallsee, kjer dela več kot 400 naših delavcev, železarno Vöst v Linzu, kjer je zaposlenih okrog 350 naših delavcev, in številna druga delovišča. Mimo tega pa je imela delegacija razgovore s centralnim vodstvom Zveze avstrijskih sindikatov na Dunaju, s predstavniki centralnih odborov strokovnih sindikatov tekstilnih delavcev, kmetijcev, gozdarjev, radbenih in kemičnih delavcev, nato pa smo imeli še razgovore v Linzu, Gradcu, Salzburgu in v Celovcu.«

»Sodelovanje, ki smo ga zasnovali pred leti na Koroškem in na Štajerskem s tamkajšnjimi pokrajinskimi vodstvi sindikatov, je obrodilo zelo lepe sadove. Po nekaterih ocenah je trenutno zaposlenih v Avstriji najmanj 45.000 Jugoslovancev. Po statistiki je včlanjenih v Avstrijsko zvezo sindikatov okrog 65 odstotkov naših delavcev. Le-tim sindikati zagotavljajo vso materialno, pravno in socialno zaščito. Naši delavci uživajo enake pravice kot avstrijski. V vseh večjih centrih so sindikati organizirali za naše delavce govorilne ure, kar se je izkazalo kot zelo učinkovit način zaščite, saj jih obiskuje vedno več naših ljudi. Avstrijski sindikati se zelo odločno zavzemajo, kadar je treba zaščititi naše delavce pa naj bo to neposredno pri delodajalcih ali celo na sodiščih.«

»S kolektivnimi pogodbami so naši delavci zaščiteni pred morebitnim izkoriščanjem delodajalcev, tako da ni razlike med našimi in domačimi delavci. Seveda velja to za primere, ko so se naši delavci zaposlili prek zavodov za zaposlovanje in se včlanili v avstrijske sindikate. Na splošno velja, da čim večja so podjetja, kjer so

zaposleni naši delavci, in čim številnejše so posamezne skupine, tem boljši je odnos delodajalcev do njih in tem učinkovitejši so lahko tudi sindikati. V manjših naseljih, kjer je manj naših delavcev, zaščita sindikatov še ni dovolj razširjena.«

In zaključki razgovorov?

»V zaključnih razgovorih na Dunaju smo zelo podrobno govorili o nadaljnjem vključevanju naših delavcev v avstrijske sindikate. Ti so nam hkrati zagotovili, da si bodo čimbolj prizadevali razširiti svojo zaščitno funkcijo. Razen tega so se avstrijski sindikati zavezali, da nam bodo do jeseni posredovali okvirni načrt, kako organizirati prosti čas naših delavcev, pripravljeno pa so v te namene prispevati tudi znatna finančna sredstva. Letošnjo jesen pa se bomo v Gradcu razen s predstavniki avstrijskih sindikatov sestali tudi s predstavniki nemških sindikatov. Takšno trostransko sodelovanje bo vsekakor zelo koristno.«

Bo prišlo do socialne konvencije med Jugoslavijo in ZR Nemčijo?

Zahodnonemški časnik »Frankfurter Rundschau« se v eni od svojih števil ukvarja s položajem jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji. Piše, da ima bonsko zunanje ministrstvo težave glede tega, da bi izpolnilo svojo obljubo Beogradu, po kateri naj bi še letos uredili vprašanje socialne konvencije med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo. Časnik piše, da teži k socialni izenačitvi delavcev predvsem zunanji minister Brandt, in sicer pretežno iz političnih razlogov.

Finančni minister Straus in minister za delo Katzer temu ugovarjata, ker se bojita, da bi izenačitev pravic jugoslovanskih delavcev z ostalimi delavci utegnila dodatno obremeniti že tako problematičen zahodnonemški proračun. Ker stališč doslej niso mogli uskladiti, in je nevarnost, da socialne konvencije ne bodo tako kmalu podpisali, je v Nemčiji prizadetih nad 100.000 jugoslovanskih delavcev.

Časnik piše, da industrijska in druga nemška podjetja, vključno z rudarstvom, zaradi odpovedi izgubljajo ravno tiste jugoslovanske delavce, ki so najbolj marljivi in pripravljeni delati. Zahodnonemški sindikati pravijo, da se ta kvalificirana delovna sila vrača v Jugoslavijo izključno na lastno željo, ker so socialno v slabšem

položaju kot npr. italijanski, maroški, španski, grški ali turški delavci, ki uživajo določila EGS ali medsebojnih sporazumov. Tem delavcem morajo delodajalci plačati tudi otroški dodatek, to pa za Jugoslovane ne velja.

Odpovedi jugoslovanskih zdravnikov, inženirjev in tehnikov doslej niso zabeležili. Razlog za to je po mnenju časnika iskati v tem, ker dobijo ti kvalificirani ljudje praviloma tudi brez socialne konvencije dolgoročne ali boljše honorirane posebne pogodbe, ki omogočajo, da med delom v Nemčiji dobro preskrbijo svoje družine ali pa jih pripeljejo s seboj v Nemčijo. Množica jugoslovanskih delavcev zaradi nerešenega socialnega vprašanja nima s seboj družin.

Iz jugoslovanskega kluba v Zürichu

Klub jugoslovanskih državljanov v Zürichu, Švica, o katerem smo že pisali, se pripravlja na peto obletnico delovanja. Klub deluje po načelu podružnic, kjer se odvijajo vse osnovne aktivnosti, in tako v tem času delujejo že naslednje podružnice: v Zürichu, Baslu, Schaffhausenu, St. Gallenu, Badnu, Neuhausnu, Aarau, Luzernu, Davosu in Solothurnu. Posamezne podružnice prirejajo svoje prireditve in sestanke redno vsaj enkrat mesečno na istem kraju. Svoje člane obveščajo osebno s posebnimi tiskanimi obvestili.

Klub nima svojih lastnih prostorov. Za sestanke dobijo zatočišče na jugoslovanskem konzulatu v Zürichu, kjer imajo tudi svojo knjižnico. Iz domovine redno prejmejo filme. Vse sestanke in prireditve obiskujejo tudi uslužbenci konzulata, ki pomagajo pri urejevanju različnih vprašanj, kot izdaja novih potnih listov, vizumov idr.

Zanimivo je, da se v klubu izogibajo goilih sestankov in jih zato popestrijo s prikazovanjem filmov, kratkimi plesi ali drugimi prireditvami. Vodstvo kluba se je odločilo tudi za stalne zabavne prireditve, kamor vabijo znane ansamble in pevce iz domovine. Med njimi je že bila skupina pevcev in humoristov RTV Zagreb, sedaj pripravljajo gostovanje ansambla iz Beograda, za prihodnje pomlad pa pripravljajo gostovanje podobne skupine iz Slovenije. Že pred tem, 8. oktobra, pa gostuje na njihovem plesu kvintet »Veseli Mariborčani«.

Ribniški piknik

Zadnja večja prireditev za slovenske izseljence, ki so bili na počitnicah v domačih krajih, je bila 20. avgusta v Ribnici. Prireditev je bila v ribniškem gradu, pripravila pa jo je podružnica Slovenske izseljenske matice v tem kraju. Po prijetnem tovariškem srečanju, ki bo ostal izseljencem gotovo v trajnem spominu, so si udeleženci ogledali še etnografski muzej v gradu. Obiskovalci so bili navdušeni nad bogato zbirko razstavljenih predmetov suhorobarske in lončarske ljudske ustvarjalnosti. Po zamisli podružnice SIM v Ribnici na Dolenjskem bodo tako srečanje pripravili vsako leto.

Kristanova ulica

Ljubljanski mestni svet nam je pred kratkim sporočil, da je upošteval priporočilo Slovenske izseljenske matice, naj imenuje kako ulico v Ljubljani tudi po uglednih izseljencih. Tako so v občini Ljubljana-Center imenovali po Etbinu Kristanu novo ulico, ki se odcepi od Štrossmajerjeve ulice. Ta ulica — Kristanova ulica — je že označena tudi v novejših turističnih kartah Ljubljane. Za imenovanje ulice po Louisu Adamiču, kar je bilo tudi predlagano, pa do sedaj niso imeli na voljo primerne ulice, vendar pa nameravajo po njem imenovati eno ulico v novem stanovanjskem naselju v Šiški.

Poslednja pot Franka Zaitza

Na ljubljanskih Žalah smo se v torek, 12. septembra poslovili od Franka Zaitza. Smrt nam ga je iztrgala prav v času, ko se je po dolgih letih mudil na rodni tleh, ko je prišel pogledat, kaj je tu novega in ko si je prišel potešit dolgoletno željo po ponovnem srečanju z ljudmi v stari domovini. Zdaj je ostal tu za vedno. Domača zemlja ga je vzela medse. Mnoga srečanja, mnogi razgovori, ki jih je imel Frank Zaitz, so tako ostali nedokončani.

Na zadnji poti so ga pospremili številni prijatelji in znanci iz vse Slovenije ter ameriški povratniki, predstavniki Socialistične zveze Slovenije, sindikatov, Slovenske izseljenske matice in njenih podružnic ter mnogi javni in kulturni delavci, ki so poznali njegovo obsežno časnikarsko in kulturno delo. V imenu Slovenske izseljenske matice se je od njega poslovila pred-

sednica Zima Vrščajeva. Med drugim je rekla v svojem govoru: »Pokopali bomo Franka Zaitza, delavca, novinarja, publicista, urednika pomembnih listov in zbornikov, agilnega kulturnega delavca v društvih ameriških Slovencev, bivšega funkcionarja mnogih naprednih izseljenskih organizacij, iskrenega, poštenega patriota, ki je v tujini z vsem srcem branil interese nove Jugoslavije in čuval eksistenco slovenske besede. Prišel je prepozno, da bi si še lahko ogledal razvoj svoje domovine, ki jo je s svojim pisanjem in političnim sodelovanjem moralno in gmotno z vsem srcem podpiral. Za vedno odhaja eden izmed naših prvoborcev za pravice našega delavca v emigraciji.« Na kratko je opisala njegovo življenje, njegovo pot v izseljenstvo ter njegovo plodno časnikarsko delo in delo v slovenskih ameriških organizacijah — Slovenski narodni podporni jednoti, Jugoslovanski socialistični zvezi, Prosvetni matiči, Slovensko-ameriškem narodnem svetu, Jugoslovanskem pomožnem odboru in pri Združenem odboru južnoslovanskih Amerikancev. Njegovi soprogi Angeli in vsem njegovim prijateljem doma in v Ameriki pa je izrazila iskreno sožalje.

Predsednik Društva novinarjev Slovenije Milan Pogačnik pa je v svojem poslovnem govoru med drugim dejal: »Z globokim spoštovanjem se slovenski časnikarji poslavljamo od moža, čigar pero je bilo pol stoletja v službi naprednih idej, za katere se je boril v krogu ameriških Slovencev. Klanjamo se spominu moža, ki je vse svoje življenje posvetil najboljšim interesom svojih ameriških rojakov in, ki je z dejanji dokazal, da nikoli ni pozabil in da nikoli ni prenehal ljubiti domovine, iz katere se je pred šestdesetimi leti podal v veliki svet in, v kateri je zdaj za vedno zatisnil svoje oči.«

Ob odprtem grobu se je v imenu ameriških Slovencev poslovil od Franka Zaitza njegov prijatelj John Turk, povratnik iz Chicaga; poslovil se je od njega tudi v imenu ŠNPJ, bralcev Prosvete in drugih njegovih publikacij ter v imenu chicaških Slovencev. To je bilo slovo prijatelja, boleče in prisrčno — »Good Bye, Frank!«

Vsi v domovini se dobro zavedamo, da predstavlja smrt Franka Zaitza nenadomestljivo vrzel v kulturnem in publicističnem življenju ameriških Slovencev. To izgubo pa bomo čutili tudi doma. J. P.

Geza Kološa, predsednik Prvega slovenskega prekmurskega društva iz Urugvaja

Iz dopisov in društvenih fotografij smo ga že dolgo poznali, osebno pa smo se v letošnjem poletju z njim prvič srečali. Vitek, temnolas in zagorel s pristnim prekmurskim naglasom, da kar ne moreš verjeti, da je bil še otrok, ko je odšel na tuje in že nad tri desetletja živi v Urugvaju.

Letos je prišel prvič na obisk v Slovenijo, zato je razumljivo, da je hotel čim več videti. Navdušile so ga lepote Slovenije, ganila srečanja z domačimi v rodnem Prekmurju, pa pomenki z drugimi izseljenci, ki so prišli na obisk od vsepovsod in se je z njimi srečal na nekaterih izseljenskih prireditvah. Posebej pa se je še zanimal za naše tovarne, saj je po poklicu tehnik v rafineriji. Obiskal je nekatere naše tovarne. Med temi tudi tovarno Iskra v Kranju, kjer izdelujejo razne elektronske aparate, nato je obiskal še cementarno v Anhofem. Ob teh obiskih je povedal, da je posebej občudoval delovno vneto naših ljudi in sodobno tehnično ureditev obratov.

Iz kratkega razgovora v našem uredništvu smo zvedeli, da je Geza Kološa doma iz Andrejevcev v Prekmurju. Štirje otroci so bili v družini — trije bratje in eno dekle. Izmed teh je samo sestra ostala na domačiji v Prekmurju. Eden izmed bratov je umrl, drugi živi v Franciji, kjer ima hotel, on pa je za očetom odšel v Urugvaj.

V Montevideu je njihov dom. Tam živi blizu dvesto Prekmurcev. Sam je oženjen s Prekmurko, njegov 19-letni sin študira kemijo. Prekmurci, čeprav tako daleč od rodnega kraja, se zvesto držijo svojih šeg in navad, pri čemer jim je v veliko pomoč njihovo društvo. Prvo slovensko prekmursko društvo deluje že dvaintrideset let. S svojo razgibano dejavnostjo je tisti živi utrip, ki povezuje Prekmurce v tem koščku daljnega sveta.

Rojaku Kološi, ki je bil sedemnajstkrat tajnik tega društva, zdaj pa je že tretje leto predsednik, so se zasvetile oči, ko je pripovedoval o društvenem delu.

Društvo so ustanovili 1. oktobra 1935. Njegov prvi predsednik je bil Franc Varga, s katerim smo se že tudi srečali in

Geza Kološa z otrokom nekega našega rojaka

Spodaj: Letos sta bili na obisku v domovini svojih staršev tudi Agnes Lustig in Mary Robinson, obe iz Thompson, Ohio, ZDA. Njuni starši so bili doma iz okolice Sentjerneja in, čeprav obe rojeni v ZDA, govorita še dobro slovensko. Foto: Franc Rožnik.

Druga spodaj: Dva iz drugega rodu: Ana Zorc, ki je prišla prvič na obisk v Slovenijo, in sin znanega »radijskega moža« iz Clevelanda Rudija Menarta — mladi beat glasbenik. Foto: Jože Prešeren

spoznali, ko je prišel na obisk v Slovenijo. Prvi tajnik društva pa je bil Peter Mavčec. V društvu pridno goje družabnost, ker se zavedajo, da je to dobra podlaga za drugo uspešno društveno delo. Skoraj vsak mesec prirede zabavo, na kateri se Prekmurci vküpe zberejo, da se skupaj pove-sele, pomenijo, zaplešejo in zapojejo.

Najbolj popularne so njihove tradicio-nalne veselice, kakor koline in vinska tr-gatev. Ker je Urugvaj čisto na drugem koncu sveta, imajo tam zimo takrat, ko je pri nas začetek poletja. Na koline se zbe-rejo dvakrat v juniju in avgustu. Na go-stiji je vse po domače, po prekmursko. Ne manjka niti kisle žüpe, ne črnih in ne belih klobas, rumenega hrustajočega pečenja in seveda ne bujte repe in kislega zelja.

Že blizu dvajset let ima društvo svojo knjižnico, ki jo je uredila mladina. V knjižnici je okrog 400 knjig, ki imajo dosti bralcev. Uspešno se udelejštvujejo tudi kot športniki, predvsem seveda mladina, pa tudi starejši. Posebno kegljaško moštvo se postavi, saj so si na raznih tekmovanjih priborili že nad 60 trofej. Mladina vneto igra tudi badminton. Imajo tudi svojo ra-dijsko oddajo, ki redno vsako nedeljo od-daja društvene novice, sporočila od doma in domačo glasbo.

Še in še bi se dalo pripovedovati o delu, toda glavno je zdaj nova dvorana, ki bo letos 29. novembra slovesno izročena svo-jemu namenu. Zdaj bo lahko delo društva šele polno zaživelo, saj so imeli zaradi neprimernih prostorov doslej res velike težave. Odslej pa bodo imeli prireditve na svojih tleh. Dvorana je res velika, saj meri 340 kvadratnih metrov. Seveda je bilo z njo v zvezi veliko dela, skrbi in stroškov. Največ so sami prispevali z delom in sred-stvi. Parket za oblogo tal so dobili iz do-movine in je zanj zbrala sredstva Sloven-ska izseljenska matica.

Letošnji 29. november bo nedvomno po-memben mejnik za Prvo slovensko prek-mursko društvo v Urugvaju in za vso tam-kajšnjo slovensko naselbino. Čestitamo odboru in članom društva. Želimo, da bi v novi dvorani preživeli čim več prijetnih ur ob skupnem razvedrilu in kulturnih užitkih. Naj bi postala vaš skupni dom in živi glasnik naše kulture v tem koščku tujega sveta.

Ina Slokan

Miha Likar na matici v družbi z našima Amerikan-cema — Ann Medvešek in Frankom Japičem

Dvanajst Likarjev in še...

Že prek sedemdeset let je od tega, ko je Likarjeva mama odnesla v Ameriko leto in pol starega dečka Ivana. Pridno sta de-lala z očetom, deček pa je rasel in postal iz Ivančka John. Ko je bil že fant od fare, se je zaposlil v rudniku železa, kjer mu ni manjkalo ne žuljev ne zaslужka. Oženil se je z marljivo Slovenko Tončko. Kmalu se je začela družina množiti, potrebno je bilo veliko kosov kruha. Pa se je John Likar pred štiriindvajsetimi leti odločil, da si poišče donosnejše delo. S težko prisluže-nimi prihranki je kupil kos zemlje in vsi skupaj so krepko zagrabili. Trda so bila prva leta. Likar ne govori mnogo o njih, ves sijoč pa pripoveduje, kaj je dosegel z vztrajnim napornim delom.

»Danes imamo lepo farmo. V hlevu je navadno preko sedemdeset krav, v kokoš-njakih pa preko tisoč dvesto kokoši. Krmo pridelamo vso doma. Z ženo pospraviva sama tudi po šeststo ton krme v silos. Pred leti sem bil izbran v državi Illinois za naj-boljšega kmetovalca, kasneje pa v državi Washington za najboljšega kravjerejca. Sem delegat za naš kraj Rodgefield in oko-lico. Tisti, ki hoče delati, lahko pride na-prej. V naši družini so vsi pridni. Imam dvanajst otrok in vsi, razen najmlajšega, so že zaposleni, imajo svoje družine in hiše.

John Likar je letos pripeljal na obisk v Jugoslavijo tudi svojo soprogo ter hčerki, dvajsetletno Diane in starejšo Kenei. Všeč jima je bila domovina njunih staršev in še bosta prišli.

Likar bo odnesel veliko lepih spominov, na letošnji obisk. Mnogo je slikal in fil-

mal, nam pa je razkazal številne fotografije zanimivih krajev v ZDA, med njimi tudi album Disneylanda. Pravi, da je to pravljično mesto v nepopisno radost tako otrokom, kot odraslim.

Govori tako lepo slovensko, kot bi včeraj odšel v Ameriko. Mati in oče sta doma vedno govorila le slovensko, je povedal Likar. Rad prebira »Prosveto«, ker ga, kot pravi, najtočneje informira o svetovnih dogodkih. Naročil se je tudi na »Rodno grudo«, ker hoče ostati povezan z rojstno domovino. v. v.

Louis Šeme na obisku v Sloveniji

V ameriških slovenskih listih smo pred meseci brali, da je Louis Šeme, nekdanji požrtovalni vodja slovenskih pevskih zborov v Clevelandu, težko obolen in skoraj oslepel. Njegovi nekdanji učenci in znanci so mu omogočili, da se mu je izpolnila davna skrita želja: videti domovino in sina. Razveselili smo se njegovega obiska v Sloveniji; skupaj s soprogo Zorko nas je obiskal tudi v uradu Matice.

»Morda sem ujel zadnji trenutek,« nam je dejal ob prihodu. »Ne vem, koliko časa bom še videl. Sedaj sem srečen...«

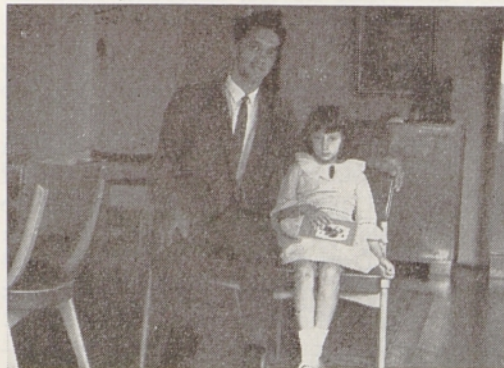
Obiskal je svojo rodno Polico nad Grosupljem, kjer se je rodil 16. maja 1901. Po očetu je podedoval ljubezen do petja, ki ga je privedla v orglarsko šolo v Ljubljano. Po končani šoli je še ne devetnajstletni Lojze Šeme pel v opernem zboru. Rad se spominja tistih časov, spominja se pevcva Rusa in dirigenta Rukavine.

Po dveh letih pa je moral iti na odsluženje vojaškega roka. Ko se je vrnil, je postal pevovodja pevskega zbora v Grosupljem. Kot glasbenika pa ga je privlačil velik svet. Leta 1930 je stopil na ameriška tla. Sprva je bil pri bratu v Lorain, Ohio. Osem mesecev je čakal na primerno zaposlitev. Tu je učil petja dva slovenska pevska zbora. Na svoj prvi koncert v Lorainu je povabil prijatelja in rojaka pesnika Ivana Zormanca iz Clevelanda, ki je pred koncertom spregovoril nekaj toplih besed in predstavil občinstvu svojega prijatelja Šemeta kot nadarjenega glasbenika.

Šeme je bil mlad, poln moči. Lorain je bilo zanj premajhno delovno področje, zato je leta 1932 odpotoval v Cleveland in tam ostal do leta 1945. V Clevelandu se je

Louis Šeme s soprogo Zorko (zgoraj). Upravnik SND na St. Clair v Clevelandu Louis Hribar s hčerko Sandi na matici. Sandi je prejela v dar lepo mladinsko knjigo, saj govori tako lepo slovensko (spodaj). Ciril in Mary Grilec iz New Yorka, prvi doma iz Zapuž pri Begunjah, druga iz Sodražice, sta bila letos na počitnicah v Sloveniji (druga slika spodaj)

zlasti posvetil mladini in vodil sedem mladinskih pevskih zborov, tri zборе odraslih in »Dvojni oktet Zvezda«. Odzval se je tudi vabilu ameriških Hrvatov in Srbov ter postal pevovodja hrvaškega in srbskega zbora. Med pevkami srbskega zbora je srečal tudi svojo drugo ženo Zorko.

Louis Šeme je ustanovitelj slovenskih mladinskih zborov v Clevelandu. Začetek je bil presenetljiv. Dne 25. junija 1934 je Šeme objavil v slovenskih listih poziv staršem, naj prijavijo za radijski nastop otroke, ki imajo veselje do petja. Potreboval je 12 mladih pevcev, prijavilo pa se jih je kar 160! Tako je 6. avgusta 1934 nastal mladinski pevski zbor Slavčki. Razen prvega koncerta, ki ga je vodil Anton Šubelj, je vseh osem let vodil zbor Louis Šeme. Postal je vsesplošno priljubljen, pri otrocih in starših.

Za dirigentom Johnom Ivanušem je Louis Šeme leta 1934 prevzel za nekaj časa tudi vodstvo pevskega zbora Jadran v Clevelandu, ki obstaja še danes. Ustanovljen je bil leta 1920. Nekaj časa pa je Šeme vodil tudi pevski zbor Cvet iz Newburgha.

Od 27 pevskih zborov, ki so v preteklosti delovali v Clevelandu, je danes aktivnih še 14. Podatki, da je Louis Šeme vodil kar 11 slovenskih pevskih zborov v Clevelandu, dva v Barbertonu ter hrvaškega in srbskega, govorijo o veliki požrtovalnosti, delavnem poletu in strokovni sposobnosti tega moža. O njegovi sugestivni dirigentski sposobnosti pričajo tudi nastopi pevskih zborov Slavčki, Škrjančki, Kanarčki, Zvončki, Mladinski pevski zbor Slovenskega delavskega doma in Mladinski pevski zbor Slovenskega doma, ki so šteli skupaj nad 700 pevcev in so prvič nastopili pred ameriškim občinstvom 8. septembra 1935 v clevelandski Music Hall.

Utrujen od prekomernega dela se je Louis Šeme leta 1945 preselil v Fontano v Kalifornijo. Z ženo sta tu odprla restavracijo, ki pa ni uspevala. Oba sta zbolela, zdravljenje in operacije ter davki so ju uničili. Najbolj pa ga je prizadelo, da mu je opešal vid. Leta 1962 sta se vrnila v Cleveland. Ameriški Slovenci niso pozabili požrtovalnega in neumornega pevovodje in so mu skušali pomagati. Njegovi mladi pevci, ki so mnogi danes člani odraslih pevskih zborov, pa so mu pomagali, da se mu je izpolnila srčna želja — obi-

Spodaj: znani publicist Jože Grdina nas je obiskal na Matici. Druga slika spodaj: s slovesa Antona Medveda na ljubljanskih Zalah. Tretja slika spodaj: Janez Šporar s pokojno ženo Anico iz Kanade in naša naročnica Marija Grandovec iz Francije

skal je rojstno domovino, videl sina in vnuke. Po mesecu dni bivanja v Sloveniji sta se vrnila v Cleveland.

Publicist Jože Grdina

Na Matici nas je letos obiskal tudi publicist Jože Grdina, sedanji tajnik Jugoslovanskega kulturnega vrta v Clevelandu. Rodil se je 5. marca 1892 v Prevalju pod Krimom. Stric Anton mu je poslal vozno karto in leta 1912 je iz Trsta brez potnega lista odpotoval v Ameriko. Leta 1914 se je vrnil domov, bil na naboru potrjen in takoj vpoklican k vojakom. Decembra 1914 je bil ujet, odpeljan v Rusijo, kjer je preživel štiri leta, februarja 1919 pa se je vrnil v Ljubljano. Udeležil se je tudi bojov za slovensko Koroško.

Štiriletno obdobje vojnega ujetništva v Rusiji je Jože Grdina popisal v knjigi, ki je izšla leta 1925 v Ljubljani v založbi Jugoslovanske knjigarne.

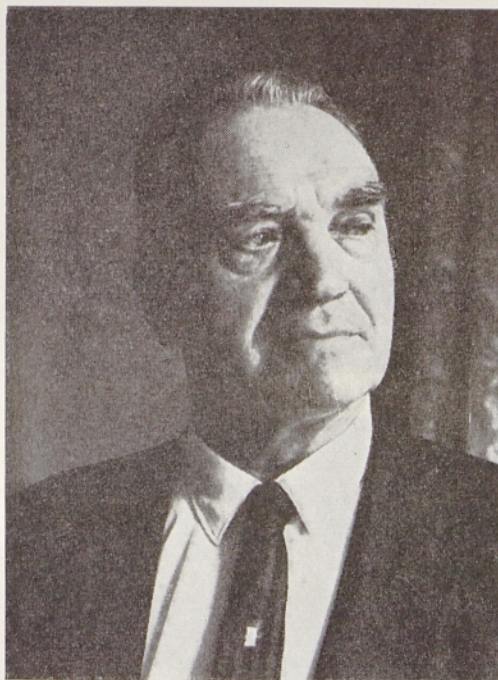
Drugič je odpotoval v Ameriko leta 1920 in nekaj časa delal v tovarni, potem pa je leta 1926 odprl lastno knjigarno. Ko je prevzel knjigarno, je prejel čestitko pisatelja Ksaverja Meška, ki je pohvalil njegovo pomembno narodno delo. Slovensko knjigarno na St. Clairju je Jože Grdina vodil od leta 1926 do 1942, nato jo je prepuštil sinu. Sedaj že deset let uživa pokojnino.

Leta 1930 je dala clevelandska mestna občina Slovencem na voljo del mestnega parka, v katerem naj bi si ustanovili svoj narodni park. Sprva je bil to le Slovenski kulturni vrt, kasneje, ko so se jim pridružili tudi Srbi, so ime spremenili v Jugoslovanski kulturni vrt. Jože Grdina je postal njegov tajnik leta 1934 in je to še sedaj.

Za svojo prvo knjigo, v letu 1925, je napisal in izdal v ZDA drugo, leta 1938. Knjiga nosi naslov Po širokem svetu in obsega 600 strani raznih potopisov. Leta 1955 je sledila v samozaložbi tretja knjiga — Po vzhodu in zahodu, tudi potopis.

Leta 1963 pa mu je tudi v samozaložbi Mohorjeva tiskarna v Celovcu tiskala njegovo četrto knjigo Po severu in jugu, v kateri opisuje svoje potovanje po Sovjetski zvezi, Poljski, Češkoslovaški, Avstriji in Španiji.

Tudi letošnji obisk v Evropi je izkoristil za ponovno potovanje v Sovjetsko zvezo,

Poljsko, Češkoslovaško in Avstrijo. Svoje vtise z obiska v Jugoslaviji in Sovjetski zvezi je opisal v Amerikanskem Slovencu, glasilu Ameriške slovenske katoliške jednote.

Jože Grdina se resno ukvarja z mislijo, da bi se za stalno vrnil v Slovenijo, v svojo rojstno vasico Prevalje pod Krimom.

Nov grob ameriškega rojaka

Dne 2. avgusta je na Ostrožnem brdu na Primorskem sprejela domača zemlja v svoje večno naročje ameriškega izseljenca upokojenca Antona Medveda, ki se je že pred leti vrnil na domača tla in živel večidel v Ljubljani. Zadnji čas je prebival v Domu za upokojence na Taboru. Bolehal je dalj časa in je končno moral v bolnišnico, kjer je podlegel trombozi črevesja. Umril je star 77 let.

Na ljubljanskih Zalah so se od njega poslovili poleg prijateljev in znancev predstavniki Slovenske izseljenske matice ter njene podružnice iz Ilirske Bistrice in mu položili na krsto rdeče nageljne, ki so ga spremljali na zadnji poti v njegov rojstni kraj.

V moževi domovini je našla zadnji dom

Dne 20. julija sta prišla v domovino na obisk iz Toronta v Kanadi Janez Šporar in njegova žena Anica, po rodu Ukrajinka. Vsi sorodniki so se zbrali na moževem domu v vasi Podpeč pri Dobropolju. Snidenje je bilo res veselo, a veselje ni dolgo trajalo. Že naslednji dan je Anica legla in ni nikoli več vstala. V bolnišnici so ugotovili, da njenemu težkemu obolenju na ledvicah ni več pomoči. Komaj mesec po prihodu je umrla. Pokopali so jo v Dobropolju, v rojstnem kraju njenega moža, ki ga je zdaj prvič obiskala in ni slutila, da bo v njem našla svoj zadnji dom. Pokojna je bila dobra žena in mati petih otrok, od katerih živijo še štirje, ki so že vsi odrasli. Pred prihodom v Slovenijo sta tri tedne preživela v Lensu v Franciji, pri moževi sestri, naši naročnici Mariji Grandovec, s katero so skupaj prišli v Slovenijo. Naj mirno počiva v slovenski zemlji. Vsem njenim, posebej še njenemu soprogu in svakinji Mariji Grandovčevi, naše iskreno sožalje!

Miha Zupančič iz Clevelanda je bil letos spet med sorodniki na Prežganju. Foto: Jože Zupančič (slika spodaj). Tajnik SND na St. Clair ulici v Clevelandu Frank Bavec, kot smo ga fotografirali ob prihodu na letališče v Zagrebu. Foto: Jože Prešeren (druga slika spodaj). Na matici smo se letos srečali tudi z veliko naše mladine, drugim in tretjim rodom naših

ljudi na tujem. Foto: Tone Brožič (tretja slika spodaj). Letos je prišla prvič po 66 letih na obisk v domovino tudi Cilka Pavlovčič iz Forest Citya, Penn. Obiskala je sorodnike v Sevnici. Na sliki (zadnja spodaj) v razgovoru s tajnikom matice Tonetom Brožičem, pred odhodom z letališča pri Bniku nazaj v Ameriko. Foto: Jože Prešeren

Domači zrak me pozdravi in poživi...

Vzor odličnega domojluba je Miha Zupančič iz Clevelanda, ki je letos spet obiskal Slovenijo. Povabil me je na obisk v svoj rodni kraj v litijskih hribih. Prežganje, kjer se je Majk rodil pred 78 leti, so skríte in se tišče pod Jančami, najvišjim hribom med Ljubljano in Litijo. Razgledne Janče so na višini 794 metrov, tam je zdaj prav lep planinski dom.

V Majkovi rojstni hiši gospodinji zdaj njegova sestra Angela, poročena Žgajnar. Pri hiši se pravi po domače pri Mihovčevih, ker so se prvorojenci zmeraj imenovali Mihati. Majka sem dobil v senci pod košatim orehom pred hišo, kjer je bil varen pred vročo poletno pripeko.

Majk ves gori za svojo staro domovino. Takole mi je pripovedoval: »Zapustil sem jo kot mlad fant leta 1909. Najprej sem bil rudar v Forest Cityju. Tam sem delal 35 let. Tiste čase je živel v tem rudarskem mestu 400 slovenskih družin. Zdaj je rudnik izrpan in število prebivalcev je padlo. Mnogi, mnogi so se od tam razbežali. Tudi jaz sem se preselil za kruhom v Cleveland, kjer sem delal do upokojitve v tovarni koles. Leta 1955 sem stopil v pokoj. V Ameriki imam ženo in otroke. V domovino pa prihajam na osvežitev in pomladitev sam. Zdaj sem tu že petič, pa bom še prišel, spet čez štiri leta. Gorski zrak domače vasi je zame najboljše zdravilo.«

»V mojih mladih letih,« je nadaljeval, »ko sem si služil borni kruh pri kakem kmetu ali trgovcu v bližini in sem mu pomagal prenašati robo v trebeljevske in prežganjske klance, je v vsej okolici imel bicikel en sam domačin, in to krojač. Danes je drugače. Moja sestra ima šest otrok, pa so vsi po službah v dolini. Prav tako otroci vseh sosedov na Prežganjem. Nečak Jože je zaposlen v papirnici v Vevčah. Tam si je ustvaril družino. Ima motorno kolo in me včasih popelje po Sloveniji. Sosedovi pa imajo že avtomobile. Največkrat me z avtomobilom popelje kam na izlet znanec France Novak iz Besnice.«

Miha — Majk se je pretegnil na svojem zelenem travnatem ležišču pod orehom in svečano rekel: »Tule na domači zemlji je zame najlepše. Še bom prišel na obisk in počitek.«

Jože Zupančič

Farmer iz Mehike

»Iz Mehike prihajam,« nam je povedal in se nasmehnil, nato pa še dodal, »rad bi naročil Rodno grudo.«

Prisrčno smo se pozdravili in ga nato seveda obsuli z vprašanji, saj iz Mehike nimamo dosti obiskovalcev. Tako smo se srečali in spoznali z Joséjem Lebnom, farmerjem z Mehike. Povedal je, da je po rodu Tržačan, oče je bil Štajerec od Velike Nedelje, mati pa doma iz Bovca. Pred 36 leti ga je fašizem pognal po svetu in bolj slučajno kakor načrtno se je znašel v Mehiki. Zdaj se ne kesa, čeprav mu je bilo velikokrat bridko, težko se je sprva prebijal in marsikaj grenkega poskusil. Delal je na farmi. Končno pa se je osamosvojil, si ustvaril družino. Zdaj ima dva sina in dve hčerki in je že nad dvajset let lastnik obsežne farme, na kateri goji gobe — šampinjone, ki jih izvažajo v ZDA in drugam.

Ni lahko biti pridelovalec gob. Treba je imeti velikih izkušenj in strokovnega znanja. Rojak José Leben si je oboje pridobil z neutrudnim delom. Njegova farma je okrog 42 km oddaljena od farme njegovega velikega prijatelja, našega dobrega znanca in naročnika Guillerma Žebreta, ki je letos pozimi tako nepričakovano umrl.

Dolga je pot iz Mehike do Jugoslavije. Doslej jo je prepotoval trikrat. Prvikrat leta 1956, ko sta prišla na obisk s sinom, drugič leta 1959 z ženo in letos tretjič spet z ženo. Zdaj ga je najbolj vlekla domov želja po srečanju s svojo 88-letno materjo, ki živi v Trstu. Razumljivo, da sta bila oba — mati in sin tega srečanja nadvse vesela.

»In kdaj se vidimo zdaj?« smo vprašali.

Zmignil je z rameni in se nasmehnil: »Ne vem. Pot je dolga in dela je veliko... A prišel bom še, to vem zagotovo.« I. S.

American Surgeons in Ljubljana

The Ljubljana surgical clinic and with it all Ljubljana and the whole of Slovenia had the honour and good fortune of an extraordinary visit: that of the world-famous American surgeon, specialist in heart and circulation operations Professor Michael DeBakey of Houston, Texas, USA, who spent a week at the Ljubljana hospital. He was accompanied by a team of nine specialists — physicians, nurses and technicians.

The American specialists were given a heartfelt reception and great emphasis was placed on the importance of their visit to Ljubljana. The numerous receptions, organized visits to various places in Slovenia and the great care taken to make them feel as happy as possible was intended by the Slovene people as a demonstration of their gratitude for the visit and their appreciation of the importance of such interchange of medical experience among the nations. We know that such co-operation in the field of medical science can only tighten the bonds of friendship and contribute to the great world peace idea.

Professor DeBakey and his team together with our specialists performed eight important heart and circulation operations in Ljubljana. The co-operation between our surgeons and Houston University, led by Professor DeBakey, began some years ago. Some of our surgeons improved their knowledge at Houston University itself which thus few years ago gave our heart specialists the necessary knowledge for their successful heart and circulation operations in Ljubljana; among them being also the vital replacement of defective heart valves with artificial ones.

Ljubljana's medical workers watched the operations of the famous specialist on colour television.

Professor DeBakey and his team came to Slovenia at the invitation of the Executive Council of Slovenia.

At the Three Hearts in Slatina Radenci

The health resort of Slatina Radenci celebrated some very important events a few days ago; the inauguration of the new mineral springs, new restaurant the »Vikend«, and the new bottling room. In Boračeva six new springs were bored gi-

ving 53,600 liters of mineral water per hour or 2 million liters per day. The machines in the new filling-room fill 12,000 bottles per hour or 228,000 bottles per day, whereas the three old springs gave only 200,000 litres of mineral water per day. At Slatina Radenci anticipated that about 50 million bottles of mineral water will be filled, while the capacity of all new springs is as much as 100 million bottles this year. They are also going to produce the non-alcoholic drink Recoara in Boračeva under Italian licence.

Not only new springs have been opened but also Pomurje's most modern restaurant »Vikend«. It is situated near the swimming-pool. The new restaurant stands in the place intended for the future centre of Slatina Radenci; a new self-service shop and other buildings are also to be erected. The new buildings will cost the health resort about 6 milliard old Dinars by the year 1971, which is largely to be paid from their own savings. About 2 milliard old Dinars will be invested by foreign credit for the building of a new hotel, a covered swimming-pool ect.

Slatina Radenci as well as other Slovene health resorts were in a very difficult position last year. Social insurances ceased to send patients at their expense to the health resorts as had been usual in previous years. So the health resorts were obliged to make every effort to get as many guests as possible to come to the resorts at their own expense. It quickly became evident that the money had not been invested in vain. This year they have no such difficulties in the resorts. In Slatina Radenci for instance they have not even enough beds for their guests.

There were especially many guests from abroad — in Slatina Radenci alone 10,327 foreign guests had been registered by the beginning of August this year. The situation was the same in Rogaška Slatina. The health resorts have recently formed connections with the foreign Trevel Agencies. The contract with the Austrian Social Insurance being of particular importance.

In the Slovene health resorts this year the guests included very many Slovenes living abroad. Many of them appreciate their native country very much, especially

if they can improve their health at the same time. Many of them return to the cure in the health resorts every year.

New Ptuj in Old Fashion

The marvellous ancient part of the town Ptuj is protected but in past years the ancient part was not carefully enough preserved and the inhabitants were justifiably afraid that the precious historical monuments might fall into ruin. But recently the town Ptuj has been promised the means for the restoration of the old part of the town, including house-fronts, roof etc. In the old part of the town the street-lighting will also be regulated. The street lamps will be fixed on the houses in the same way as they were in the old times. The programme also includes the restoration of the old guild signs; they will be the same as they were in the times when the masters and their assistants and apprentices were still working within the thick town walls of Ptuj.

The road round the castle will be reconstructed and some old streets paved by next spring. The repair works on the town wall are in full swing and will probably be completed by the year 1969. To make the town still more pleasant many trees are going to be planted in various streets and on the castle mount. All important buildings will be floodlit.

In two years the ancient town of Poetovia will be completely restored and fully prepared for its 1900th anniversary.

Rocket from Celje

The amateur astronaut members of the Celje Rocketed Club have constructed the biggest amateur rocket so far made in our country. As a matter of fact this was their 15th rocket and launched on the 2nd of September in honour of the 20th astronauts' congress which took place in Belgrade this month. The new rocket VEGA III C, as it was called, had three stages, 6 rocket engines, which produced an impulse of 14 : 5 tons. The rocket was 7 : 5 m high and is said to have reached a height of about 25 kilometres.

The members of the club worked on the rocket for exactly one year in Celje. They were granted a subsidy by the Celje firms — Libela and Emo. The Celje Astronauts'

Club is already working on a new space rocket with meteorological instruments for the future.

13th Wine Fair in Ljubljana

The Ljubljana traditional wine, spirits and fruit juice fair was held from 1st to 10th September at the Exhibition Site called Gospodarsko razstavišče. The spirits drinks, wine and fruit juices were judged by an international commission. The spirits were awarded 206 medals and diplomas. The »Irish Mist Liqueur« was judged to be the best product at the fair. The wine fair also included vineyard equipment. The barmen's drink-mixing competition was a particularly interesting novelty. The wines exhibited were available for the general public to sample.

Bela Krajina

The way to the picturesque country of the sun, the white birch-trees and vineyards in the South of Slovenia, leads over Gorjanci to the motor-road, which after the Novo Mesto raises itself in big serpentine through the forests and meadows, as if it wanted to reveal to the curious traveller the utmost retired spots of the peaceful countryside of Dolenjsko. From the highest peak of Gorjanci one can enjoy a lovely view over the undulating countryside of Bela Krajina. A special charm of that countryside is their numerous wine-cellars and press-sheds. This is the country of Bela Krajina — with white birch-trees and white national dresses, moderate but hospitable and full of national attractions. The old ritual folklore of Bela Krajina is still today very alive especially in many amateur folklore groups from many various places far and wide.

The town Metlika has today about 1650 inhabitants. It is for the first time mentioned as town in the year 1365, but it was inhabited long before. In the 19th century Metlika developed into a very lively commercial and industrial town. Because of the lack of labour many people seek their fortune in other places and European countries as well as over seas. Metlika began to develop faster after the year 1956 when it got its first industry: the knitting industry BETI, spinnery of cammling wool etc. Here an enormous wine cellar was also built, from which the well

known wine, »metliška črnina« is exported all over the world. From day to day grows also its importance as a tourist attraction.

The biggest centre of Bela Krajina is the town Črnomelj, where many important political events took place in the time of the second World War. After the Italian capitulation Črnomelj became the central town in the struggle against the foreign occupants for the whole of Slovenia. After the year 1945 Črnomelj developed very quickly into a quite big town with some industry, new schools, gymnasium etc.

The contribution of Bela Krajina in Slovene literature is of great importance. In Bela Krajina was born our great poet Oton Zupančič as well as many other writers, composers, painters and other important men.

Višnja Gora »Torn Apart«

The peaceful and lonely Višnja gora lies in the middle of the hilly Dolenjsko land, only within a shot distant of the Ljubljana — Zagreb motor-way. Although only 28 km remote from Ljubljana, it retained its old mediaeval appearance of more than three hundred years ago. Numerous preserved historical monuments speak of the once very gay life of the inmates, who called themselves Višnja gora gentlemen.

The visitors cannot pass Višnja gora indifferently: the numerous monuments the past make them pause. The first inhabitants came to Višnja gora in the old Roman times. The Višnja gora's predecessor was a Roman settlement called Magniana. Owing to its favourable position, Magniana developed into an important commercial and industrial centre, where the inhabitants lived only from the trade and the home manufacture. With the erection of the railway and the car-industry development, Višnja gora entirely lost its economic importance and is now considered only as a monument of the famous past mediaeval ages.

The strange decisions of the Višnja gora gentlemen brought about many jokes and taunts for »torn Višnja gora«, as it was called by the writer Josip Jurčič. Especially well known is the billy-goat judgement, where the sinful billy-goat, who went to the neighbour's cabbage-garden, was punished by getting some blows on his shadow. There was also a lot of

mockery because of the guild sign and the town's blazon: a snail chained up by a golden chain. It is said that once upon a time while the Višnja gora gentlemen quarrelled about a snail the snail ran away. From that time on, the snail was chained up not to run away again.

A year ago tourism became a very important factor in Višnja gora. Today there are enough disposable lodgings for the tourists. They have restored the old swimming-pool and erected a new auto-camp for approximately 500 cars. Every year there are more and more tourists coming to Višnja gora, especially many being our Slovenes living abroad.

Electric Power Line to Link Three Countries

At a meeting held in Ljubljana recently, a subcommittee of the Regional Group for the Co-Ordination of Production and Transmission of Electric Energy between Yugoslavia, Italy and Austria discussed the possibility of laying a transmission line to link the power systems of the three countries. The section of the transmission line (total length 623 km.) in Italy (315 km.) and in Austria (125 km.) have already been laid, while the Yugoslav section (183 km.) is not yet complete. This transmission line will increase the supply of electric energy in each of the three countries during periods when there is a shortage of electricity. Since the countries concerned have different topographies and climates, shortages of water and therefore electric power do not occur at the same time. This means that it will always be possible to compensate for the deficit in electric energy in one country by supplies from another.

Trade with Industrial Countries

The past year was a record in Yugoslavia's foreign trade, the value of imports and exports coming to 2,797 million dollars. Of this, 48.6 per cent or 1,357 million dollars worth was accounted for by trade exchange with the industrial countries. In all, Yugoslavia traded with 103 countries.

Some especially interesting aspects have gone down on record. Last year, for the first time Yugoslavia had a credit balance in trade with Austria — 6.6 million dollars, and with Italy — 5.1 million dollars.

In 1966 trade with the industrial countries was in general more stable, and included the export of more industrial products than ever before. Exports to the EFTA members reached 60 per cent of all imported goods. In trade with the German Federal Republic Yugoslav industrial commodities accounted for about 50 per cent. Exports of chemical and textile products, as well as machinery and transportation facilities, in particular increased.

Foodstuffs, drinks and tobacco accounted for 39.7 per cent of Yugoslavia's exports to the Western countries last year, the exports of these products to Italy, Austria and Great Britain being considerably greater. Greece was a major buyer of meat, while trade with France, Sweden, Belgium, Switzerland, the United States, Japan, the German Federal Republic and Italy increased substantially.

Agreements have been concluded with Austria, Switzerland and Sweden for the purchase of electric locomotives valued at 32 million dollars, in whose construction the Yugoslav industry will cooperate with the industries of these countries.

The Western countries still hold a high place — 36.7 per cent — in the import of machinery and equipment, which is understandable, since these countries are major equipment manufacturers.

Last year, the industrial countries accounted for the largest share of Yugoslavia's tourist trade. Of the 150,000,000 dollars earned from foreign tourists in 1966, 117,000,000 came from tourist from the three countries.

Otherwise the total trade in 1966 was distributed as follows: 49 per cent with the industrial countries; 35 per cent with the Soviet Union and other socialist countries; and 16 per cent with the developing countries. Total commodity exchange has made rapid headway over the past years, rising from 1,164 million dollars of exports and imports in 1959 to 2,797 million dollars in 1966.

Cirujanos norteamericanos en Ljubljana

A mediados de agosto, la clínica quirúrgica de Ljubljana y, simultáneamente con elle, toda Ljubljana y Eslovenia, vivió el honor y la suerte de una visita excepcional: por una semana vino a la clínica el mundialmente conocido cirujano norteamericano,

especialista en operaciones del corazón y venas, Prof. Dr. Michael DeBakey de Houston, Texas, E. E. U. U. Con él vino un equipo de veinte especialistas—médicos, enfermeras, técnicos.

Ljubljana recibió al huésped cordialmente, amigablemente y le dio a la visita una gran importancia. Con numerosos recibimientos, gran preocupación de que estos trabajadores norteamericanos de la salud, se sintieran bien, pudieran ver renombrados lugares de Eslovenia, hemos querido decir y mostrar cuanto somos conscientes de la ventaja y la gran utilidad del intercambio de los descubrimientos y experiencias médicas entre los países, como tal colaboración en el campo del conocimiento médico, profundiza la amistad y ayuda a la idea de paz en el mundo.

El equipo médico, con el Dr. DeBakey al frente, y conjuntamente con nuestros especialistas, realizó en Ljubljana ocho operaciones al corazón. La colaboración entre nuestros cirujanos y la universidad de Houston, que dirige el Prof. Dr. DeBakey, comenzó hace ya unos años. Algunos de nuestros especialistas, completaron sus estudios justamente en la universidad de Houston y, así, la sección quirúrgica del corazón en Ljubljana, hace ya unos años, realizó operaciones al corazón entre las cuales se encontraban grandes y exigentes alcances como lo son el cambio de enfermas válvulas cardíacas por artificiales.

Los médicos de Ljubljana pudieron ver las operaciones del célebre cirujano, a través de la televisión en colores.

El Prof. Dr. De Bakey y su equipo estuvieron en Eslovenia como invitados del Comité Ejecutivo de Eslovenia.

Slatina Radenci

El centro de salud de Slatina Radenci vivió, hace poco, el honor de muy significativos hechos como ser la inauguración de nuevas fuentes minerales, la nueva embotelladora y el nuevo restorán Vikend. En Boračeva encontraron, hasta ahora seis nuevas fuentes que dan 53.600 litros de agua mineral a la hora, o sea, mas de 2 millones de litros al día. Las máquinas en la nueva embotelladora de Boračeva, llenan 12.000 botellas a la hora, o sea, 228 mil al día, mientras que, hasta ahora, los tres establecimientos juntos, producían, solamente, 200.000 litros de agua al día.

Este año todos juntos llenarán con agua mineral alrededor de 50 millones de botellas, la capacidad total de las nuevas máquinas es de 100 millones de botellas al año. En Boračeva comenzaron este año bajo licencia italiana, la producción de la bebida sin alcohol, Recoaro.

En ese entonces también, abrieron en Radenci el nuovo restorán Vikend que es, hasta ahora, el mas moderno en Pomurje. Está situado en las cercanías de la piscina. El nuevo restorán se encuentra ubicado en el lugar previsto como el futuro centro de Radenci: aquí construirán el negocio de autoservicio y otros.

Hasta el año 1971, este centro curativo, empleará en nuevos establecimientos, alrededor de 6 millares de viejos dinares, de sus propios recursos alrededor de 2 millares de crédito extranjero que invertirán en la construcción del nuevo hotel, la piscina techada y otros.

Slatina Radenci como asimismo los restantes centros curativos estaban ya el año pasado en situación independiente. El seguro social dejó de enviar pacientes a cargo de los gastos del seguro. Todos los centros curativos eslovenos, hicieron todos los esfuerzos posibles para ganar más huéspedes que vendrían al establecimiento por sus propios medios económicos. Fue evidente que el dinero que gastaron en propaganda estuvo bien invertido. Este año, en el centro curativo, no tienen más esas grandes preocupaciones. En Radenci, por ejemplo, tienen unos pocos lugares libres. La mayoría de los huéspedes son extranjeros. En Radenci tuvieron a comienzos de agosto de este año, 10.327 pernoctadores extranjeros. Parecido ocurrió en Rogaška Slatina.

Los centros de salud mantienen contacto con agencias de viajes extranjeras especialmente significativo es el convenio con el seguro social austríaco.

Este año los centros de salud eslovenos, tuvieron como huéspedes a numerosos compatriotas que viven en el extranjero. De año a año a estos huéspedes se les brinda particular atención. Para nuestros compatriotas mucho significa: la patria, la salud, la curación en su tierra y por eso es agradable para ellos desde dos puntos de vista: están en casa y en buenas manos. Muchos vuelven aquí, cada año.

Jugoslovanska pobuda

Po obisku v nekaterih arabskih državah je predsednik Tito poslal svoje posebne odposlance na vse strani sveta, ki so nekaterim uglednim državnikom izročili njegove posebne poslanice. S tem je predsednik Tito sprožil široko pobudo za čimprejšnjo in trajno rešitev krize na Srednjem vzhodu. Svetovni tisk je to našo akcijo sprejel z razumevanjem in zadovoljstvom, saj gre za pobudo v zadevi, ki bi se lahko izrodila v trajno eksplozivno stanje.

To ni nek poseben naš načrt, pač pa je pobuda za to, da bi tak načrt sestavili ob sodelovanju čim širšega mednarodnega kroga in ob upoštevanju dveh osnovnih izhodišč: da se izraelske enote umaknejo za meje pred 4. junijem in dati jamstvo za obojestransko nedotakljivost teh meja. Jugoslovanska pobuda skuša ustvariti razmere za trajno rešitev, nastala pa je le v imenu Jugoslavije, v imenu neuvrščenosti in v imenu svetovnega miru. Z mnogih strani je bilo slišati priznanja, da je predsednik Tito edini državnik, ki se lahko v tem času loti take pobude z upanjem na uspeh.

Vseposod burno pozdravljen

V prvih dneh septembra se je predsednik Tito s spremstvom nekaj dni zadrževal na oddihu v Sloveniji, za tem pa še obiskal nekatere slovenske kraje. Tako si je ogledal v Slovenjem Gradcu razstavo »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi« in muzej NOB, nato pa se je pogovarjal s prebivalci mesta. Po kraju ga je vodil predsednik občinske skupščine inž. Franc Razdevšek, srečal pa se je tudi z znanim zbirateljem umetnin župnikom Francem Sokličem in drugimi. Iz Slovenjega Gradca

se je predsednik Tito odpeljal v Trbovlje, kjer se je sestal s predstavniki družbenih in gospodarskih organizacij, ki so ga seznanili s problemi tega kraja, nato pa je obiskal še dom na Vrheh, kjer je bila pred 30 leti partijska konferenca, ki se je je tudi sam udeležil. Na poti iz Trbovelj — ves čas ob poti so ga prebivalci navdušeno pozdravljali — se je za kratek čas ustavil še v Zagorju, kjer so mu prebivalci na trgu pripravili lep sprejem, nato pa še v gostišču na Trojanah.

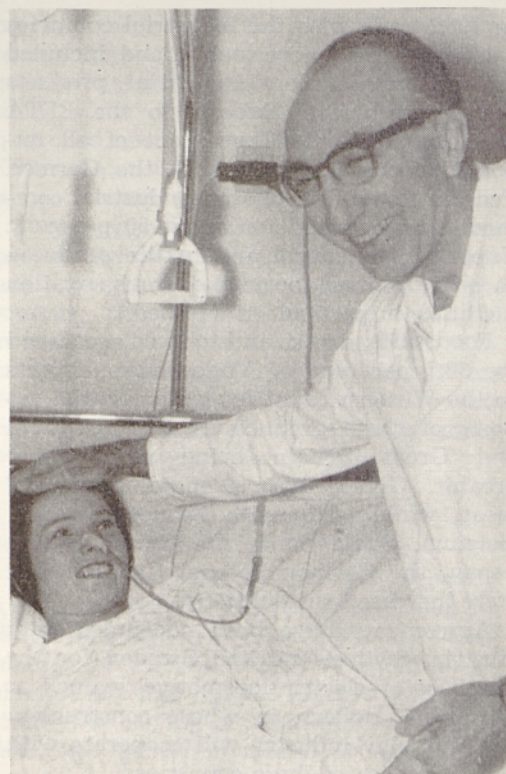
Obisk ameriških kirurgov v Ljubljani

Sredi avgusta je ljubljanska kirurška klinika, hkrati z njo pa vsa Ljubljana in Slovenija doživela čast in srečo izrednega obiska: za teden dni je prišel na kliniko svetovno znan ameriški kirurg, specialist za operacije srca in ožilja, prof. dr. Michael DeBakey iz Houstona, Texas, ZDA. Z njim je bila še devetčlanska ekipa zdravstvenih sodelavcev zdravnikov, medicinskih sester in tehnikov.

Ljubljana je goste sprejela pristrčno in dala obisku velik poudarek. Z veliko skrbjo, da bi se zdravstveni delavci iz ZDA dobro počutili in si ogledali znamenite kraje v Sloveniji, smo gostom želeli povedati in pokazati, kako zelo se zavedamo prednosti in velike koristi takega izmenjavanja medicinskih dognanj in izkušenj med narodi, kako lahko tako sodelovanje na polju medicinske znanosti poglobi vezi prijateljstva in pripomore k ideji miru v svetu.

Zdravstvena ekipa s prof. dr. DeBakeyem na čelu je v Ljubljani opravila občudovanja vredno delo. Skupaj z našimi zdravstvenimi delavci so izvedli osem izredno zahtevnih velikih operacij srca in ožilja. V tej najmlajši specialni veji kirurgije, se je sodelovanje med našimi kirurgi in univerzo v Houstonu, kjer vodi delo kirurške klinike prof. dr. DeBakey, začelo že pred leti. Nekateri naši kirurgi so izpopolnili svoje znanje prav na univerzi v Houstonu in tako je oddelek za kirurgijo srca in ožilja v Ljubljani v naši državi prvi že pred leti izvedel operacije na srcu, med katerimi so bili tudi tako veliki in zahtevni posegi kot je menjava obolele srčne zaklopke z umetno. Za mlad kirurški kolektiv, ki je v Ljubljani začel to pio-

Prof. dr. Michael DeBakey v ljubljanski bolnišnici ob bolnici, ki jo je operiral (spodaj), in med operacijo (druga spodaj). Foto: Bogdan Tratnik

nirsko delo, je pomenil prihod prof. dr. DeBakeya mejnik v nadaljnjem razvoju.

Veliki kirurški posegi, s katerimi pomagajo hudo bolnim na srcu, so na houstonški kliniki že dosegli stopnjo utečenega, rutiniranega dela in prav prednosti pridobljene rutine, brezhibnost popolne organizacije dela pri operaciji in novosti na področju medicinske opreme in tehnike, je ekipa zdravstvenih delavcev iz ZDA demonstrirala ob svojem obisku v Ljubljani.

V predavalnici kirurške klinike, kjer je bil nameščen velik televizijski zaslon, se je trlo naših zdravstvenih delavcev, zdravnikov, instrumentark in medicinskih sester in tehnikov, ki so štiri dni spremljali barvni TV prenos operacij. Z veliko pozornostjo so sledili delu slavnega ameriškega kirurga, brezhibni asistenci sodelavcev in uporabi najnovejših tehničnih izdelkov opreme.

Osem naših bolnikov je sedaj na najboljši poti do okrevanja. Njihova hvaležnost za obisk prof. dr. DeBakeya je najgloblja — doživeli so to srečo, da jim je s svojim velikim znanjem rešil življenje. Sedmim izmed njih je prof. dr. DeBakey vstavil umetno srčno zaklopko, enemu od teh istočasno obe zaklopki, na osmem pacientu pa je prof. dr. DeBakey opravil nadvse zahteven poseg na ožilju, ko je z umetnim transplantatom nadomestil oboleni del ožilja.

Srčne hibe, obolenja zaklopk in boleznih ožilja so v civiliziranem svetu vse številnejše in tudi pri nas je že veliko pacientov, za katere je operacija edini rešilen ukrep. Po tem obisku, po operacijah, ki so jim zdravniki sledili, pri katerih so sodelovali tudi naši zdravstveni delavci oddelka za srčno kirurgijo, bodo le-ti s pridobljenimi izkušnjami, s poglobljenim znanjem lahko še v večji meri razširili svoje delovanje, bolje in uspešneje pomagali vse večjemu številu srčnih bolnikov.

Pozornost, ki so jo ekipi izkazali oblastni organi v Sloveniji — prof. dr. DeBakey in njegova ekipa, so bili gostje Izvršnega sveta Slovenije in so prišli na obisk na njegovo povabilo — pa priča o pripravljenosti in razumevanju, da podpremo razvoj zdravstva pri nas, da utremo pot do najvišjih dosežkov.

»Medicina je tisto področje, ki ne pozna meja, ki govori vsem razumljiv jezik in ki

pogloblja vezi prijateljstva,« je nekajkrat poudaril prof. dr. DeBakey na svojem obisku. V tem duhu je izzvenel njegov obisk, s takimi mislimi se ga bomo spominjali.

Marija Namorš

Obiski turističnih strokovnjakov

Turistična sezona pri nas zaradi dokaj lepega vremena še ni končana, zato tudi ne moremo napisati še dokončnih podatkov o letošnji turistični sezoni. Omenimo pa naj nekatere znane turistične organizatorje in pisatelje, ki so nas letos obiskali. Znana pisateljica turistične literature Sylvie Michels iz Manchesterja, Velika Britanija, je bila letos dvakrat v Sloveniji. Zbirala je gradivo za knjigo, ki jo piše o Jugoslaviji in bo pomemben del knjige posvečen Sloveniji. Pisatelj turističnih knjig Bagot iz Pariza bo kmalu izdal knjigo o Jugoslaviji. Slovenijo je obiskal tudi komercialni direktor angleške letalske družbe BEA Mac Nair; ogledal si je Ljubljano, Bled in Otočec. William Ollins direktor potovalne agencije Sky Tours iz Londona je obiskal Bled, Bohinj, Kranjsko goro in letališče Brnik. Lastnika potovalne agencije Howart World Travel Service iz New Yorka g. in ga. Howart sta obiskala Otočec, Ljubljano, Kranjsko goro, Bled in Bohinj. V prihodnjem letu nameravata razširiti program potovanja v Evropo, v katera bosta vključila tudi Slovenijo. Charles Markesson iz Ottawe, lastnik potovalne agencije Markesson International Ltd. je obiskal slovenska zimsko-športna središča, kamor bo usmeril del svojih turističnih skupin. Našo deželo je obiskal tudi Gordon Dreiser iz ZDA, ki je zbiral podatke o naših kulinskih posebnostih.

Dvajset let Litostroja

Prve dni septembra je poteklo dvajset let, odkar je Litoštroj začel z redno proizvodnjo. Podjetje je začelo izdelovati hidravlične stroje, turbine in črpalke, kar je bila že stara slovenska tradicija, saj so prvo turbino pri nas izdelali že leta 1848 v Dvoru pri Žužemberku. Litoštroj je do danes opremil ne le večino novih jugoslovanskih elektrarn, temveč tudi več desetih hidroelektrarn v drugih državah (v Turčiji, Pakistanu, Indiji, Nepal, Burmi, Siriji, Etiopiji, Gvineji, Togu in Maroku). Lito-

štroj, ki je edina tovrstna tovarna v naši domovini, je kakovostno stalno napredoval in si pridobil ugled v svetu tako pri investitorjih opreme, kakor tudi pri izdelovalcih. Zasluga za to gre predvsem domačim »turbinskim« strokovnjakom.

Trinajsti vinski sejem v Ljubljani

V času od 1. do 10. septembra je bil na Gospodarskem razstavišču tradicionalni sejem vin, žganih pijač in sadnih sokov. Posebna mednarodna komisija je ocenjevala posebej žgane pijače, vina in sadne sokove. Za žgane pijače je bilo podeljenih 206 medalj z odgovarjajočimi diplomami. Najviše je bil ocenjen izdelek »Irish Mist Liqueur«. Komisija za ocenjevanje vin, katero so sestavljali člani iz 17 držav, je podelila za 901 prejeti vzorec 848 medalj in diplom. V okviru sejma je bil tudi sejem kletarske in vinogradniške opreme, letos pa je bilo prvič tudi jugoslovansko tekmovanje barmanov v mešanju pijač. V prostorih sejma je bila tudi javna poskušnja vseh razstavljenih vin.

Ormoški grad obnavljajo

Že lani so začeli obnavljati ormoški grad, letos pa z deli pospešeno nadaljujejo. Obnoviti nameravajo freske, ki predstavljajo precejšnjo umetniško vrednost, vendar pa gradu zaenkrat še ne mislijo preurediti v muzej. Do sedaj so obnovili že notranjost, pročelja in ostrešje. Obnovljeni ormoški grad je sedaj prav takšen, kot je bil pred sto leti.

Prihodnje leto nameravajo urediti še zvonik in dimnike. Porodila se je tudi zamisel, naj bi grajski zvonik uredili v razgledni stolp. Sedaj urejajo tudi okolico gradu, predvsem park, kjer rastejo nekateri redka drevesa.

Slovenija ima 88.000 osebnih avtomobilov

Lani so v Sloveniji registrirali 116.072 motornih vozil, od tega 68.950 osebnih avtomobilov. Po najnovejših podatkih, ki pa seveda še niso dokončni, se je to število do letošnjega avgusta povečalo za nadaljnjih 15 do 20 tisoč osebnih avtomobilov, tako da jih je sedaj skupno nad 88.000. V Sloveniji je pet registrskih območij s petšteviličnimi registrskimi oznakami.

Pridobitev za Kozjansko — Kozjansko področje ima še vedno slabo razvito vodovodno omrežje. Stare vodovodne naprave počasi popuščajo, nove pa zahtevajo veliko denarja. Razmere pa so se prav v zadnjem letu precej popravile. Del Obsotelja bo napajal vodovod, ki ga bodo zgradili na Rudnici in bo speljan do Olimja in Podčetrtka. En vod bodo speljali v Imensko polje, drugega v Sodno vas, Pristavo in bližnje zaselke. Sedem novih vodovodov gradijo tudi v okolici Planine pri Sevnici, od Podvin do Pokorne vasi, v Šentvidu ter Praprotnem.

Obiranje hmelja — Savinjska dolina je sredi avgusta ponovno oživela. Med hmeljskimi nasadi je završalo. Prišli so obiralci. Največ jih je bilo iz Prekmurja, precej pa jih je bilo tudi iz Medjimurja in Hrv. Zagorja. Letošnja letina je bila kar dobra.

En rudnik velika prednost — Že nekaj mesecev imajo v obeh zasavskih premogovnikih Trbovlje-Hrastnik in Zagorje razprave o združitvi v eno rudarsko podjetje. Enotno podjetje naj bi začelo poslovati 1. januarja prihodnjega leta. Razmišljajo tudi, če bi se s skupnim rudnikom v Zasavju združila tudi trboveljska termoelektrarna.

Novo ceste v Pomurju — Sredi avgusta je bilo končano asfaltiranje ceste od Gederovec do Cankove, takoj za tem pa so začeli delavci asfaltirati cesto od Kapele do Vidma ob Ščavnici. Za tem bodo z asfaltno prevleko prekrili še cesto od Matjanec proti Mačkovcem. Tudi Kroženčanom kaže, da se bo ureničila dolgoletna želja: da bi jih z Mursko Soboto povezala asfaltna cesta.

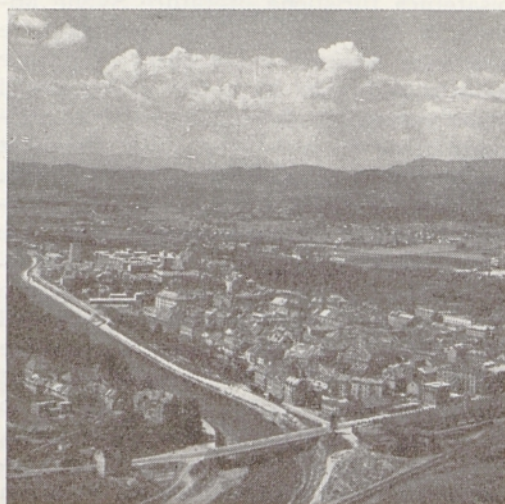
Vaški dom v Bukovnici — Vaščani Bukovnice so pred kratkim zgradili vaški dom. Vse delo so v glavnem opravili sami vaščani. V domu bo, ko bo do konca zgrajen, dvorana, sejna soba in drugo. Za Bukovnico, ki je ena izmed najmanjših vasi v Pomurju, bo ta dom velika pridobitev.

Raziskovalni center — V zdravilišču Radenska Slatina se skupaj z zdraviliščem Rogaška Slatina pripravljajo na ustanovitev študijsko raziskovalnega centra v Mariboru. V centru bodo proučevali možnosti uporabe slatine v raziskovalne namene.

Najlepše poslopje v Lenartu — Na križišču Ptujске in Mariborske ceste v Lenartu bodo jeseni začeli graditi veliko trinadstropno poslopje, kjer bodo trgovski lokali, poslovalnica »Kompassa«, bife in drugo. V nadstropjih bo 22 stanovanj in nekaj pisarn. Zatrjujejo, da bo to doslej največje in najmodernejše poslopje v Lenartu.

Nov most — Pred nedavnim je bila končana gradnja mostu čez Lendavo pri Juriju na Goričkem. Po nekajletnih pripravah so ga vaščani zgradili v enem mesecu. Posebno korist bodo od tega mostu imeli kmetje, ki imajo zemljo na obeh straneh Ledave.

Moderna cesta tudi na Bizeljskem — Konec avgusta so zaključil dela na modernizaciji ceste od Bizeljskega do Župelovca. Ta odsek

Johna Denvirja-Frenka je v Ljubljani sprejel tudi predsednik ZB Slovenije Franc Leskošek (prva slika zgoraj). Foto: E. Selhaus. — Pogled na Celje z gradu (zgoraj). Foto: Mirko Kambič. Kraška jama Dimnice pri Markovščini (spodaj). Foto: Janez Zrnc

Ob tem naj še omenimo, da sodi Slovenija po gostoti motornih vozil na prebivalca že v evropsko poprečje, ker pride na vsakega enajstega Slovenca po en avto. Obenem s številom motornih vozil pa raste tudi število prometnih nesreč.

Partizan Frenk v Sloveniji

Na enomesečno bivanje v Slovenijo je prispel John Denvir-Frenk iz Nove Zelandije, ki se je med zadnjo vojno boril v vrstah slovenskih partizanov. Večkrat je bil tudi odlikovan in je častni major Jugoslovanske ljudske armade. Obiskal je mnoge partizanske kraje, borce, znance, ter družine, s katerimi se je seznanil med vojno.

Raketa iz Celja

Člani amaterskega astronavičnega in raketnega kluba iz Celja so izdelali doslej največjo amatersko raketo pri nas. To je že njihova petnajsta raketa, v zrak pa so jo spustili konec septembra v počastitev 20. astronavičnega kongresa, ki je bil ta mesec v Beogradu. Nova raketa je doslej najvišja stopnja iz delovnega programa tega celjskega kluba in služi novim raziskovanjem. Raketa VEGA III C, kot so jo imenovali, je imela tri stopnje, 6 raketnih motorjev, ki so razvili skupno 14,5 tone potisne moči, v višino pa je merila 7,5 metra. Predvidevajo, da je dosegla višino 25 kilometrov.

Tristopenjsko raketo so v Celju načrtovali in gradili natanko eno leto. Pri delu in materialu so jim pomagala celjska podjetja Libela in Emo. Pripravljajo se že, da bodo v prihodnje lansirali v vesolje tudi meteorološke instrumente.

Svet brez sonca

Stoletja so ostale kraške jame nedotaknjene, saj so lahkoverni ljudje tistih dob verovali, da se v njih zbirajo coprnice in zlobni škrtatje, mogoče celo sami zlodeji. Radovednost je premagala strah, prvi pogumni raziskovalci so ob svitu plamenic odkrivali orjaške dvorane, bobneče podzemne reke in tiha sanjava jezera. Gnala jih je želja videti, česar ni videl še nihče pred njimi, stopiti tja, kjer še ni stala človeška noga. Iz izkušenj je polagoma na-

stajala nova veda, speleologija, ki so jo mladi rodovi prevzemali od svojih predhodnikov in jo bogatili z lastnimi izkušnjami.

Seveda jamarstva ne moremo obravnati samo kot znanstveno panogo, tesno je povezano s športom, saj premagovanje brezen in tokov zahteva svojo športno tehniko. Poleg svojstvenih jamarskih, združuje še alpinistične in potapljaške prvine.

Kljub izredni aktivnosti v zadnjem stoletju pa je ostalo še mnogo podzemlja neraziskanega. V Sloveniji je raziskanih okrog 3000 kraških jam, od katerih je najdaljša Postojnska jama, ki je z dolžino 16.426 metrov na šestnajstem mestu na svetu.

Doba raziskovanja se pri nas začne z Valvazorjem, ki je na koncu 17. stoletja opisal vrsto jam na Slovenskem. V naslednjih stoletjih so sledila mnogo bolj realna poročila naravoslovcev, ki jih je zlasti zanimala hidrologija Notranjske. Zanimanje vsega sveta pa je zbudil jamski vodnik Luka Čeč, ki je 1818. leta odkril notranje dele Postojnske jame.

Takratne jamarske skupine niso bile le naravoslovne, ampak tudi politične organizacije, saj so bile močna opozicija nemškimi in italijanskim raziskovalcem. Tako je bilo na začetku tega stoletja ustanovljeno jamarsko društvo pri planinskem društvu v Trstu, ki je delovalo zlasti v turistični smeri. Za obisk so uredili Divaško jamo in lepo kapniško jamo Dimnice pri Markovščini.

Leta 1910 je bilo v Ljubljani ustanovljeno društvo, ki se je po razpadu avstro-ogrške monarhije preimenovalo v Društvo za raziskovanje jam Slovenije, ki deluje še danes. Trenutno je sedež društva v Postojni, po vsej Sloveniji pa delujejo člani društva, samostojni jamarski klubi.

V obdobju med obema vojnama je društvo prizadela izguba Primorske in dela Notranjske, takrat so usmerili svojo dejavnost na Dolenjsko in raziskali vrsto globokih brezen. Viden uspeh je bila raziskava jame Vetrenice v Hercegovini, ki še danes velja za drugo najdaljšo jamo v Jugoslaviji. Po vojni so člani društva pričeli raziskovati visokogorski kras, takrat so tudi odkrili najgloblje brezno v Sloveniji 365 metrov globoki Jazben.

Kljub izredni aktivnosti pravijo jamarji, da je ostalo dela še za nekaj generacij. Predhodniki so jim pustili še mnogo neraziskanega v že znanih jamah, ker niso imeli potrebne opreme. Tudi danes žene jamarje nepremagljiva želja, ki je botrovala speleologiji: Videti, česar ni videl še nihče, stopiti tja, kjer še ni stala človeška noga.

Janez Zrnc

Novi Ptuj po stari modi

Čudovito staro mestno jedro Ptuja je zaščiteno, vendar pa v preteklih letih ni uživalo zadostne skrbi, zato so se prebivalci že upravičeno bali, da bodo razpadli dragoceni kulturno-zgodovinski spomeniki. Pred kratkim pa so bila zagotovljena sredstva za obnovo mestnega jedra. Uredili bodo pročelja nekaterih hiš, strehe in drugo. V starem delu mesta bodo uredili tudi razsvetljavo. Luči bodo pritrjene na hiše, kot so bile nekaj cestne svetilke. Obnovili bodo tudi stare cehovske napise. Zagotavljajo, da bodo prav takšni, kot so bili, ko so za debelimi zidovi še delali mojstri s svojimi pomočniki in vajenci.

je dolg 6 kilometrov in 285 metrov. Prihodnje leto bodo dela nadaljevali.

Obiranje hmelja s strojem — V Loki pri Zidanem mostu je začel delati prvi stroj za obiranje hmelja na vsem Dolenjskem in v Zasavju. Stroj so izdelali v podjetju Agroservis v Šentpetru, opravlja pa delo 250 obiralcev.

V sevniški Kopitarni — 42 ur — Tu so prvega julija prešli na 42-urni delovni teden, proizvodnja pa se kljub temu ne bo zmanjšala. Predvsem bodo delovni čas bolje izkoristili in modernizirali proizvodnjo.

Iz novomeške tovarne ravnega stekla — Tovarna ravnega stekla INIS, ki je že lani začela obratovati, ima še vedno začetne težave, ki izvirajo iz neprimerne opreme in zastarelega načina proizvodnje. Prosili so za sanacijski kredit za nabavo modernjših proizvodnih strojev, v zadnjem času pa je tudi kvaliteta stekla zadovoljiva. Steklo že uspešno prodajajo na domačem in tujem trgu.

Nov razstavi prostor — Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani grade novo halo, ki bo predvidoma končana že 15. decembra. Že v januarju 1968 bo v njej sejem »Moda 68«.

Zasebni traktorji — Leta 1960 je bilo v vsej Jugoslaviji le 5.080 zasebnih traktorjev, letos pa jih je že 12.180. Slovenija je imela leta 1960 vsega skupaj 2.013 traktorjev, od tega komaj 259 zasebnih. V začetku leta je bilo v vsej državi skupno registriranih 50.995 traktorjev; v Sloveniji 3.449, od tega 1.686 zasebnih. Zanimivo je, da se je najobčutnejše povečalo število zasebnih traktorjev prav v Sloveniji, ki sicer ni znana kot izrazito kmetijsko področje, kar lahko rečemo za nekatere druge republike.

Večja vinska klet — Veliko vinsko klet na Dobrovem v Brdih nameravajo v okviru kmetijske zadruge v doglednem času še povečati. Namesto sedanjih 450 vagonov bo lahko sprejela še nadaljnjih 300 vagonov ali skupno 750 vagonov vina. Sklep o razširitvi kleti so sprejeli zaradi tega, ker vedno večajo vinogradniške površine in ker tudi kmetje stalno obnavljajo svoje vinograde.

Ukinjen vlak — Potniški vlak, ki je vozil enkrat dnevno iz Ljubljane do Ribnice, vozi sedaj samo do Velikih Lašč. Ker je bil vlak skoraj vedno prazen, so ga »skrajšali« za nekaj postaj.

Do prihodnje pomladi bodo obnovili tudi cesto, ki pelje okrog gradu in tlakovali nekatere ulice. Začeli so popravljati mestno obzidje, ki bo v celoti obnovljeno leta 1969. Zasadili bodo nekatera drevesa, da bo v mestu čimveč zelenja. Pripravljajo poseben načrt za zasaditev grajskega pobočja. Vse pomembnejše objekte bodo razsvetlili.

V dveh letih bo tako popolnoma obnovljena stara Poetovia, mesto, ki bo takrat praznovalo 1900-letnico obstoja.

Snema film o Jugoslaviji

V začetku septembra je prišel v Jugoslavijo sin znanega svetovnega popotnika, našega rojaka Stanleya Rogersa — Keneth Rogers. Ko se je oglasil na Matici in izročil pozdrave svojega očeta in drugih znancev, je med drugim povedal, da bo v Jugoslaviji posnel tudi film, ki ga bodo kasneje predvajali na ameriški televiziji. Pri-povedoval nam je, naj bi to bil poldokumentaren film, ki bi bil obenem turistično propaganden, povedal pa naj bi Američanom o Jugoslaviji kaj več. Posebej se je zanimal tudi za način izdelovanja suhe robe v Ribnici na Dolenjskem.

Dvajset let priključitve Slovenskega Primorja

Pred nedavnim, v toplih septembrskih dneh je bila Nova Gorica vsa v zastavah. Minilo je dvajset let, odkar je bilo Slovensko Primorje priključeno Jugoslaviji. To je praznik Primorcev, nacionalni praznik, eden tistih, ki ga lahko smatramo za veliki rezultat narodnoosvobodilnega boja in povojnega delovanja. Primorska, ki je v zgodovini veliko pretrpela in kjer je bila prepovedana slovenska beseda in pesem, je postala eden osnovnih stebrov vere in zupanja v naše sile in skupne uspehe. Hkrati ta del zemlje postaja vse bolj internacionalno zaveden. Občudovanje vzbuja s svojo mednarodno širino in vsestranskim razumevanjem sodobnih tokov v Evropi, ki težijo k sodelovanju in zblizovanju med narodi. Nemara bo prav Slovensko Primorje, kjer si segajo v roke tako rekoč trije svetovi, tri kulture, s svojo odprtostjo in razumevanjem veliko pripomoglo v teh sodobnih stremljenjih.

Jubilej jugoslovanskega pomorstva

V številnih pristaniščih vzdolž jadranske obale so se v prvi polovici septembra vrstile proslave v počastitev 25-letnice jugoslovanske mornarice. Osrednja proslava je bila v Splitu. V Sloveniji pa smo 25-letnico mornarice in pomorstva proslavili z mnogimi prireditvami v Izoli, Kopru in v Piranu. Med drugim je bila od 2. do 5. septembra v omenjenih mestih razstava fotografij na jubilejno temo. Devetega septembra so v piranskem mestnem muzeju odkrili doprni kip majorju Vladu Sajetu, ki je padel leta 1945 kot komandant mornariške grupe IX. korpusa. Isti dan so v Kopru Slovensko pomorsko zvezo, ki se je kot društvo vključila v Pomorsko zvezo Slovenije. Zadala si je predvsem nalogo, da bo Slovence, ki se še vedno smatrajo kot kontinentalni narod, na najrazličnejše načine seznanjala z morjem. Člani zveze pa bodo tudi zbirali gradivo za drugi slovenski pomorski zbornik, ki bo izšel v bližnji prihodnosti.

Dan ustanovitve jugoslovanske vojne mornarice, 10. september, so v naših obmorskih mestih proslavili s promenadnimi koncerti domačih godb na pihala, s športnimi srečanji med ekipami vojne mornarice in društvi slovenskega obalnega območja. Ta dan so zastopniki Splošne plovbe v Pulju začeli tudi s pripravami za prevzem najmodernejše 8500-tonske jugoslovanske ladje »Postojna«, ki je dolga 135 m, s tovorom pa bo lahko plula 17,5 milje na uro. Opremljena je z »elektronskimi možgani« za opravljanje raznih operacij in procesov na ladji.

Trgovska mornarica postaja sestavni, bistveni del naše domovine in dobiva v sestavi nacionalne ekonomije vse pomembnejšo vlogo. Ob 36,5 km dolgem delu slovenskega Jadrana se je razvila takšna pomorska gospodarska dejavnost, da jo moramo spoštovati.

Jugoslovanska trgovska mornarica je zdaj enotna in ima 1 milijon 500 tisoč ton nosilnosti. Ladjedelnštvo pa je že med vodilnimi na svetu.

R. Vouk

V Ljubljani mladinski center Tivoli

V športni dvorani Tivoli prireja mladinski center že dalj časa mladinske plesne, ki

so dobro obiskani, in na katerih igra ansambel Mladi levi iz Ljubljane. Pred kratkim pa so sklenili, da bodo tu uredili tudi mladinsko kavarno, ki bo čez dan služila tudi kot čitalnica, ob večerih pa bodo tu prirejali razne kulturne in zabavne prireditve. Poleg kavarne nameravajo zgraditi prostor, opremljen z različnimi avtomati: malo strelišče, ročni nogomet idr. Glavni zabavni in rekreacijski center pa bo še vedno v hali sami. Z denarjem bo mladini pri načrtovanju načrtov in gradnji pomagala ljubljanski mestni svet.

Srečanje fizikov

Mednarodna agencija za atomsko energijo prireja v dneh od 20. do 27. septembra v Ljubljani skupaj z Nuklearnim inštitutom Jožef Stefan sestanek fizikov, ki bo namenjen uporabi pospeševalnikov in aplikativne raziskave v fiziki. Predavanja, seminarji in demonstracije bodo nudili udeležencem najsodobnejši pregled razvoja pospeševalnikov in njihove uporabe v razne namene. Sodelovali bodo razen tujih strokovnjakov tudi sodelavci inštituta Jožef Stefan iz Ljubljane.

Zemljevid brez meja

Sredi septembra so občine Beljak, Trbiž ter Jesenice in Radovljica, ki leže na področju tromeje med Avstrijo, Italijo in Jugoslavijo, pripravile skupno akcijo za poživitev turizma, imenovano »Alpentour«. Ob tej priliki so izdali poseben turistični zemljevid, katerega zanimivost je v tem, da na njem niso označene meje med državami.

Ta posebnost pa ni slučajna pomanjkljivost, marveč so meje namenoma izpustili. Tako so nekako simbolično prikazali tesno sodelovanje v obmejnem trikotu, kjer državne meje niso nikaka ovira. Vsestransko sodelovanje na tem območju je doseglo zlasti v turizmu tak razmah, da mu ni primere pri nas, v Evropi pa je nekaj podobnega le še na tromeji med Italijo, Francijo in Švico. Skupne turistične akcije treh dežel so doslej imele veliko uspeha. — Najprej so pred dvema letoma z ličnim prospektom pod naslovom »Tri dežele — eno zimsko športno središče« prikazali možnosti, ki jih nudi v zimskem turizmu čudovita alpska pokrajina ob tromeji. Lani

stva v gospodarstvo starega kraja. Med prvimi takimi primeri je želja Komižanov, zaposlenih v ribji industriji v San Pedru, da kupijo novo opremo za tovarno v starem kraju, tako pa bi bili udeleženi tudi pri dohodku te tovarne.

Uspeh Jugoslovanov na sredozemskih igrah

Na petih sredozemskih igrah, ki so se jih udeležila zastopstva 12 sredozemskih držav, so imeli največ uspehov Italijani, takoj za njimi pa so se po številu kolajn uvrstili Jugoslovani. Naši so si priborili 15 zlatih, 16 srebrnih in 5 bronastih kolajn.

V atletiki je devet Jugoslovanov prejelo 12 kolajn in noben naš zastopnik ni ostal brez nje. Todosijević je dosegel tudi nov državni rekord v skoku v višino — 213 cm.

V gimnastiki se je ponovno izkazal naš zastopnik Miro Cerar, ki je zmagal med posamezniki, celotna jugoslovanska ekipa pa je bila na drugem mestu — za Italijo. Skupno so jugoslovanski telovadci osvojili 3 zlate, 5 srebrnih in 1 bronasto medaljo.

Razen v nogometu, v katerem ni nastopilo jugoslovansko zastopstvo, so naši zmagali v vseh moštvenih igrah. Posebna pohvala velja še pomlajeni ekipi košarkarjev, ki je v finalu premagala Italijo in tako osvojila zlato kolajno.

Jadranski pokal v padalstvu

Konec avgusta je bilo na sečoveljskem letališču pri Portorožu tradicionalno tekmovanje za jadranski pokal v padalstvu, ki velja za neuradno svetovno prvenstvo. Tekmovanja so se udeležile reprezentance 18 držav, skupno 128 tekmovalcev. V moštvenem tekmovanju so imeli veliko uspeha naši tekmovalci, v tekmovanjih posameznikov pa so se predvsem odrezali tuji. Zanimivo je, da je v reprezentanci ZDA sodeloval tudi naš rojak Erich Bahor.

Dva slovenska kluba v prvi zvezni nogometni ligi

Letos tekmujeta v I. zvezni nogometni ligi kar dva kluba iz Slovenije: iz Ljubljane Olimpija in moštvo Maribora. Olimpija si je pred začetkom tekmovanja okrepila svoje vrste z nekaterimi nogometaši iz drugih klubov, posebna pozornost pa je bila posvečena reprezentantu Radosavu Bečejcu, ki je prišel v Olimpijo iz Beogra-

da, in za katerega smo morali Ljubljančani odšteti kar precej milijonov. Vse pa kaže, da se je Olimpiji ta investicija splačala: letošnja sezona je začela kar dobro, trenutno — sredi septembra — je v prvem delu lestvice, kar senzacionalno pa je delovala njena zmaga nad Hajdukom v Splitu. Tudi Maribor kot novinec je že na nekaj tekmah pokazal, da bo resen nasprotnik vsem najmočnejšim nogometnim klubom v državi.

Smučarski skakalci že vadijo

Na umetni smučarski skakalnici v Mostecu pri Ljubljani že pridno vadijo naši smučarski skakalci, ki bi v letošnjem olimpijskem letu spet želeli potrditi sloves naših starih smučarjev-skakalcev. Značilnost letošnje sezone je, da imamo precejšnje število mlajših tekmovalcev, ki so si po uspehih dokaj izenačeni. Na letošnjem drugem preglednem tekmovanju je zmagal maldi Dolhar iz Ljubljane, drugi je bil Jeseničan Smolej, tretji pa spet Ljubljančan Eržen. Slovenski tekmovalci so za tekmami v Ljubljani odpotovali na trening na Češkoslovaško, kjer so se vadili skupaj z domačimi smučarskimi skakalci.

Prvaki v kotalkanju

Na državnem prvenstvu v kotalkanju, ki je bilo sredi septembra v Velenju je nastopilo okrog 50 tekmovalcev ljubljanske Olimpije, zagrebškega Medveščaka in domačega Rudarja. Večino naslovov novih državnih prvakov so osvojili Ljubljančani. V mednarodnem razredu je med člani zmagal domačin Blatnik, v parih pa sta bila zmagovalca Šenk-Šketa. Slednja se bosta udeležila tudi svetovnega prvenstva v kotalkanju, ki bo v Londonu.

Premagali Francoze

Na avtomatskem kegljišču pri hotelu Jelovica na Bledu je bil 24. septembra mednarodni kegljaški dvoboj med Jugoslavijo in Francijo. Jugoslovani so premagali Francoze z več kot 500 keglji razlike. Naša pomlajena reprezentanca je tako opravičila zaupanje, medtem ko se je Francozom poznalo, da so v tej športni zvrsti še začetniki.

Erich Bahor, ki je v Portorožu zastopal barve ZDA.
Foto: Miloš Svabič

so sledile ski-pass izkaznice, s katerimi so omogočili turistom v zimski sezoni popust na žičnicah Koroške, Furlanije in Gorenjske. Z najnovejšo avtomobilsko transversalo pa želijo popeljati v ta kotiček Evrope kar največ motoriziranih turistov.

Obetajoče sodelovanje

Komiža je prijetno ribiško in letoviško mestece na otoku Visu. Tu je tudi majhna tovarna rbijih konzerv »Neptun«. Zanimivost p aje v tem, da več Komižanov živi raztresenih po svetu kot pa jih živi doma. V neki tovarni ribjih konzerv v San Pedru v Kaliforniji, ZDA, je zaposlenih več priseljencev iz Komiže, kot pa ima to mesto danes prebivalcev. Delavci te tovarne pa vedo za domačo tovarno »Neptun«, zato so izrazili pripravljenost, da svoja sredstva vložijo v modernizacijo te tovarne. Pred nedavnim so bili objavljeni novi predpisi o poslovnem sodelovanju naših in tujih gospodarstvenikov, ki bodo omogočili tudi našim rojakom, da bodo vlagali svoja sred-

Mednarodno srečanje muzikologov v Ljubljani

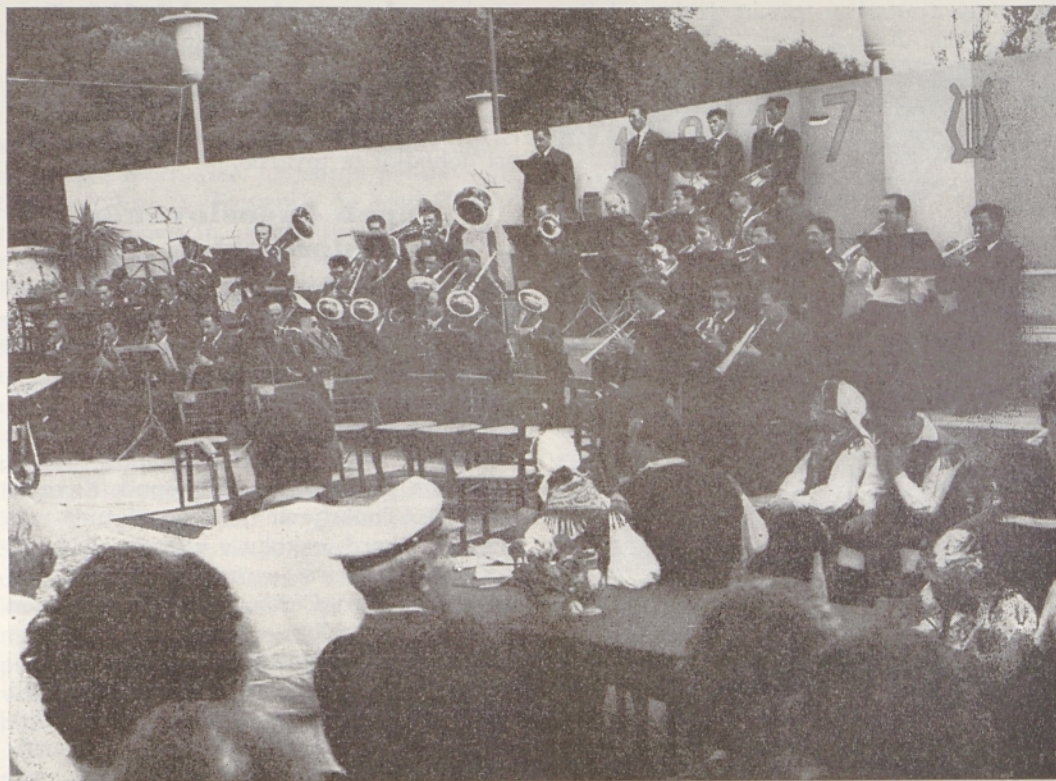
Čeprav majhna, postaja Ljubljana iz leta v leto pomembnejše središče mednarodnih srečanj, na katerih se sestajajo strokovnjaki najrazličnejših dejavnosti. V letošnjem septembru so zastave iz 30 dežel, razobešene na lepo obnovljeni stavbi z napisom »Academia Philharmonicorum 1701«, gostoljubno in pristrčno pozdravile udeležence X. mednarodnega muzikološkega kongresa, ki je bil obenem tudi 40-letnica mednarodne muzikološke organizacije.

Več kot 450 najbolj znanih muzikologov sveta je v kongresnih dneh pregledalo dosežke zadnjega časa, predvsem v zgodovini, sociologiji in estetiki glasbe, pa tudi o pomoči elektronskih računalnikov pri muzikološkem delu. Obenem so ob dosedanjih spoznanjih načrtali raziskovalno delo za naprej.

Lahko se pohvalimo, da je mednarodni muzikološki kongres v Ljubljani prvič zasedal na slovanskih tleh. Udeležencem kongresa se je nudila najboljša priložnost, da so se neposredno seznanili s slovensko glasbeno zgodovino in glasbeno stvarnostjo, pa tudi z našo deželjo in našimi ljudmi.

Znanj slovenski muzikolog dr. Dragotin Cvetko, predsednik organizacijskega odbora za X. mednarodni muzikološki kongres, ki je po mnenju vseh udeležencev prireditelj v Ljubljani odlično pripravil, je imel na zaključnem zasedanju drugi glavni referat kongresa: »Prispevek Južnih Slovanov v zakladnico evropske glasbe.« Mnogo pozornosti sta vzbudila tudi njegova za kongres natisnjena teksta, knjiga »Zgodovina slovenske glasbe« v francoščini in razprava v nemškem jeziku »Slovenska glasba do moderne«.

V kongresnih dneh je bila v Ljubljani vrsta koncertnih prireditev, na katerih so se zvrstila dela naših najboljših skladateljev, od najstarejših do najsodobnejših. Kot poseben dragulj naj omenimo koncert skladb starih mojstrov Jakoba Petelina Gallusa, Dolarja, Lukačiča in drugih; komorni zbor ljubljanskega radia jih je zapel v umetniško izpopolnjenem okolju slikarskih in kiparskih umetnin, ki jih hrani Narodna galerija. V Moderni galeriji pa je med avantgardističnimi listi grafičnega

bienala izzvenel komorni koncert sodobnih skladateljev, ki je v primernem okolju moderne grafične umetnosti nudil globlje doživetje današnjega glasbenega snovanja.

Založba Mladinska knjiga pa je pripravila prodajno razstavo domačih in tujih glasbenih publikacij in plošč. Posebno pozornost je vzbudila najnovejša plošča Gallusovih skladb.

O skladatelju Jakobu Petelinu Gallusu je bil narejen tudi dokumentarni film, delo režiserja Maka Sajka, kjer je nastopal znani »Oktet Gallus« iz Ljubljane. V angleški verziji so ga pokazali udeležencem kongresa skupaj s slovenskim filmom »Samorastniki«.

Na zaključnem večeru pa so člani folklorne skupine »France Marolt« zaplesali slovenske narodne plesje, Slovenski okteti pa je za popotnico priložil še šopek naših ljudskih pesmi.

Novoizvoljeni predsednik muzikološkega društva Svicar Kurt v. Fischer — za podpredsednika sta bila izvoljena dr. Dragotin Cvetko in Nizozemec F. Reeser — je med drugim dejal: »Tokrat sem bil v Jugoslaviji prvič in reči moram, da je bila zame odkritje in doživetje.«

J. M.

150 let postojnske pihalne godbe

Minuli mesec so v Postojni praznovali 150-letnico pihalne godbe, ki so jo leta 1817 ustanovili neznanj jamarji, da bi pripomogli k razvoju jamskega turizma. Že dve leti po ustanovitvi se je predstavila občinstvu s samostojnim koncertom in požela mnogo priznanja. Od takrat so godbeniki nastopali na raznih svečanostih na Notranjskem, dokler jih ni začelo ovirati nemškutarstvo, ki je videlo v godbi narodno organizacijo. Ponovno je godba zaživela na koncu stoletja, saj je bil njen načelnik sam okrajni glavar, odborniki pa pomembni uradniki iz Postojne. Po končani I. svetovni vojni si godba ni mogla opomoči do prejšnje ravni, saj je Postojna ostala pod Italijo.

Pred sedmimi leti je ponovno prijel za dirigentsko palico Vilko Klede. Godba spet napreduje, veliko je zlasti zanimanje mladine. Visok je jubilej, na dolgi poti se vse lahko postara, za postojnsko godbo pa pravijo, da ni bila še nikoli tako mlada kot je prav zdaj, ob 150-letnici. Janez Zrnc

Postojnska godba ob stopetdesetnici. Foto: Janez Zrnc

S snemanja mladinskega filma Nevidni bataljon. Foto: Joco Znidaršič

Mir, humanost, prijateljstvo

Razstavo »Mir, humanost, prijateljstvo med narodi« v Slovenjem Gradcu, o kateri smo na kratko že poročali, si je do nedavnega ogledalo že prek 70.000 ljudi. Več kot 200 umetnikov razstavlja prek 400 umetniških slik, grafik in kipov.

Prizorišče razstave, Slovenj Gradec, je 800 let staro mesto. Marsikateri vredni spomenik priča o njegovi častitljivi starosti. Marsikaj pa je ostalo iz preteklosti tudi takšnega, kar ne sodi več v naš čas. Na kraju, kjer danes stoji nova, še ne povsem dokončana umetnostna galerija, je bilo še lani zanikrno dvorišče z dotrajanimi zgradbami in vegastimi drvarnicami. Začelo se je z mladinsko delovno brigado. Potem zidava modernega poslopja. Vse je šlo tako hitro, da se zaviralne sile, ki se pojavljajo hkrati z vsako napredno akcijo, niso utegnile organizirati. Hkrati z gradnjo so šla v svet povabila umetnikom. Mnogi so se odzvali, mnogi pa povabila k sodelovanju sicer niso dobili, pa so vseeno zvedeli za razstavo in so poslali nanjo svoja dela.

Zastave na srebrnih drogovih, množica, govori, nagrade, glasba. Potem tiho življenje umetnin, ustvarjenih, da obsojajo vojno, da pozivajo k človečnosti, da so same prvi primer prijateljstva med narodi. U Tant, generalni sekretar Organizacije združenih narodov, je prirediteljem zapisal: »Vedno sem bil mnenja, da je umetnost tista, ki zmaguje med ljudmi vse ovire, ki temelje na političnih, rasnih in drugih razlikah, in da je umetnost eno najbolj učinkovitih sredstev, s katerimi ljudje lahko drug drugemu posredujejo najvišje ideale in najgloblja čustva za mednarodni mir in sodelovanje«. — U Tantovo mnenje je dobilo v slovenjegraški razstavi svoje potrdilo.

Kljub svoji 800-letni mestni tradiciji, bi bil Slovenj Gradec lahko le dolga vas, kakršnih je pri nas še dosti in preveč. Tako pa je postal pojem v svetu. Napredne ideje, ki se porajajo povsod in so našle svoj izraz v umetnosti, so se tukaj skoncentrirale na nekdanjem umazanem dvorišču. In če se je iz tega dvorišča pred nedavnim širila zanikrnost na vso okolico, deluje dandanes svetla in moderna razstavna galerija v obratnem smislu. In del tega smisla so tudi rože na mnogih oknih povsod po Slovenjem Gradcu.

A. S.

Nov slovenski film »Nevidni bataljon«

V avgustu so v Ptujju posneli nekaj kadrov novega slovenskega mladinskega filma »Nevidni bataljon«.

Dogajanje filma je postavljeno v čas med vojno, v okupirano mesto na Slovenskem. Nemci mislijo, da je v mestu red in mir. V resnici pa deluje v mestu ilegalna skupina aktivistov. Otroci, »nevidni bataljon«, začno z združenimi močmi delati preglavice okupatorju. Scenarij za film je napisal znani mladinski pisatelj Ivan Ribič. Razen otrok pa igrajo v filmu tudi nekateri znani igralci kot Miha Baloh, Milan Srdoč, Lojze Rozman in drugi.

Na nedavnem mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah je jugoslovanska ekipa dosegla lep uspeh. Jugoslovanski igralec Ljubiša Samardžić je za svojo vlogo v filmu »Jutro« dobil nagrado za najboljšo moško vlogo. Njegovi soigralki Mileni Dravič pa so podelili »Zlato vrtnico«. To priznanje dajejo najbolj simpatični osebnosti, ki se vsako leto pojavi na beneškem festivalu.

NOVICE IZ KULTURE

Dolenjski gradovi na pisemskih ovitkih — V Novem mestu so pred kratkim prišli v prodajo pisemski ovitki, ki jih je v sodelovanju s pošto izdala Dolenjska turistična zveza. Na njih so upodobljeni dolenjski gradovi: Kostanjevica, Mokrice in Otočec. Sedaj pripravljajo še ovitke, kjer bodo po Valvasorju upodobljeni še gradovi v Sevnici, Trebnjem in morda še kateri.

Razstava jugoslovanske grafike v Bremenu — 27. avgusta so v Kunsthalle v Bremenu odprli razstavo jugoslovanske grafike, ki jo je pripravila Moderna galerija v Ljubljani. Grafična dela razstavlja 16 jugoslovanskih avtorjev. Razstava bo v Bremenu odprta do 26. septembra, nato jo bodo do konca letošnjega leta predstavili še v Soestu (Wilhelm-Morgener Haus), v Lübecku (Overbeckgesellschaft), v Wolfsburgu (Kunstverein), v Wittnu (Märkisches Museum) in v Wilhelmshavnu (Kunstverein).

Medalja za našo rojakinjo — Violinistka Metka Korošec, po rodu Ljubljanka, sedaj pa poročena Delcourte in živeča v Bruslju, je letos spomladi sodelovala na mednarodnem glasbenem tekmovanju v Bruslju, ki ga prirejajo v spomin pokojne belgijske kraljice Elizabete. Dosegla je enajsto mesto in prejela bronasto medaljo.

Lidija Osterc je prejela diplomu — Posebno diplomu za najlepšo slikanico je na veliki mednarodni razstavi knjig v Moskvi prejela slovenska slikarka Lidija Osterc za slikanico Franceta Milčinskega »Desetnica«.

Nove Mohorjeve knjige — Za prihodnje leto pripravlja Mohorjeva založba v Celju za svoje bralce poleg koledarja še tri knjige. Ponatisnili bodo Jurčičevega Desetega brata z Vavpotičevimi risbami iz leta 1912. Dr. Karel Vladimir Trubar je napisal Pokoncilski katoliški etos, priznana strokovnjaka dr. Eman Pertel in prof. Miša Krašovic-Pertlova pa sta pripravila knjigo Naše življenje. V prihodnjih letih nameravajo izdati še več knjig, s katerimi bodo pomagali našemu kmetu pri njegovem delu, npr. Praktično gnojenje, Naše sadje idr.

Pomladitev Slovenskega okteta — Slovenski oktet se je v zadnjem času že drugič pomladil in svoje vrste izpopolnil z mlajšimi pevci. V okviru Ljubljanskega festivala se je predstavil v novi sestavi na koncertu, ki mu je prisluhnilo prek 700 ljudi. Bil je na dvorišču ljubljanske univerze. S svojo drugo pomladitvijo je oktet pridobil tenoriste Jožeta Koresa, Danila Čadeža in Petra Ambroža ter basista Petra Čareta.

Na turneji po Jugoslaviji — Ljubljanski oktet Gallus, bivši Koroški akademski oktet, je bil pred kratkim na krajši turneji po Jugoslaviji. Nastopil je v Beogradu, na mednarodnem kulturnem festivalu v Ohridu in ob Prespanskem jezeru v Makedoniji. Na vseh nastopih je imel izreden uspeh.

Neža Maurer:

OKTOBER

ČEZ MORJE NEMIRNO
LADJA HITI:
BOKE IMA RJAVE,
DIMNIKE RDEČE,
ZASTAVO RUMENO –
SIV DIM SE K OBLAKOM KADI.
NA LADJI PIŠE: JESEN.
V NAŠE KRAJE LADJA HITI.

Neža Maurer:

GOZD JESENI

TIH, TIH JE GOZD JESENI,
TAKO TIH,
DA SE ČUJE, KAKO LISTJE PADA
IN KAKO SI KOSTANJ
BODEČO SRAJČICO ODPIRA,
KAKO GOBA SRED MAHU SI GNEZDO
DELA

IN KAKO CIKLAMA NEŽNA
ZDIHA IN UMIRA.

TIH, TIH JE GOZD JESENI,
TAKO TIH,
DA SE ČUJE ROSNE KAPLJE,
KO V PAJČEVINO SE LOVIJO.
ČUJE SE, KAKO PERUTI PTICAM
SREDI LETA ZADRHTIJO;
IN NAJ ZAJČEK ŠE TAKO PREVIDNO
SUHE VEJE PRESKAKUJE –
PO VSEM TIHEM, VEDNO TIŠJEM GOZDU

SE GA ČUJE.

Črtomir Šinkovec:

UGANKA

MATI – PA TAKA –
NA BERGLI SLONI,
SINKO JUNAKA
NA TLA POLOŽI.

(Trta – vino)

France Bevk:

NE BOJ SE VODE

KO TE ZJUTRAJ POKLIČEJO, VSTANI! NE
ČAKAJ, DA TI SONCE POSIJE V OČI! ČE
NISI PUNČKA IZ CUNJ, SE SAM OBLECII
MATERI PRIHRANIŠ DELO. IN SAM SE UMIJI
A NE KOT MAČKA Z GOLO TACO. NE BOJ
SE VODE, SAJ NE PEČE. PRI TEM SI ZA-
POMNI: NISO TVOJA SAMO LICA, AMPAK
TUDI UŠESA, NOS IN VRAT. ZATO GLEJ, DA
TI NOS NE BO KOT UMAZAN KORENČEK.
IN DA V UŠESIH IN NA VRATU NE BO TO-
LIKO BLATA, DA BI V NJEM LAHKO RASLO
ZELJE ZA ZAJČKE. IN ČE TI ŠE REČEM, DA
NI DOVOLJ, ČE TE POČEŠE VETER, SEM
ZA DANES VSE POVEDAL.

Fran Levstik:

CVILIMOŽ

CVILIMOŽEK,
DEBEL MOŽEK,
IMA HLAČE
DOPETAČE,
A TREBUŠČEK VES NAPET,
DA NE MORE Z NJIM NA LED.
ČE ZA TREBUH KDO GA STISKA,
GLASNO CVILI, TENKO PISKA
SKOZI USTA, SKOZI NOS,
ZGORAJ V SUKNJI, ZDOLAJ BOS.
ŠE BI ŠKORNJE RAD IMEL,
DA NA NOGE BI JIH DEL,
AKO BI MU TREBUH DAL
PRIPOGNITI SE DO TAL.

Marija Vogelnik:

PETER BABICA IN DEDEK

Bilo je popoldne, po kosilu.

Mama je naročila Petru, naj uboga dedka in babico. Če ne bo nagajal, če ne bo razmetal igrač, če ne bo medvedku vlekel slame iz ušesa in je raztresal po tleh, če ne bo risal po steni, ga bo pred večerjo spremila v park in na igrišče h gugalnici. Potem je odšla v službo.

Dedek je zadremal za časopisom.

Babica je zadremala za pletenjem.

Peter ni zadremal in ni vedel, kaj početi. Ne sme razmetati igrač, ne sme medvedku vleči slame iz ušesa, ne sme risati po steni. In dedek dremlje, babica dremlje.

Nikogar ni, da bi ga vprašal, kaj naj počne.

Pa je stopil k oknu. Potem se je ob oknu povzpел na prste. Potem je iz kota privlekel k oknu pručko, se nagnil čez okno in začel preštovati nadstropja pod seboj.

Šteje in šteje na prste.

Za vsak prst na obeh rokah nadstropje.

Zelo globoko pod Petrom je cesta. Tako lepo se vidi. Majhne pike se sprehajajo po pločniku, kot igrače majhni avtomobili drsijo po cestišču.

Pa je Peter sedel na okno. Potegnil je za seboj kolena in z nogami zabingljal vsem nadstropjem pod seboj in še cesti.

Vsem nadstropjem, ki jih je za vsak prst na obeh rokah zadosti; pa še cesti, ki je globoko pod Petrom.

Takrat pa je dedek zasmrčal in babica je tiho vzdihnila v sanjah.

»Kaj praviš, dedek?« je vprašal Peter. Obrnil se je v sobo in potegnil za seboj kolena in noge.

»Kaj si rekla, babica?« je vprašal Peter in zlezal z okna na pručko, s pručke pa na tla. Čisto tiho je še enkrat vprašal dedka in babico, kaj sta mu rekla.

Zdaj dedek ni več zasmrčal.

Tudi babica ni več vzdihnila v sanjah.

Peter je stal in čakal, da mu še enkrat povesta, kaj sta prej mislila. Toda dedek sploh ni več zasmrčal in babica ni več vzdihnila.

Peter se je domislil.

Pa je odvlekel pručko izpod okna v kot. Glej, dedek je kimal, babica se je nasmehnila v sanjah. Golob, ki je pristal na oknu, je zagrulil: »Tako sta mislila. Tako sta mislila ...«

In Peter je stekel v kuhinjo po kos kruha, po ga je nadrobil golobu na okensko polico. Golob ga je pozobal.

BELGIJA

Nepozabni spomini iz domovine

Vabilo Slovenske izseljenske matice, naj pridemo za deset dni na počitnice v Jugoslavijo, je bilo za nas presenečenje, ki se mu nismo mogli odreči. Posebej navdušeni so bili za to seveda otroci, pa tudi starši so radi privolili v to. Veselja mladine, ki je raslo iz dneva v dan, sploh ne moremo popisati. Pri pripravah za ta izlet so vse matere rade priskočile na pomoč. Zavedale so se, da mladina ne more in ne sme stopiti pred ljudi, ki so jo povabili v domovino njihovih staršev, nepripravljena. Pokazati jim hočejo, da jim je materina beseda draga in da zna ceniti slovensko kulturno stvar. Otroci so se tako z veseljem lotili dela. Učili so se peti in recitirati, rojak Trinko pa je učil Mili igrati harmoniko. Z veseljem nam je pomagala tudi rojakinja Anica Kos, učiteljica flamščine, ki pa ne pozabi, da sta njena mati in oče slovenskega rodu. Učila je otroke plesati.

Potovanje se nam je zdelo izredno dolgo. Ko pa se je 24. julija vlak ustavil v Ljubljani, so nam besede ob tako lepem sprejemu ostale kar v grlu. Vse je bilo pripravljeno za prenočišče, obdarili so nas, naslednjega dne zjutraj pa smo se odpeljali na morje v Savudrijo. Ob poti smo si ogledovali same lepe kraje. Ko pa so otroci zagledali morje, je navdušenje doseglo višek. Tudi v počitniškem domu so nas zelo lepo sprejeli, da smo se kmalu počutili kot doma. Največje veselje otrok je bilo morje. Prav vsi so se naučili plavati. Hrana je bila dobra in dovolj je je bilo. Lepa hvala prav vsem v domu. Pozabiti ne smemo tudi našega zdravnika, ki je prav po očetovsko čuval naše otroke.

Na morju so nas večkrat obiskali tudi predstavniki Slovenske izseljenske matice, predsednica Zima Vrščaj in drugi, ter več novinarjev, med njimi Ernest Petrin z ljubljanskega radia, ki je poskrbel, da so se slišali glasovi naših otrok po vsej Sloveniji.

Večer pred odhodom so nam v domu pripravili prijeten poslovilni večer; postregli so nam s čevapčiči in ražnjiči, tortami in vinom, mi pa smo jim zapeli. Naslednji dan, 3. avgusta smo se poslovili. Stiskali smo si roke kot stari prijatelji, tudi fotografi nas niso pozabili. Naša mladina pa je, preden smo stopili v avtobus, zapela pesem: Na svidenje, kar je marsikomu privabilo solze v oči. Zapustili smo lepo Savudrijo, morje in naše nove prijatelje z željo, da se še kdaj srečamo.

Mimogrede smo se ustavili še v lepih slovenskih turističnih krajih, v Piranu in Portorožu, proti večeru pa smo prispeli v Ljubljano, kjer je bilo spet vse lepo pripravljeno za prenočišče in večerjo.

Naslednjega dne so nas povabili v urad Matice, kjer so nas vse lepo obdarovali in nam posvetili nekaj hepozabnih besed. Posneli so nas tudi za televizijo. Poslovili smo se z željo po ponovnem snidenju, nato pa smo se za spomin še fotografirali pred Prešernovim spomenikom.

Vsa ta lepa doživetja bodo nam odraslim, posebno pa še otrokom ostala v nepozabnem spominu. Zato izrekam v imenu otrok in njihovih staršev zahvalo za vse, kar je Slovenska izseljenska matica za nas storila. Upamo, da nam bo sreča toliko mila, da bomo še kdaj obiskali vas vse, morje in našo domovino. Posebna zahvala še Stanetu Češarku z Matice, ki nas je spremljal in uredil vse, da je bilo naše bivanje v Sloveniji tako prijetno. Lep pozdrav tudi vsem bralcem Rodne grude.

Tončka Trkaj, Limburg

Spet žalostna vest iz Eisdena

Dne 11. julija je v bolnišnici v Leutu umrl za posledicami prometne nesreče upokojeni rudar Franc Korber, rojen 1. 1896 na Polzeli v Sloveniji. Pokojni Franc je prišel v Eisden v Belgijo z bratom Johanom, ki še živi tukaj, leta 1923. To so bila huda leta za naše delavce. V nemških rudniških revirjih so jih zaradi finančne krize odpuščali. V Belgijo so prihajali z družinami, brez sredstev, tako rekoč goli in bos.

Brata Korberjeva, oba zavedna Slovenca, sta takoj sklenila, da je treba nekaj ukreniti za pomoč našim ljudem. Tako sta z nekaj prijatelji ustanovila Jugoslovansko podporno društvo Eisden. To je

Slovenski otroci iz Belgije, ko so se poslavljali v Savudriji — »Na svidenje!«
Foto: Vera Valenci

Helena Mirtič iz Javornika, ki živi sedaj v Genku v Belgiji (prva slika levo) in Cernigovej hčerka iz Genka (levo). Foto Stane Leonardič

Na otvoritvi razstave o Jugoslaviji v Winglesu v Franciji je nastopil tudi francoski otroški pevski zbor. Foto: J. Lapornik

Skupina rojakov, članov Zdrženja Jugoslovanov na otvoritvi razstave o Jugoslaviji. Foto: J. Lapornik

Skupina trboveljskih otrok, ki je bila na podlagi izmenjave na počitnicah v Franciji. Foto: J. Lapornik

bil prvo društvo v Eisdeni in je zelo koristno delovalo najprej samo kot podporno društvo, pozneje pa je svoje delo razširilo tudi na kulturno področje.

Pokojni Franc je bil od ustanovitve in vse do razpusta društva v letu 1940 član njegovega glavnega odbora. Korenit Slovenec, resen prizadeven društvenik z globokim socialnim čutom, prijeten družabnik, si je pridobil med rojaki in domačini mnogo prijateljev in iskrenih simpatij.

Ko se je društvo sv. Barbare po vojni reorganiziralo, se je takoj vključil v članstvo. Bil je v veliko pomoč društvu s svojimi nasveti in izkušnjami.

Bridko nam je bilo slovo od njega. Ob grobu mu je v slovo spregovoril belgijski duhovnik v imenu upokojenih rudarjev, v imenu društva sv. Barbare pa se je poslovil s toplimi besedami od njega predsednik društva Gostiša.

Dragi Franc, ne bomo te pozabili. Hvala za vse! Naj ti bo lahka zemlja tuje dežele, v kateri si delal skupaj z nami. D. P.

FRANCIJA

Razstava o Jugoslaviji

Konec junija je francoska organizacija »družinska zveza iz Wingle-sa« pripravila razstavo z naslovom »Jugoslavija včeraj in danes«. Na razstavi so prikazovali fotografije jugoslovanskih krajev, ki so jih dobili s posredovanjem jugoslovanske ambasade iz Pariza, risbe jugoslovanskih otrok, nekatere izdelke jugoslovanske domače obrti, umetniške izdelke in drugo.

Namen razstave je bil, da bi se prebivalci teh krajev podrobneje seznanili z našo deželo, za katero je tudi med njimi vse več zanimanja. Posebej so poudarjali, da letos za potovanje v Jugoslavijo ni več potrebna viza. Pri razstavi so sodelovali tudi slovenski rojaki, ki živijo v teh krajih, predvsem člani združenja Jugoslovanov v severni Franciji.

ZDA

45 let revije The Voice of Youth

V juliju je minilo 45 let, odkar je Slovenska narodna podporna jednota začela izdajati svoj mladinski mesečnik za člane mladinskega odseka SNPJ. V začetku je bil naslov mesečnika Mladinski list, leta 1945 pa so ga preimenovali v The Voice of Youth, ker je to bolj odgovarjalo novim razmeram, saj je večina mladih govorila le še angleško.

Prva leta po ustanovitvi je Mladinski list prinašal večinoma slovensko gradivo: povesti, pesmi, dopise in članke. Več kot polovica običajnih 32 strani je bila slovenska. Tako je bilo vse do leta 1945, ko so naslov spremenili v angleškega The Voice of Youth. Spremenila pa se je tudi vsebina gradiva: prvi, večji del je postal angleški, manjši del pa slovenski. V zadnjih letih zavzema »slovenski« del le nekaj strani. Tako so vsaj deloma ohranili reviji slovenski značaj. Občasno objavljajo tudi note slovenskih narodnih in umetnih pesmi, ki zelo prav pridejo mladinskim krožkom za nastope na raznih prireditvah.

Jubilejna julijska številka revije The Voice of Youth je opremljena s številnimi risbami, ki so jih bralci posvetili svoji reviji. Najboljše risbe so bile nagrajene, ena izmed njih pa je tudi na naslovni strani.

Slovenska narodna podporna jednota ima do zdaj 24 aktivnih mladinskih krožkov, od katerih je večina v Pennsylvaniji in v Ohio. Sedaj se pripravljajo na organizacijo novih krožkov, obenem pa bodo tudi dosedanjim skušali viliti čimveč novega življenja. Letošnja jubilejna kampanja je dosegla lepe uspehe, kar je dokaz, da štiridesetletna tradicija mladinske revije ne bo še kmalu zamrla. Ob jubileju iskreno čestita tudi naše uredništvo.

Na svetovni razstavi v Montrealu

Med obiskovalci svetovne razstave v Montrealu je kakor kaže, tudi veliko naših ameriških rojakov. Med drugimi so organizirali skupinski obisk razstave tudi upokojenci iz Barbertona. Naš naročnik Anton Okolish iz Barbertona O. ta obisk zanimivo opisuje v glasilu Ameriške

bratske zveze New Era. Med drugim pravi, da je imel posebno doživetje v jugoslovanskem paviljonu na razstavi. Tu so se izletniki najprej ustavili sredi obširne dvorane pred veliko mizo, na kateri je bil zemljevid Jugoslavije. Seveda je to rojake še posebej pritegnilo, saj je vsak skušal najti na zemljevidu kraj, od koder je doma. Ko je rojak Okolish natanko pregledoval zemljevid, je v predelu Istre zasledil veliko pomoto. Manjkal je Pulj, naše znano pristanišče. Ko pa je gledal natančneje, je opazil, da so ga »zemljepisni strokovnjaki« premetili na otok Krk. Na pomoto je opozoril uslužbenke, ki so jo nato popravile. Če bi rekli temu površnost, bi bilo preveč milo povedano. Prav gotovo tisti, ki so imeli z zemljevidom opravka, Jugoslavijo zelo slabo poznajo. Rojak Okolish nadalje piše, da je v oddelku, kjer je razstavljen jugoslovanski tisk, videl tudi njemu dobro znano Rodno grudo.

Kenikova druga plošča

Član clevelandske Glasbene matice, znani pevec Eddie Kenik, ki je pred kratkim izdal ploščo, na kateri so posnete znane slovenske pesmi, ki jih je on pel, je nedavno izdal svojo drugo ploščo, ki ima naslov: More of My Kind of Music. Slišali smo jo tudi v Ljubljani, saj jo je imel s seboj znani urednik radijske postaje WXEN Toni Petkovišek.

Iz sklepov 14 konvencije SZZ

Štirinajste konvencije Slovenske ženske zveze, ki je bila letos od 24. do 28. maja v Washingtonu, se je udeležilo 52 delegatki, 19 glavnih odborin in okrog 400 gostov. Med pomembnimi sklepi, sprejetimi na konvenciji, so naslednji: starostna doba za pristop v B zavarovalniški razred se zviša do 60. leta starosti; zahteva se otvoritev ameriškega konzulata v Ljubljani, glavnem mestu Slovenije; nujno se priporoča, da se slovenske radijske oddaje Glas Amerike spet redno oglašajo v določenem času.

Prva nagrada za skupino Ameriške dobrodelne zveze

Na letnem festivalu v mestu Fairport Harbor v državi Ohio, ki je bil letos konec junija, je v povorki »Mardi Gras« prejela prvo nagrado skupina članov Ameriške dobrodelne zveze št. 30, ki se je v slovenskih narodnih nošah udeležila spreveda na starem slovenskem parizarju, v katerega je bilo vpreženih par krepkih ozaljšanih konj. Fantje in dekleta na vozu so med sprevedom desetisoče gledalcev zabavali s slovenskimi plesi in igranjem na harmoniko.

Zlatomašnik France Mihelčič

V Elyju v Minn. je imel zlato mašo slovenski župnik France Mihelčič. Doma je iz Starega trga pri Ložu, kjer se je rodil l. 1892. Študiral je v Ljubljani in odšel nato za brati in sestrami v Minnesoto, kjer je bil posvečen v duhovnika. Novo mašo je pel v slovenski župniji sv. Vida v Clevelandu. V novembru 1917 je postal najprej pomočnik znanega misijonarja župnika Jožeta Buha v fari sv. Antona na Elyju, kjer je ostal do danes. Zavzemal se je za slovensko službo božjo in pridige. Mnogo si je prizadeval tudi za gradnjo nove cerkve, ki je bila zgrajena v Elyju pred desetimi leti.

Slovenska radijska oddaja

V ZDA je precej slovenskih radijskih oddaj. Tako imajo v Chicagu kar štiri. Vse štiri so ob sobotah popoldne. Na programu imajo društvene vesti, razne osebne novice in zanimivosti ter slovensko glasbo. Oddaje so zelo priljubljene zlasti med starejšimi Slovenci.

Ubit v Vietnamu

Pri nesreči letalonosilke Forrestal ob obali severnega Vietnama se je smrtno ponesrečil tudi mlad Slovenec, mornar Ronald R. Ogrinc iz Clevelanda. Doma je zapustil mlado ženo, devet bratov in sester, starše in stare starše.

Predlog za spominsko znamko

Prihodnje leto bo preteklo sto let od smrti slovenskega misijonarja škofa Barage. Na pobudo Baragove zveze iz Lemonta III. je

kongresnik Ruppe predlagal, naj bi se ob stoletnici Baragove smrti izdala spominska znamka. Če bodo ostali kongresniki predlog podprli, bo zamisel uresničena.

KANADA

Novica iz St. Catharinesa

Večkrat prebiram Rodno grudo, do sedaj pa še nisem opazil, da bi bil omenjen tudi kraj St. Catharines, Ont. V tem mestu in okolici živi okrog štiri sto slovenskih družin. V letošnjem letu smo s prostovoljnim delom zgradili piknik paviljon, ki smo ga imenovali »Lipa Park«. Naš park je kulturno, športno in družabno središče rojakov. Otvoritev je bila 1. julija ob stoletnici Kanade, ko smo imeli na programu govore ter petje in recitacije slovenskih pesmi.

Redno prirejamo piknike in plese v slovenskem vzdušju in z zanimanjem sledimo kulturnim in športnim dogajanjem ter življenju v Sloveniji. Kot dobri državljani Kanade in vestni rodoljubi živimo v sloji in zadovoljstvu.

P. F. V.

Iz vašega kraja res že dolgo nismo dobili dopisa za našo revijo. Zato vam lepa hvala za tako zanimive novice. Želeli pa bi, da nam napišete še kaj več o slovenski naselbini v tem kraju; radi bomo objavili tudi fotografijo vašega novega paviljona, če nam jo pošljete. Za sedaj pa vam želimo, da tudi v prihodnje tako uspešno razvijate kulturno, športno in sploh družabno življenje. V bodoče pa prosimo, da se podpišete s polnim imenom; v dopisu — če boste tako želeli — bomo objavili samo začetnice.

Uredništvo

ARGENTINA

Novice iz Ljudskega odra

Društvo Ljudski oder je 22. julija priredilo poslovilni večer na čast jugoslovanskemu ambasadorju Pavletu Bojcu, ki je odšel v domovino. Slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki drugih društev (Zarja, Simbron, Jorgovan itd.). Ob tej priložnosti je nastopil prvič tudi tamburaški orkester tega društva. Kljub temu, da so vadili komaj dva meseca, je njihov nastop nadvse uspel. Ob 42-letnici Ljudskega odra so organizirali športno srečanje, ki sta se ga udeležila razen domačega društva še Zarja in Simbron. To srečanje je bilo 20. avgusta v prostorih društva.

ČILE

Spomenik jugoslovanskemu izseljencu

Kakor je znano, so bili Jugoslovani med prvimi belimi priseljenci, ki so se pred šestimi desetletji priselili na Ognjeno zemljo. To so bili mladi Dalmatinci, doma predvsem z otoka Brača, ki so jih vesti, da so tam odkrili zlato, privedle na ta skrajni južni konec Amerike. Zlata sicer niso našli, prinesli so ga s seboj — ko so s svojimi močnimi rokami spreminjali divjo pokrajino Tiera del Fuego v kultivirano deželo. Enako so Jugoslovani veliko pripomogli k razvoju mesta Punta Arenas. V znak priznanja za njihovo pionirsko delo pri razvoju province Magellanes bodo v čilskem mestu Punta Arenas postavili spomenik jugoslovanskemu izseljencu. Mestni svet je sprejel predlog jugoslovanske naselbine, da bi stal ta spomenik na Trgu Jugoslavije v enem izmed najlepših mestnih predelov.

Načrt za spomenik, ki ga sestavlja 12 metrov visok obelisk ter tri in pol metra visoka bronasta skulptura, je izdelal jugoslovanski kipar Miodrag Živkovič. Akcija za postavitve spomenika jugoslovanskemu izseljencu je bila toplo sprejeta v vsem Čilu, posebej pa še med meščani Punta Arenasa in province Magellanes.

VPRAŠANJA ? ODGOVORI

Ponovna zaposlitev v Jugoslaviji in priznanje vozniškega izpita

V tujini sem deset let pri istem poklicu, ki sem ga opravljal doma pred svojim odhodom. V Jugoslaviji imam tri leta delovne dobe avtomatika. Napravil sem sedaj še šoferski izpit za lahka, težka in avtobusna vozila v Franciji in Avstraliji, ker to potrebujem za opravljanje svojega dela.

Ako bi se vrnil v kraj oziroma občino, kjer sem bil zaposlen v Jugoslaviji, bi želel dobiti pojasnilo na naslednja vprašanja:

— ali bi šoferski izpit, opravljen v tujini, veljal tudi v Jugoslaviji, ali bi ga moral ponovno napraviti?

— ali bi dobil delo v svojem poklicu v domači občini?

— če ga ne bi takoj dobil, ali bi v času brezposelnosti dobival kakšno pomoč?

S: M. Coburg, Vic. Australia

Pri Avto-moto zvezi v Ljubljani smo dobili pojasnilo, da boste po prihodu v Jugoslavijo (če boste tu ostali za stalno) morali preskrbeti sodno overjen prevod vaše vozniške izkaznice. Na podlagi prevoda vam bodo priznali iste kategorije, čeprav so morda pri nas označene drugače.

Republiški zavod za zaposlovanje SRS pa nam je dal pojasnilo, da boste v slučaju začasne brezposelnosti po svojem povratku upravičeni do denarnega nadomestila samo v primeru, če sklenete pogodbo s pristojnim Zavodom za zaposlovanje vaše občine. Pogoji je tudi ta, da ste bili poprej v Avstraliji zaposleni nepretrgoma najmanj 12 mesecev ali pa s presledki 18 mesecev. Svetujemo vam, da se pisмено obrnete na Zavod za zaposlovanje vaše domače občine in mu sporočite potrebne podatke o vaših zaposlitvah v tujini, dohodkih v zadnjem času, približno kdaj se nameravate vrniti in pa seveda svoje osebne podatke. Zavod vam bo potem poslal v podpis pogodbo in vam sporočil kako in koliko prispevkov boste vplačali za te vrste zavarovanja. Denarna pomoč za brezposelnost je minimalna; vprašajte zavod, koliko bi približno znašala.

Pravica do dopusta v Jugoslaviji

Moja mati je v Jugoslaviji pri enem podjetju zaposlena že 24 let. Pred leti je že imela 21 dni dopusta, zdaj pa so ji dopust znižali na 18 dni. Rada bi vedela, če je to pravilno.

V. Š., Wien Avstrija

Po zakonu je pri nas določena samo spodnja in zgornja meja za dopuste, ki trajajo od 14 do 30 delovnih dni. V zadnjih dveh letih so v okviru samoupravljanja morale vse delovne organizacije izdelati lastne pravilnike, ki vsebujejo tudi določbe o dopustih. Te določbe prilagodi delovna organizacija svojim potrebam in možnostim, pri čemer pa ne sme prestopiti zgornje in spodnje meje dopustov, predvidenih po zakonu. Če je torej podjetje, pri katerem je vaša mati zaposlena, sprejelo v svoj pravilnik določbo, da pripada za 24 let delovne dobe delavcu 18 dni dopusta, potem je to pravilno. Vaša mati lahko zahteva, da dobi na vpogled tozadevne pravilnike. Kolikor bi ugotovila, da ji dopust ni odmerjen v skladu z določbami pravilnika, se lahko pritoži in zahteva, da se to popravi.

Dosedanji predsednik društva Edinost v Cordobi, Argentina, A. Govednik in novoizvoljeni predsednik tega društva Jozef Torreblanca (slika spodaj). Volilni listek društva Edinost (spodaj levo). — Naša naročnika Marija in Jozef Mali iz Hombourg-Haut, Moselle, Francija, z vnukinjo Marie-Jose, kot so se slikali letošnjo pomlad (druga slika spodaj). — Del novoizvoljenega društva Edinost v Cordobi, Argentina (tretja slika spodaj)

SOCIEDAD BENEVOLENTS ESOLOVENS DE SOCORROS MUTUOS

"LA UNION"

Feder. Luzon Norte 267 Cordoba

ELECCIONES PARA LA NUEVA COMISION DIRECTIVA

EL DIA 19 DE MARZO DE 1967

LISTA AZUL

Presidente	José Jazbec
Vicepresidente	José Torreblanca
Secretario General	Francisco Ric
Secretario de Artes	Isidoro Moya
Tesorero	Pedro Fabio Herrera
Protesorero	Juan Owen
Administrador	Esteban Owen
Vocal Titular	Francisco Tomic
" "	Luis Pigan
" "	Juan Cherman (B)
Vocal Suplente	Luis Faelin
" "	José Gregoric
" "	Justina Oberman
Rev. de Cuentas	Juan Balich
" "	Carlos Gregoric
" "	Antonio Severin

Gorenjski slavček v Kolumbijo

Upam, da je naročnina za Rodno grudo poravnana. Koledar za lansko leto sem prejel. To je prava in lepa knjiga, ki jo bom skrbno čuval. Koledar za tekoče leto pa ni prišel. Ne vem, če ste ga poslali. Na vsak način ga želim in ga bom že plačal ob priliki. Težava je v tem, da je pri nas težko dobiti USA dolarje brez dovoljenja. Ta teden jih bom nekaj dobil za plošče Gorenjskega slavčka, ki mi jih nemudoma pošljite. Rad bi tudi kak seznam slovenskih plošč, kakega moškega pevskega zbora ali narodnih pesmi s spremljavo harmonike.

Pri nas se ne živi najbolje, komaj zaslužim za življenje. Morda bi revija objavila kak kratek članek o tukajšnjih navadah ali kaj podobnega?

Dionizij Vrhovnik, Rionegro

Ploščo Gorenjski slavček smo vam poslali, prav tako Slovenski izseljenski koledar 1967. Želimo vam veliko zabave ob branju, oziroma poslušanju. Osnovna dolžnost naše revije, ki ima tudi tak naslov, je, da piše o rodni deželi številnih naših ljudi po svetu. Vsekakor pa objavljamo tudi članke o deželah, kjer živi več naših ljudi, pišemo o tem, kako so se vživeli v nove razmere, kako so uspeli v življenju, in s tega vidika bi bil zaželen tudi članek o Kolumbiji. Ali živi tam še kaj več Slovencev? Kaj delajo? Kako živijo? Napišite nam o tem, radi bomo objavili.

Iz Nemčije v Kanado

Preselil sem se iz Nemčije v Kanado, od koder vam pošiljam lep pozdrav. Želel bi ostati še vnaprej naročnik Rodne grude. Oba z ženo jo rada prebirava, saj je v njej toliko lepega in novega, da se je vedno razveseliva. Vesela bi bila, ko bi objavili tudi kako lepo narodno pesem, ker oba zelo rada pojeva.

Ta naša beseda, ki jo vsakdo tako ljubi kot svojo mater, je nam v tujini, ki živimo daleč od rodne dežele, res v prisrčno veselje. Ob njej se spominjamo lepih dni, ki smo jih preživeli pri materi. V vaši reviji najdemo sedaj le še spomine, ki nas vsak dan vlečejo nazaj, nazaj v lepo domovino in rodni kraj.

Prilesnik Alojz, Kitchener, Kanada

Hvala za lepe besede. Prav radi vam bomo Rodno grudo pošiljali tudi v Kanado in želimo, da bi vam bila tudi v prihodnje v veselje in razvedrilo. V eni od prihodnjih številčk revije bomo objavili reportažo o slovenskih narodnozabavnih ansamblih, poleg tega pa tudi nekaj najlepših pesmi, ki jih igrajo, in če bo le dovolj prostora, z notami, da si jih boste lahko zapeli in zaigrali.

Domotožje ne mine

Obžalujem, da sem tako zaostala s plačilom naročnine za Rodno grudo. Hvaležna pa sem vam, da ste mi jo pošiljali, ker bi jo zelo pogrešala. Želela bi le, da nas pogosteje opozarjate, kdaj nam poteče naročnina. Iz Rodne grude izvemo vse, kaj se dogaja v naši lepi Sloveniji. Lani sem vas obiskala in se nisem mogla nagledati prelepega kraja, kjer mi je tekla zibelka. Misliła sem, da bo domotožje minilo, vendar sem se zmotila. Vedno me vleče tja neka skrivna sila in moja največja želja, da še enkrat obiščem mojo drago domovino.

Marija Elersich, Cleveland, ZDA

Niso redki naši rojaki, ki vsako leto pridejo pogledat svojo rojstno domovino. V deželi, kjer sedaj živijo, se počutijo tujca, rojstna dežela pa se našim ljudem ne odtuji nikoli, vedno vas bo prijazno sprejela. Pridite prihodnje leto!

Več slik iz Slovenije

Zelo sem bil presenečen, ko sem prebiral v Rodni grudi zgodovino starih gradov, ki se razprostirajo po lepi Dolenjski. Nikoli si nisem mislil, da boste uredili mojo željo. Prosil bi vas tudi, da bi s slikami še bolj prikazali lepote Slovenije, njene turistične kraje, da bi domačinom, Nemcem, laže dopovedali, kako lepe turistične kraje ima Slovenija in Jugoslavija, in da bi se tako še povečal obisk Jugoslavije.

Franc Bregant, Nördlingen, Nemčija

Želja številnih bralcev, med njimi tudi vaša, je bila: več pripevkov iz zgodovine slovenskega naroda. To željo smo vam ustregli in tudi v prihodnje se bomo potrudili, da bomo objavili čimveč zanimivih prispevkov iz slovenske zgodovine. Prav tako slike turističnih krajev. Milijoni tujih turistov, ki vsako leto obiščejo našo deželo, so vsekakor dokaz, da imajo pri nas kaj videti in da se imajo kje spočiti in razvedriti.

Prireditve za izseljence

Letos nameravamo obiskati našo drago Prlekijo in če bo sreča, se bomo oglasili tudi na matici, da zvemo za kako prireditve za izseljence. Potujemo z nekimi prijatelji, Francozi, ki bi si radi ogledali vso Jugoslavijo. Nekateri, ki so bili v Jugoslaviji že lani, pripovedujejo, da jim je bilo v Jugoslaviji zelo všeč, posebno prijaznost ljudi in dobra hrana. Veseli smo, da je tudi tujcem všeč naša domovina. Mi si nameravamo ogledati Postojnsko jamo, ki je res nekaj čudovitega, nato Gorenjsko z Blejskim jezerom, naš sinko pa si strašno želi ogledati Kumrovec, rojstni kraj maršala Tita.

Martina Sabec, Cité de la Colline Moselle, Francija

Ko to berete, ste se gotovo že vrnil v Francijo, in upamo, da ste se v domovini prijetno počutili, in da ste si ogledali čimveč njenih lepote. Ste se udeležili tudi kake prireditve za izseljence, ki jih je bilo letos kar precej na vseh koncih Slovenije? Ste si še kaj pozabili ogledati? Nič zato. Pridite spet prihodnje leto; če boste že zdaj računali na to, boste laže prišli.

NEKAJ STARIH SLOVENSkih JEDI

Škofjeloška mineštra

(za 5 oseb)

Četrt kilograma fižola prejšnji večer namočimo, nato ga pristavimo z mrzlo vodo, osolimo in skuhamo. Posebej pristavimo pol kilograma kislega zelja ali repe, ki mu dodamo četrto kilograma tudi prejšnji večer namočenega ješprenjčka, in skuhamo. Ko je vse skuhan, fižol in ješprenjček zmešamo z zeljem in zabelimo z na masti precvrto čebulo in ocvirki ali pa s svetlim prežganjem. Jed še izboljšamo z nekaj žlicami kisle smetane.

Ajdovi emoki

(za 5 oseb)

Tri žemlje ali star bel kruh zrežemo na kocke. Pet dekagramov prekajene slanine seseklamo in razbelimo, nato dodamo krušne kocke in vse prepražimo. K vsemu končno dodamo pol litra dobre ajdove moke, jo malo prepražimo in nato zalijemo s pol litra slanega kropa. Vse skupaj dobro premešamo, nato pa iz te zmesi oblikujemo srednjevelike cmoke, ki jih skuhamo v slanem kropu. Vro naj počasi 25 minut. Kuhane razrežemo na polovice in zabelimo z ocvirki. Poleg ponudimo kislo zelje ali repo ali kakšno mesno omako.

Kmečki kvašeni rezanci

(za 5 oseb)

Iz četrto kilograma bele moke, 10 dkg surovega masla ali margarine, 1 dcl mlačnega mleka, 2 dkg kvasa, treh rumenjakov in še malo mlačnega mleka po potrebi in ščepa soli naredimo rahlo stepeno testo. Ko vzide, ga razvaljamo za prst debelo. Nato iz testa z malim obodcem izrežemo kroge ali ga razrežemo z nožem na široke rezance, ki jih polagamo na namazan pekač. Pustimo da vzhaja, nato pa prilijemo za pol prsta mlačnega mleka in spečemo v pečici. Pečene rezance pazljivo zložimo na krožnik, potresemo s sladkorjem in še tople ponudimo.

Dolenjske kepe

(za 5 oseb)

Tričetrto kilograma mesa (govedine, svinjine ali teletine) zmeljemo na mesnem stroju, dodamo v mleku namočeno žemljo, zabelimo z drobno seseklano na masti prepraženo čebulo, odišavimo s strtim česnom, solimo, popramo in primešamo eno ali dve stepeni jajci. Vse dobro zmešamo, nato z rokami oblikujemo kepe ali cmoke, ki jih povaljamo v testu za paniranje in ocvremo. Testo za paniranje naredimo iz 1 dcl mleka, 2 rumenjakov, 10 dkg moke, soli in snega od beljakov. Testo naj stoji eno uro pred uporabo. K dolenjskim keпам ponudimo sezonsko solato, seveda se prilije poleg tudi kozarček pristnega cvička.

Prekmurska bujta repa

(za 5 oseb)

1 kilogram kislega repe pristavimo z mrzlo vodo in dodamo tričetrto kilograma sveže svinjine od hrbta. Ko je že skoraj mehko, dodamo dve pesti prebrane in oprane prosene kaše in skuhamo. Nato naredimo iz 5 dkg masti, na kateri smo dobro prepražile pol sesekljane čebule in tri sesekljane stroke česna, z nekaj žlicami moke svetlo prežganje, mu dolijemo zajemalko mrzle vode, prevremo, nato dodamo repi. Vse dobro prevremo ter po okusu solimo. Meso vzamemo iz repe in ga narežemo na rezine. Repo stresemo v skledo, po njej naložimo rezine mesa. Bujto repo postrežemo kot samostojno jed.

Külinji

To je priljubljena prekmurska jed. Naredimo testo kakor za rezance, ga razvaljamo in narežemo na tri prste široke kvadrate. Skuhamo jih v slanem kropu. Kuhane odcedimo in stresemo v kozico, na kateri smo segreti dve žlici masti. Premešamo, nato jih polijemo s smetano in potresemo z makom.

FRANK ZAITZ

Slovenska vas

Bila je vas. Prijazna slovenska vas. Veliko vasi. Rekli so jim Ostrožno in Suhorje, Golo in Dražgoše, Plešivica in Škrilje, Osolnik in Purkače, Matena in Sodražica, Sveti Jurij in Mala dolina.

Slovenske vasi so videle mnogo sovražnikov, ki so ropali, požigali, posiljevali in morili. A nikoli hujših kakor so rjave beštije s severa in črne z juga. Naselili so v naše vasi grozo in strah.

Vaščani so prenašali trpljenje teden, mesec, dva, tri mesece, nato so vzkipeli. Znali so se upirati Turkom, uprli so se tlačiteljem in si izvojevali staro pravdo. »Če smo takrat imeli pogum, čemu bi zdaj brez odpora klonili!«

Nekoga so v Domžalah, ali na Golem, na Jesenicah, ali v Mozirju, ali kjerkoli že, ubili. Bil je častnik osvojevalne armade, ali morda župan, ki so ga osvojevalci postavili ljudem za zapovednika, ali morda le vojak, ki je prišel na povelje z namenom, da si podjarmi slovensko vas. Poveljnik je mrzlo ukazal: »Tista vas naj se izravna z zemljo in vsi moški stari od 15 do 55 let naj se postrele.«

Glad, krivica, plameni in kri. Slovenskim vaščanom, potrpežljivim kakor so — je bilo tega preveč. »Maščevali se bomo!« Vzeli so orožje in odšli v gore in hosto.

»Moj mož!« je jokala mlada žena.

»Ne morem drugače,« jo je tolažil, »saj vidiš! Treba jih je pognati ven iz vasi, ali pa nas bo konec.«

Lepa slovenska vas, po kateri se je razlegalo fantovsko petje, je zdaj kakor pokopališče. Romantike ni v njej več, v nji je le groza in strah.

Marsikje se čuje le tujo govorico. Tisoč let so bile to slovenske vasi, pa se je zgodilo, da so vdrli vanje oboroženi ljudje, ki pravijo, da so odposlanci vzvišenega naroda, in so družine izgnali z domačij. Slovenske kmetije so podarili Nemcem. Tako je marsikatera slovenska vas postala nemška kar prek noči. »Joj, zemljo so mi ukradli!« je kriknil obupano slovenski kmet in se čudil, kako je mogoče, da Bog dopušča takšno krivico.

Slovenci nimajo velikih mest. V prejšnji vojni so jih oropali za Gorico, Celovec in Trst, zdaj so jim vzeli še Maribor in »Ljubljanco, dolgo vas«... Ostale so samo še vasi na deželi.

Lepe slovenske vasi! Posejane po Gorenjskem in Dolenjskem, Štajerskem in Koroškem, na Primorskem in v Prekmurju — so zdaj pod peto sovražnika, ki ne pozna pravice in usmiljenja. Pokopališča se večajo, vasi redčijo.

Oče in sin na vasi sta sklenila, da jih je treba braniti. Osvojevalci se čudijo pogumu, drznosti in odporu in si prizadevajo ustrahovati vas z novimi umori in plameni.

V skrivnostni noči vaščana ni strah. Oprezuje in išče sovražnika, da ga pokonča. Tvega vse v veri, da bo njegova vas spet svobodna, da se bo v njej spet razlegalo fantovsko petje, da bodo dekleta spet plesala in se veselila življenja.

Lestve in rože. Okna odprta. Srca odkrita. O, lepe slovenske vasi...

Slovenska vas je slovenski narod. Kdo bi ga mogel odkupiti? Slovenski vaščan dela od zore do mraka, trpi pomanjkanje, gre

v vojno, vse stori, kar mu je ukazano. A ko vidi, da hoče kdo v njegovo vas in ji storili krivico, se mu upre, čeprav ve, da tvega vse: ženo, sebe, otroke, starše, svojo vas. Če zagori, prisega: »Tolovaj, to boš drago plačal!« In si predstavi: »Zgradili bomo novo še lepšo vas...«

Objavljeno v devetindvajsetem letniku Ameriškega družinskega koledarja, l. 1943, ko je bila rodna dežela Franka Zaitza sredi ognja in krvi druge svetovne vojne.

MATEVŽ HACE

Oglar Peter in njegova Tončka

(Odlomek iz knjige: Korenine se trgajo)

Prizorišče povesti Matevža Haceta je povojna vas na Notranjskem, lahko pa bi bila kjerkoli v Sloveniji. Glavni predmet opisovanja pa je kmet, njegovo propadanje in razkroj starodavnega kmečkega izročila. Kmetje pod silo razmer, industrializacije idr. zapuščajo svojo zemljo, še nedavno rednico mnogih rodov. Hacetove simpatije so vseskozi na strani kmeta, katerega vsa prizadevanja v zgodovini so bila le z enim namenom: da si izboljša življenje.

Knjigo je izdala založba Obzorja v Mariboru, v prodaji pa je v vseh knjigarnah v Sloveniji.

Nekoč, ko sem bil še mlad, so živeli v vasi med skromnimi tudi ošabni kmetje, ki niso pustili, da bi se dva, ki sta se imela rada, vzela na roke. Kričali so: »Kaj, kaj, jaz že ne bom dopustil, da se bodo reveži zaredili v vasi! Revež naj bo le dninar, sam naj ostane za strica in dela naj bratu gruntarju.« Seveda, takrat ni bilo tovarn kakor danes. Se spominjaš tiste breze sredi senožeti pod Kozarjevim? Veš, katero mislim?

»Kaj bi ne vedel, oče, po danski poti se pride ven iz klanca na senožeti, pa znamenje je ob poti,« je dejal France, ki je ves zavzet in zamišljen poslušal očetovo pripoved.

»Povedal ti bom, zakaj je tisto znamenje ob brezi,« je dejal stari Strah. »Pred devetdesetimi leti, tako mi je pripovedoval oče, ko mi je bilo osemnajst let, je živel v Javorju nek oglar. Bil je fant pri tridesetih letih in divji lovec, ki je silno rad streljal grajske srne in jelene. Imel je lepe črne brke in rad se je postavljaval z njimi. V nedeljo, kadar je prišel iz Javorja v vas, je bil oblečen v žametno obleko. Imel je uro in verižico na telovniku. Tak je šel k maši ali na ples. Nobenega semnja v Ložu, pa tudi žeganja ni zamudil, drugače pa je bil večinoma vse nedelje v gozdu kakor divjačina. Dekleta so gledala za njim, kaj bi ne, saj je bil najbolj postaven v vsej Kranjski, ali kakor so takrat rekli, pod zvonom svetega Jurija. Pa se je najlepše deklet v Danah zagledalo vanj. Oglarju je bilo ime Peter in fantje so bili jezni nanj. Dekletu je bilo komaj dvajset let. Vsi so ji prigovarjali in jo pregovarjali, naj si izbije tega Petra iz glave, saj bo vse življenje sirota. Oglar je in nič nima, dom da mu je vse veliko Javorje, streha nebo nad Javorjem, živina pa gozdna divjačina in tički v gozdu. Njegova pa je samo črna oglarska bajta. Govorili so ji: »Spomni se, Tončka, saj še pesem pravi: Oglar, oglar mora bit' sam!« Tako so ji dopovedovali, pa ni nič pomagalo. Tepli so jo doma do krvi, pa zopet ni nič zaleglo. Vsa krvava in pretepena je udarila z nogo ob tla in zavpila: »Kar tepite me, če vas ni sram, ali Petra ne pustim, pa če se vsi svetniki z oltarjev zvrnejo po cerkvah in če se danski zvonik sesuje na vas!« Trmasta je bila, da je kaj. Danski fantje so nekoč počakali Petra pri mlinu za vasjo. Vedeli so, da tam prihaja iz

gozda. Osem fantov ga je pričakalo golorokega, ko se je počasi in ponosno vračal od Tončke, kakor da bi bila vsa vas njegova. Bilo je neko oktobrsko noč. Ustavil se je in vprašal domače fante, koga čakajo.

»Tebe, Peter,« mu je odgovoril najmočnejši fant. »Pusti Tončko pri miru, ona ima grunt, zato je ne bomo dali v garanje takemu oglarju. Peter, lepo ti rečem, pusti naše dekcle, če ne, se boš kopal v vodi, če ne bo še kaj hujšega.«

Peter je poslušal in prekrizal roke na prsih. Bil je zelo velik in močan, okreten pa kakor veverica na drevju.

»Tončko bom pustil le takrat, ko bo sama rekla, da si je izbrala drugega, prej ne, fantje! Tega mi nihče ne more prepovedati, da ne bi hodil z njo. Ga ni takega rodila mati pod danskim zvonom, to vam reče Peter.«

Skočili so nanj, toda otresel se jih je, kakor da bi bili pastirji. Štirje so se v hipu znašli v vodi, tri pa je obrcal. Prej ko je minilo pet minut, so vsi hiteli proti domu. Samo eden, najmočnejši, je ležal pri mlinu in stokal. Peter ga je namreč vrgel ob mlin in mu polomil rebra. Zadel si ga je na ramo in ga odnesel v Dane. Položil ga je pred Janeževo hišo in zavpil pod oknom: »Vaš Nace se je prehladil ob mlinu, ponj pojdite!« Pred Zevnikovo hišo pa se je ustavil in štirikrat zavriskal. Nato si je pel do mlina. Tak je bil oglar Peter.

Tončka pa ni bila samo najlepše dekcle, znana je bila tudi kot najboljša grabljica in žanjica v vasi. Kadar se je vračala s svojih sprehodov s Petrom, ni šla takoj domov. Vedno je stopila še na njivo, kjer je plela in okopavala ali pa žela žito, kakršen je pač bil letni čas. Nekoč se je proti večeru ulilo in močan veter se je vzdignil. Vsa premočena je šla in zložila otavo v kopicice. Dobila je pljučnico. Bledla je in klicala Petra na pomoč. Duhovnika je odklonila, kar je bilo takrat nekaj nezaslišanega. Takrat še ni bilo brezvercev v dolini, niti socialistov in demokratov ne. Duhovniki so imeli tiste čase večjo besedo kakor okrajni glavar ali učitelj. »Kako sva se imela z mojim Petrom, ne bom pravila, pa če pride sam papež,« je rekla. »Nič se ne kesam, kar sva imela s Petrom, to bi želela imeti do smrti.« Peter jo je obiskal. Tisti stric Miha, ki Tončke ni mogel, je šel v Javorje po njega. Peter se je hitro oblekel v praznje in puško je vzal s seboj. Vso pot od Javorja do breze ga je stric Miha prosil, naj z lepo besedo pripravi Tončko do tega, da se bo spovedala kaplanu ali pa župniku. Peter pa je vsakokrat samo grdo pogledal strica Miho in mu zabrusil: »Molči, ti stari grešnik, Tončki ni potreben noben duhovnik, ker je bolj čista kakor oni vsi skupaj, da veš! Ti, Miha, nikoli nisi imel nobenega dekleta rad, zato ne veš teh stvari. Moja Tončka je bolj čista kakor angel v nebesih!« Stric Miha je molčal ob teh groznih besedah, kar strah ga je bilo. Nato pa je tiho dejal: »V naši hiši smo bili pač že od nekdanj verni in pobožni.« Postrani je pogledal oglarja Petra. »Molči, stari, hudoba ti! Molil si ja, in v cerkev si tudi hodil, hinavsko si zavijal oči, doma pa si pretopal Tončko, dokler ti jih nisem jaz nekaj primazal!« Prišla sta do breze in Peter je pokazal nanjo: »Ta breza, jo vidiš, ta je bila priča vsemu lepemu, kar se je zgodilo med menoj in Tončko. Tega tvoji možgani niti dojeti ne morejo!« Tako je Peter obdeloval strica Miho vso pot, prav do vasi Dane. Stric je bil osem let vojak, pa

je rekel, da mu še nikdar ni noben človek povedal toliko gorkih, kakor tisti dan Peter po poti od Javorja do Dan. Pri Vrtačnikovih pa so bili vsi iz sebe. Tončka je ugašala, zunaj pa se je sušila otava in ptički so peli na vrtu. Ljudje so otresali češplje, pri Kordiševih pa so obirali zlahtna jabolka. Stari Kordiš je bil naglušen. Sedel je na debeli veji, trgjal jabolka in glasno, da ga je slišalo skoraj pol vasi, vpil sosedom: »Slišite, ljudje božji, tista grešnica Tončka bo menda umrla. V nebesa ne bo prišla, ko gošpada ne mara!«

Prav te besede pa je ujel oglar Peter. V bolečini je zavpil in snel puško z ramen: »Ti stari kozel ti, ti boš grdo govoril o Tončki! Marš dol, ti stari obrekovalec, če ne, te ustrelim kakor zajca v logu!« Stari Kordiš se je ves tresel in zobje so mu šklepetali, ko je lezel z drevesa, da bi ustregel jeznemu Petru. Ko je Peter prišel k Vrtačnikovim, je Tončka tiho dejala: »Samo da si prišel!« Domači so že prižgali dekletu krstne sveče. Peter je postavil puško v kot pod družinsko razpelo, se sklonil k Tončki, jo nežno objel in jo poljubil na ustnice, čelo, vrat in lice. Gladil ji je lase in ji govoril: »Veš, Tončka, ne smeš mi umreti. Bolje je, da umrejo vsi kralji, cesarji in ministri tega sveta. Ti si več vredna kot vsi skupaj!« Domači so jokali. Prigovarjali so ji, da bi šli po gospoda, Tončka pa je odmajala z glavo. Zato so še huje jokali, češ, v pekel bo prišla. Peter jim je ukazal, naj molčijo, saj je Tončka bolj čista kot vsi vaščani. Pred hišo so se zgrinjali otroci, v vas so prihajali cigani, ki so imeli opice s seboj ter delali hrup. V tem pa je v sobi umrla svojemu fantu Petru na rokah Vrtačnikova Tončka. Nekateri vaščani so rekli, da so videli nekaj zelenkasto belega plavati nad hišo proti nebu.

Ko je Tončka ugasnila, jo je Peter še enkrat poljubil na usta, jo poškopril z žegnano vodo, vzel puško ter odšel. Pri vratih pa je dejal: »Lahko noč, za vedno!« Otroci so izza vogalov gledali za njim. Tudi vaški fantje so molče zrlji za odhajajočim. Hudo jim je bilo za vaško lepotico Tončko, po kateri so vsi hrepeneli. Drugo jutro je šel stari Krašovec v gozd po hlode. Voli so se ustavili pod brezo. Tam je zagledal mrtvega oglarja Petra, ki se je ustrelil v srce. Puška mu je ležala ob nogah. Stari Krašovec je pustil vole in tekkel v vas povedat strašno novico o Petrovi smrti. Vsa vas je drvela v breg, da bi videli samomorilca. Iz gozda pa so prišli Petrovi prijatelji, oglarji in tesarji, gobarji in polharji. Nasekali so mladih hojic in nesli Petra na Škrilji. Stari Vrtačnik, Tončkin oče, je dal župniku za cerkev svetega Jurija denarja v vrednosti ene krave, da je smela biti Tončka cerkveno pokopana. Za pogrebom so šle vse dolinske žene in dekleta; Petra pa so spremljali oglarji, stari in mladi, tesarji, polharji in gobarji, tudi tisti, ki so imeli osemdeset in devetdeset let, so prilezli in ga pokopali brez duhovnika v kotu za samomorilce. Čez nekaj tednov pa so se štirje oglarji opogumili in ponoči odšli na škriljsko pokopališče. Odkopali so Petra in ga položili v grob zraven njegovega dekleta. To je povedal trideset let pozneje Strahov Luka, ki je imel Petra navdse rad. Janez Kordiš je dal posekati brezo, češ, da se je pod njo delal greh. V spomin na nesrečnega oglarja Petra in njegovo dekcle so vaščani ob binkoštih nosili višarsko mater božjo in jo polagali na panj stare breze. Čez leta pa je nekdo poleg panja zasadil novo, mlado drevo.

Nekaj o slovenski dvojini

NA BLEDU

Za marsikoga v tujini je naša dvojina prava senzacija; zgodi se celo, da vedo o slovenščini samo to, da ima dvojino. Vseeno pa kar težko razumemo nekatere jezikoslovce, ki še danes pišejo, da je ohranitev dvojine v neposredni zvezi z zaostalostjo civilizacije in s primitivnejšo razvojno stopnjo jezika — da jo najdemo le še v okolju, kjer je mišljenje uklenjeno še bolj ali manj v svet stvarnih predstav.

Med slovanskimi jeziki sta danes samo še lužiška srbščina in slovenščina, podobni otokoma na skrajnem slovanskem zahodu, ohranili del dvojninskih oblik. V drugih slovanskih jezikih najdemo le še sledove nekdanje dvojine, ki je v jeziku Cirila in Metoda pred dobrim tisočletjem še samostojno živela.

Dosti nesporazumov okrog slovenske dvojine je nastalo zaradi tega, ker imajo slovenska narečja precej manj dvojine kakor knjižni jezik; po naravnem razvoju je tu precej dvojninskih funkcij prevzela množina — dvojina se je utrdila in razrastla le v knjižnem jeziku, ki temelji na starejšem stanju slovenščine.

Z našo dvojino se je nedvomno največ ukvarjal pokojni francoski slavist in jezikovni teoretik Lucien Tesnière, ki pa je mnogim Slovincem najbrž še bolj znan po svoji obsežni študiji o Župančiču in po prevodu Župančičevih pesmi v francoščino. Tesnière je v prvih letih po ustanovitvi ljubljanske univerze, ko je bil pri nas lektor francoščine, prehodil vse slovensko jezikovno ozemlje in vprašal dvojine v naših narečjih in v zgodovini slovenskega knjižnega jezika žrtvoval pet let intenzivnega dela. Kot plod tega vztrajnega prizadevanja sta leta 1925 v francoščini izšli dve obsežni publikaciji: knjiga, ki podrobno spremlja usodo dvojninskih oblik v slovenščini od Brižinskih spomenikov do Župančiča, in jezikoslovni atlas, ki ponazarja razširjenost dvojine v posameznih besednih vrstah na slovenskem ozemlju.

Današnja raba dvojine v slovenskem knjižnem jeziku se je v glavnem izoblikovala v prvi polovici 19. stoletja. V protestantskem obdobju se je oprla na takratno dolensko narečje; pozneje so se vanjo vnašale mlajše razvojne stopnje zlasti gorenjskega, pa tudi drugih jezikovnih območij, tako da je bilo stanje ob koncu 18. stoletja precej neenotno. Pozneje, po oživitvi knjižnega jezika iz 16. stoletja, potek organiziranja dvojine v knjižnem jeziku ni bil več v neposredni zvezi z jezikovnim dogajanjem v osrednjih narečjih. Ustvarjen in v slovnica uzakonjen je bil samostojen dvojninski sistem v knjižnem jeziku, medtem ko so se v središčnih narečjih hitro izgubljale dvojninske oblike pri ženskem in srednjem spolu. Najzanesljiveje in najmočnejše se je dvojina držala pri moškem spolu (**dva brata**), kjer ima oporo tudi v ustreznih glagolski obliki (**zidata**).

V knjižnem jeziku je ostala v odvisnih sklonih le še po ena dvojninska oblika za dajalnik in orodnik (dobrima bratoma); roditelj in mestnik sta se izenačila z množino (**dobrih bratov, pri dobrih bratih**).

Med najpogostejšimi, že tolikokrat grajanimi napakami, ki se iz pogovornega jezika prenašajo tudi v pisani jezik, so predvsem zveze: **pred dvema leti, pred dvema dnevi**, itd. namesto: **pred dvema letoma, pred dvema dnevo**. Vzrok za trdoživost teh napačnih zvez je poleg splošne težnje, da bi prevladala množina, morda tudi v tem, da se ta zveza poveže tudi s števnikom **tri: pred dvema ali tremi leti**; sliši pa se tudi pretirano »pravilna« in zato tudi napačna zveza: **pred dvema ali tremi letoma**.

V zadrego pridemo velikokrat tudi takrat, ko imamo opravka z dvema osebkoma v različnih spolih. Navadno je tako, da se povedek v dvojini ravna po moškem spolu, če je seveda en del osebka moškega spola, npr. **Oče in hčerka sta prišla**. Enako bi rekli v primeru: **Oče in sin sta prišla**. Težav seveda ni, kadar sta obe sestavini osebka ženskega spola: **Mati in hčerka sta prišli**. Toda ko se znajdetta skupaj samostalnika v ženskem in srednjem spolu, ki bi vsak zase zahtevala dvojino na **-i** (kolesi **sta novi**; obleki **sta novi**) imamo na lepem povedek v moškem spolu: obleka in kolo **sta nova**.

Pripomnil bi še to, da v sproščenem »privatnem« pogovornem jeziku ni nič čudno, če se pregrešimo proti dvojniskim normam v knjižnem jeziku (**imam dve sestre**, itd.). V javnem nastopanju pa se moramo glede dvojine podrežati pravilom, ki veljajo za knjižni jezik, sicer se lahko kaj hitro jezikovno »osmešimo«.

F. Jakopin

Dedek in Helena se v prostornem čolnu peljeta po Blejskem jezeru. »Kakšna temna voda!« se začudi Helen. »Kaj pravite, koliko je globoka?«

»Seveda je globoka,« odvrne star, izkušen čolnar, »pa še kako — prav tule bo kar svojih petdeset metrov!«

»Jaz bi utonil v vsaki,« se je nasmejal dedek.

»Marsikdo je že drago plačal svojo neprevidnost. Kaj vse sem doživel! Pa tudi bajk in pravljic o Blejskem jezeru kroži med starimi ljudmi nič koliko.«

Čoln je pristal v senci ob vznožju otoka. Čolnar je skočil na suho in ga spretno privezal. Helena je sama stopila iz čolna; dedek pa je čolnarja potegnil v stran in ga tiho vprašal: »Kaj pa tista gostilna na otočku — je še odprta?«

»Brez skrbi,« je rekel čolnar.

Dedek je šel počasi za Helene, ki mu je mahala s stopnic: »Pohiti, dedek, saj veš, da si bova tudi grad še ogledala!«

In ko sta skupaj stala na vrhu Blejskega otoka, sta ostrmela: obdajal ju je strnjen krog gorskih velikanov v čarobnih barvah.

SLOVENE FOR YOU

AT BLED

Grand father and Ellen are in a boat on the Lake of Bled.

"What dark water!" says Ellen in surprise. "What do you think, how deep is it?"

"Of course it is deep," answers the old experienced boatman "and how — just here it is about fifty metres!"

"I'd drown anyway," laughed grand-father.

"Many a man has paid dearly for his imprudence. What a lot I've lived to see! There are also lots of legends and fairytales about the lake of Bled going round among the old people."

The boat landed in the shade at the foot of the island. The boatman jumped ashore and skilfully fastened it up. Ellen got out of the boat by herself; grand-father drew the boatman aside and asked him in a low voice: "What about that tavern on the island — is it still open?"

"Don't worry," said the boatman.

Grand-father slowly followed Ellen, who waved to him from the stairs: "Hurry up, daddy, you know that we are going to visit the castle too!"

Standing together on the top of the Bled island they were quite taken aback: surrounded by the compact circle of the mountain giants in their enchanting colours.

ADJECTIVE
Classification and Declension

Slovene adjective agrees with the noun it qualifies in gender, number, and case.

Distinction between definite and indefinite forms of adjectives can now be seen only in the Nominative case of masculines: *lepi otok* — the beautiful island, *lep otok* — a beautiful island. There is only one form for definite and indefinite adjectives in all the other cases of masculines as well as in all the feminines and neuters. The use of the double forms is not general even in the Nominative of masculines. Some adjectives do not have any definite forms, e. g. adjectives formed with the suffixes *-ov*, *-ev*, *-in* (Possessive case in English!): *brat-ov* (brother's), *sestr-in* (sister's). Some other adjectives have only the definite form, e. g. adjectives ending in *-nji*, *-ski*, *-ški*: *bliž-nji* (near by), *ljubljan-ski*, *tur-ški*.

Declension of the Slovene adjective is easily learned. The endings of all the Nominatives and Accusatives (with the exception of the Accusative of masculines denoting living beings: *vidim lep grad* — I see a beautiful castle, *vidim lepega konja* — I see a beautiful horse) in all the three genders and numbers agree with the endings of the basic classes of declension of nouns: masculine, feminine in *-a*, and neuter in *-o*, *-e*:

Singular	Dual	Plural
Masc. lep balkon	lep-a balkon-a	lep-i balkon-i
Fem. lepa knjig-a	lep-i knjig-i	lep-e knjig-e
Neut. lep-o mesto	lep-i mest-i	lep-a mest-a

In the declension of feminines, all the case endings in singular agree with the case endings of nouns in *-a*, the case endings of the other four cases of masculines and neuters have to be memorized. In the dual and plural, the case endings of all three genders are alike in all the cases but the Nominative and Accusative.

Paradigm:

Masculine

Singular	Dual	Plural
N. lep(-i)	lep-a	lep-i
G. lep-ega	lep-ih	lep-ih
D. lep-emu	lep-ima	lep-im
A. lep, lep-ega	lep-a	lep-e
L. pri lep-em	lep-ih	lep-ih
I. z lep-im	lep-ima	lep-imi

Feminine

Singular: lep-a, the other cases as with fem. nouns in *-a*
Dual: N., A. lep-i } the other cases as with masc.
Plural: N., A. lep-e }

Neuter

Singular: N., A. lep-o }
Dual: N., A. lep-i } the other cases as with masc.
Plural: N., A. lep-a }

The omission of the reduced vowel *e* in the suffix is as frequent as in the declension of nouns: *sodoben*, *sodobna*, *sodobnemu*, etc.; nouns: *lonec*, *lonca*; *škatala*, *škotel*, *okno*, *oken*.

Prepositions: The most frequent preposition used with the Dative Case is *k* (to), which changes into *h* before the consonants *k* and *g*: *k prstu*, but: *h konju*, *h gradu*.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

A BLED

Hélène et son grand-père font en barque spacieuse une promenade sur le lac de Bled.

— Comme cette eau est sombre, s'étonne Hélène! Quelle profondeur a-t-elle, qu'en dites-vous?

— Bien sûr qu'elle est profonde, répond le vieux batelier expérimenté — juste ici, elle n'a pas moins de cinquante mètres de profondeur.

— Moi, je me noierais dans n'importe quelle eau, dit en riant le grand-père.

— Plus d'un a déjà payé cher son imprudence. Que de choses n'ai-je pas vues! Et que de légendes et de contes sur le lac de Bled circulent encore parmi les vieilles gens!

La barque s'arrêta à l'ombre au pied de l'île. Le batelier sauta à terre et l'amarra avec adresse. Hélène sortit seule de la barque; le grand-père entraîna le batelier à l'écart et lui dit à voix basse: Et cette auberge de l'île, est-ce qu'elle existe encore?

— Mais, bien sûr, soyez sans crainte, répondit le batelier.

Lentement le grand-père suivit Hélène qui, de l'escalier, lui faisait signe de la main: -Dépêche-toi, grand-père, tu sais bien que nous allons encore visiter le château.

Et lorsqu'ils arrivèrent tous deux tout en haut de l'île, ils furent saisis d'étonnement; ils étaient entourés d'un cercle serré de montagnes géantes aux coulures féériques.

L'ADJECTIF

Spécification et déclinaison

L'adjectif slovène s'accorde en genre, en nombre et quant au cas avec le substantif auquel il est lié par le sens.

Nous ne distinguons plus l'adjectif défini de l'adjectif indéfini qu'au nominatif singulier au masculin (*lep otok* — *lepi otok*); dans tous les autres cas du masculin et dans toutes les formes du féminin et du neutre nous ne faisons pas de distinction. Et même dans cet unique cas, la distinction n'est pas générale; certains adjectifs ne peuvent avoir de formes définies (par ex. les adjectifs formés avec le suffixe en *-ov*, *-ev*, *-in*, tels que *brat-ov*, *sestr-in*), d'autres n'ont au contraire que la forme définie (par ex. les adjectifs en *-nji*, *-ski*, *-ški*, tels que *bliž-nji*, *ljubljan-ski*, *tur-ški*).

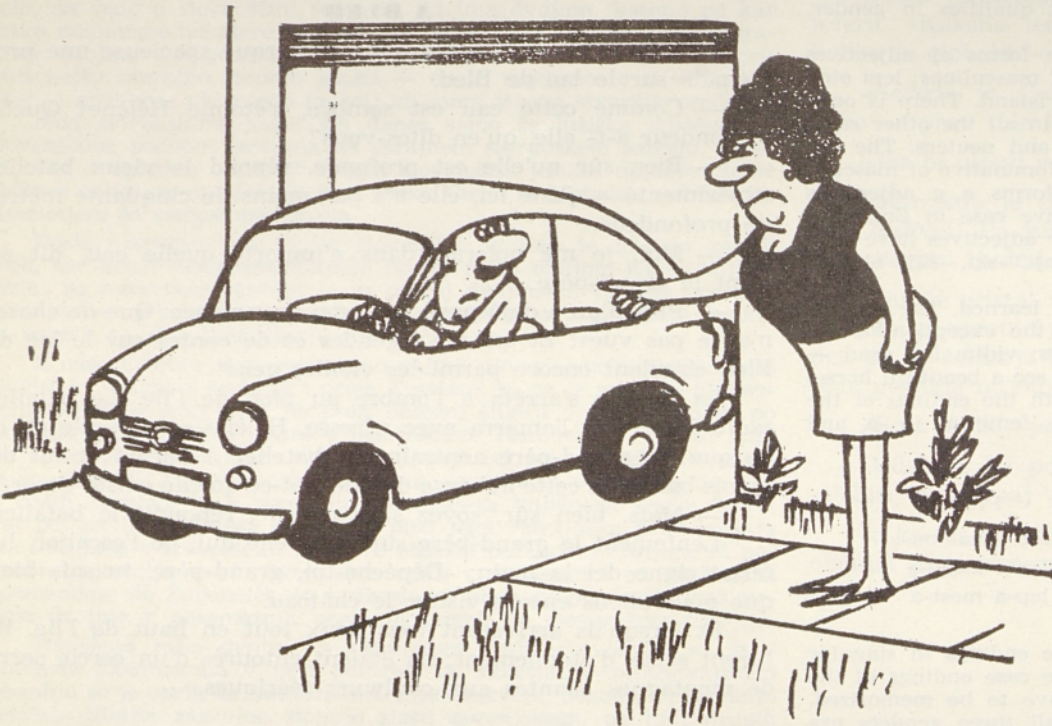
La déclinaison de l'adjectif slovène est facile à retenir. Tous les *nominatifs* et les *accusatifs* (s'il ne s'agit pas, au masculin, d'être vivants) de tous les genres et de tous les nombres s'accordent entièrement quant à la désinence avec les trois déclinaisons fondamentales des substantifs, à savoir avec la déclinaison masculine, la déclinaison féminine en *-a* et la déclinaison neutre en *-o*, *-e* (sing. *lep balkon*, duel *lep-a balkon-a*, plur. *lep-i balkon-i*; *lep-a knjig-a*, *lep-i knjig-i*, *lep-e knjig-e*; *lep-o mesto*, *lep-i mest-i*, *lep-a mest-a*). Au féminin, le singulier entier s'accorde avec la déclinaison des substantifs en *-a*; pour le neutre et le masculin il nous faut retenir les quatre autres cas. Au duel et au pluriel, la déclinaison (sauf pour N. et A.) est entièrement égale pour les trois genres.

Pour la déclinaison des adjectifs aussi, nous rencontrons souvent le phénomène de la disparition de l'*e* dans le suffixe *sodoben*, *sodobna*, *sodobnemu*, etc.), comme nous l'avons vu dans la déclinaison des substantifs (*lonec*, *lonca*; *škatala*, *škotel*; *okno*, *oken*).

Les prépositions

La préposition la plus fréquente avec le datif est *k* (vers), qui se manifeste devant les mots commençant par *k* ou *g* dans la variante *h* (*k prstu*, mais *h konju*, *h gradu*).

V LJUBLJANI JE BIL VINSKI SEJEM

— Križ božji, Stane, pa menda vendar ne misliš iti z avtom na vinski sejem!
 — Gotovo, kako pa naj bi peš prišel domov!?

HVALNICA TERANU

Najboljši teran uspeva na področju nekaj kraških vasi, ki bi jih lahko na prste preštel. Imena teh vasi bom zamolčal in to iz previdnosti. Bojim se namreč, da bi me obiskal kateri izmed pridelovalcev terana in mi navil uhlje, češ da sem izdal vesoljni javnosti skrivnost, kod uspeva najimenitnejši kraški teran.

Od kod izhaja beseda teran? Nekateri domnevajo, da izhaja iz laške besede »terra«, kar pomeni zemlja, češ da ima okus in duh po zemlji. To vprašanje prepuščam jezikoslovcem, vinoslovcem in ljubiteljem ugank.

Kraški teran, moji ljubčki, je pijača, je nima para pod soncem. Nektar, pijača olimpijskih bogov, je pravcata pastorka v primeri s teranom. Ko ga piješ, teče po grlu tako voljno, da te navdaja občutek, da piješ žamet v tekočem stanju. Lahko se ga nacukaš po mili volji, nič se ga ne boj, da boš naslednji dan betežen in čemerren. Spal boš kot čok in zjutraj boš čil in veder. Ne bo te trafil bučbol, ne bo te drla zga, ne boš imel v ustih okusa po pomijah, ne boš imel mačka ne črnega ne marogastega. Le strašno lačen boš. Teran namreč daje tek. Če ga piješ, moraš od časa do časa kaj prigrizniti, sicer se ti upre z vsemj štirimi.

Samo dve besedici piše Kraševac z veliko začetnico: Teran in Pršut. In kadar izgovori ti dve besedi, vselej spoštljivo privzdigne klobuk.

Toda teran ni samo vino, temveč je tudi zdravilo. Še več: teran je panaceja, zdravilo za vse bolezni. V nekih starih bukvah lahko berete: Teran je arcinja vseh arcnij. En glaž terana zaleže za tavžent tavžentrož. In to ni pretirani rečeno: Teran ima res veliko zdravilno moč. Če te, denimo, pekli v drobovju kako ščipanje, grizenje ali ujedanje, spij polič terana, pa bo bolje kot bi pihnil. Če pa te črviči kaka kronična nadloga, začni teranoterapijo in ta kraški biser bo kmalu pregnal zlo in ti vrnil ljubo zdravje. Teran oplemeniti krj slabokrvnemu, spravi v dobro voljo še takega čemerneža, lahko prepodi iz človeka raznovrstne nadloge, le žeji ni kos.

Teran, ta tekoči rubin, zmore prave čudeže. Med srednjeveškimi alkimisti so bili tudi taki, ki so menili, da je teran »tinctura auri«, to je tista čudodelna tekočina, ki se v nji vse kovine spremenijo v zlato.

Nekoč so postavili pred žejnega osla škač vode in škač terana. In kaj mislite je pil? Vodo! Zato pač, ker je osel.

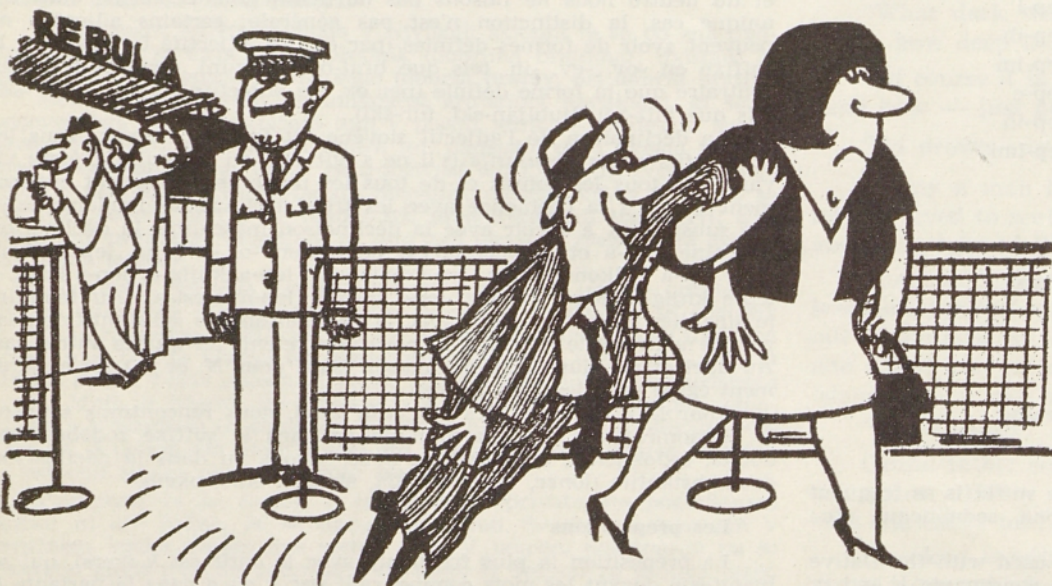
Vidite, samo osel in abstinent se odrečeta požirku terana.

Teran ima torej niz dobrih lastnosti. Njegova edina slabost je ta, da nima nobene slabosti.

V njegovo večno čast in slavo sem v potu svojega obličja spletel tale rimani venček:

Kar med živalmi je lev,
 to med vini je teran;
 zato zasluži slavošpev,
 v kraško skalo vklesan.

Ludvik Kosmina

— To je čudno, žena! Oba sva ga spila pet litrov, pa se samo tebi pozna, hk!

POGOVOR Z NAROČNIKI

Do dneva, ko smo morali oddati v tisk gradivo za novembrsko številko RODNE GRUDE, so poslali naročnino za našo revijo ali koledar naslednji naročniki:

Iz ZDA:

Stan ABELAF, Jože FRANCESKIN, Mary ELERSICH, Rose SODNIKAR, Mary TURSICH, Janko ZORNIK za Frances KAPEL in Jakoba LOČNIŠKAR, Helen KAPLA, Leo LADIHA, Albina in Nick PAHOR, Maria ROŽIČ, Ignac JERELE, Thomas KOS, Andrew MISKA, Paula AURZADA, Fany STROJ za Normo SWITZER (novo naročnico), Frank SCHWICKERT, Frances BAJC, Joseph BRITZ (za knjige), Dorothy PRYATELY, Felix KOLAR, Andrew GRUM, Jr., Jack TOMSIC za sebe in za Antonijo KES, Anthony THOMAS, John H. TAUCHER, John SIVEC, Frančiška KRANJC, Mary PERKO, Joseph PERGAR, Peter VERDERBER, Max KUMER, Mary PETERLIN, Charles SUSA, Math RICHTER, Pauline BOSLETTA, John TAVČAR za Agnes KREBELY preko Augusta KOLLANDRA, Anton LOGAR.

Iz KANADE:

Zinka BOSNAR, Martin SINKOVIC, Maria PANGOS in Karla GRIL, ki je poravnala naročnino RODNE GRUDE od 1964. do konca 1967. leta. Ker je bilo 3,00 \$ več, bomo poslali še SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto 1968.

Iz AVSTRALIJE:

Ana in Albert KORENČAN, Pavel VATOVEC, Jacob CHUK, Maria in Štefan ŽEKŠ.

Iz ARGENTINE:

Društvo Sociedad Obreros Eslovenos de Socorros Mutuos »La Union«, dalje Antonio GOVEDNIK, Pepca BAVDAŽ, Martin KOBŠE, Emilia ZANICHELLI.

Iz BRAZILIJE:

Ing. Antonio KADUNC.

Iz COLUMBIE:

Dionizij VRHOVNIK.

Iz NEMČIJE:

Martin KINK, Jožica GRILC, Franz BREGANT, Maria HERVOL.

Iz FRANCIJE:

Naš zastopnik Adolf GARBER je poslal po rojaku PLANINCU naročnino zase in za Maria STAMCA, Miroslava ROUČEL, Vinka CERKUŠA, Henriha STADLERJA in Andreja ZIHERLA.

Dalje je PLANINC prinesel naročnino, ki jih je poslal Johan PRIBOŠEK, in sicer za sebe, za Jožeta VOLUŠKA in za Frido LA-COUR. Vsi imajo poravnano naročnino RG do konca 1967. leta. Pribošek je priložil še pet frankov za poštnino, češ, da bomo več pisali. Dragi Pribošek, mi pa vam kar po tem potu pošiljamo lepe pozdrave z željo, da drugo leto utegnete priti na obisk. Denar za poštnino pa smo knjižili na račun naročnine za leto 1968.

Martin BLATNIK pa je osebno prinesel naročnino od rojakov: Franc ABRAM, Franc ALBIANI, Slavko BEDENE, Vinko BERNADIC, Martin BOROVSČAK, Ciril DOBRŠČEK, Alojz GRČAR, Franc HLEBEC, Ana HRASTAR, Ivanka KOCI, Hilda MAGINOT, Anton MOČIVNIK, Johan PATZEK, Franc PODOBNIK, Ivan POLAK, Marko SAJEVEC, Ivanka SCHMITT, Franc VODENIK in Albin PAULIČ.

Anton ŠKRUBI so poravnali naročnino: Vinko ARH, Jakob BREGAR, Vendel DEŽELAK, Stanko GLOGOVŠEK, Anton GORENC, Franc GRČAR, Marija GRUSSMER, Franc JURJAVČIČ, Ani KEN-DA, Karol KERIN, Jean LIPUŠEK, Franc NAROBÉ, Jean OSMUK, Pavel PERGAN, Angela PETROVIČ, Ivanka PLAHUTA, Jože PODBRŠČEK, Jože REZONJA, Slavko RUGELJ, Ladislav SAMEC, Franc SLAK, Jean STERNAD, Andre STEINER, Avgust SULER, Ani TRAUTMAN, Avgust VIDERGAR, Jože ZDRAVIČ, Marija ŽUKOVEC.

Naročnino so plačali še Karl MESTNIK in Franc KNAUS po našem zastopniku Albertu Kuronji.

Pošiljanje naročnine

Najhitreje prejmemo naročnino od tistih rojakov, ki pošljejo denar, oziroma ČEK v priporočenem pismu. Tako obenem knjižimo prejem pisma in naročnino in pošto lahko sproti rešimo. Rojaki, ki prihajajo na obisk v Jugoslavijo (predvsem iz evropskih držav), povečini plačujejo naročnino sami ali prek svojih zastopnikov, OSEBNO na matici. Tudi to je pripravno, saj tako prejmejo blagajniško potrdilo, mi pa vplačila takoj vknjižimo v kartoteke.

Naročnina se lahko nakazuje tudi prek BANKE na naš devizni račun. Naslov:

BANQUE GENERALE LJUBLJANA

501-620-5-32040-10-4

Slovenska izseljenska matica

LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

OPOZORILO NAROČNIKOM IZ VZHODNIH DRŽAV: (ČSSR, Poljska, Bolgarija, Romunija, Madžarska, Vzhodna Nemčija, ZSSSR in druge). Naročnino lahko nakazujete prek vaših tamkajšnjih bank (v kraju, kjer živite) po dinarskih čekih, oziroma po nakazilih prek vaše banke v obračunskih dolarjih in sicer na naslov in številko:

BANQUE GENERALE LJUBLJANA

501-620-5-32040-30-4

Slovenska izseljenska matica

LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

NOVOLETNE ČESTITKE

Dragi naročniki in bralci RODNE GRUDE, leto se pomika h kraju. Delali bomo obračune in osebne zaključke, kako smo leto preživeli ter načrte, kako bomo začeli novo. Ob tej priložnosti bomo mislili tudi na svoje najbližje, na sorodnike, prijatelje in znance. Čestitali jim bomo za praznike, osebno ali pismeno, mi pa vam dajemo možnost, da svoje novoletne želje sporočite svojcem in drugim preko naše revije.

Seveda pa moramo naročila in vsebino čestitk prejeti čimprej, da ne bo zaradi tega decembrska številka izšla prepozno. Sicer bomo čestitke objavili v januarski številki.

Za novoletno čestitko do štirideset besed računamo 5,00 dolarjev, ali 60,00 ND, ali enakovrednost v drugi valuti.

POSREDOVANJE LISTIN V INOZEMSTVO

Slovenska izseljenska matica rada ustreže rojakom, ki se obračajo nanjo, da jim preskrbi izpiske iz matične knjige in razne druge osebne dokumente, ki jih potrebujejo v inozemstvu za poroko, ureditev delovnih razmerij, pokojnin itd. Da pa se stvar po nepotrebem ne zavleče, prosimo prosilce, da v svojih pismih navedejo vse potrebne podatke in sicer:

ime in priimek,
datum in kraj rojstva,
očetovo ime,
materino ime in deklinirani priimek,
kraj prebivanja (točen naslov v inozemstvu),
kraj prebivanja v Jugoslaviji pred izselitvijo,
kdaj je odšel iz Jugoslavije.

Če boste navedli vse te podatke, vam bo Slovenska izseljenska matica zaprošeni dokument preskrbela v razmeroma kratkem času.

Pisarna tajništva

NAŠI LJUDJE NA ŠVEDSKEM ŽELIJO ZVEZE

Jugoslovansko izseljensko društvo »Jadran« si želi ustvariti čim več zvez z Jugoslovani po vsem svetu. Radi bi imeli naslove jugoslovanskih klubov, društev in organizacij, veseli pa bodo tudi pošte posameznikov.

Pišite jim na naslov:

JUGOSLAVENSKO-ŠVEDSKA ZAJEDNICA

»J A D R A N«

Möllegränden 21

HÄLSINGBORG

Sverige

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zapajte se nam!

» Trans turist «

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prirreditve, lov in ribolov in druge.

Centrala: LJUBLJANA, Titova 48/II. Tel. 313 366
telex AdriaAvio Ljubljana 31268

Poslovalnice: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander, Travel Bureau, 6419 St. Clair Ave. Cleveland 44103.

Zahtevajte prospekte!

Železarna Ravne

tovarna plemenitih jekel

RAVNE NA KOROŠKEM

nad 300 let

kvalitetne tradicije plemenitih jekel

Izdeluje: lita, kovana in valjana jekla

Želite podariti vašim sorodnikom
v Jugoslaviji

PRALNI STROJ?

Potem samo

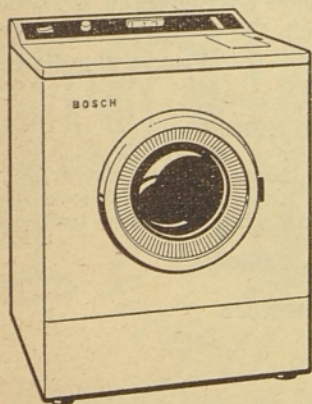
BOSCH

Devizno plačilo za Deutsche Bank A. G. —
Filiale Stuttgart

v korist firme

ROBERT BOSCH GmbH, STUTTGART

Cene in ponudbe izvolite zahtevati pri:

avtoflehna

Ljubljana
Titova 25

Zagreb
Petrijnska 51

Beograd
Galsworthyeva 23

Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR

PRI PLAČILU V DEVIZAH
IMATE POPUST

Največja specializirana detajlistična
tekstilna organizacija v Jugoslaviji

Gozdno gospodarstvo Maribor

z GOZDNIMI OBRATI: Ruše, Lovrenc na Pohorju,
Ožbalt ob Dravi, Maribor, Reka-Pohorje, Slov. Bi-
strica, Oplotnica, Ptuj in Ormož.

OBRATOM ZA GRADNJE,
OBRATOM ZA UREJANJE GOZDOV in
OBRATOM ZA LOV IN RIBOLOV

ureja, neguje, vzgaja in gospodari z gozdovi SLP ter
gozdovi v državlanski lastnini, samostojno gradi
gozdne komunikacije in gozdarske stavbe, goji divjad
in izvaja lovski in ribolovni turizem.

GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC

proizvaja in prodaja vse vrste gozdnih sortimentov in
opravlja vsa druga dela

mali oglasi

V Portorožu, najlepšem letoviškem kraju ob Ja-
dranu, dam v najem komfortno opremljeno stanovanje
z garažo za več let, s predplačilom in vknjižbo pra-
vice.

SLAVKO MOŽINA
Portorož
Obala 35

Preddverje ljubljanskih Križank (detajl),
delo arhitekta Jožeta Plečnika. Foto: Joco Žnidaršič

Motiv iz Kobarida. Foto: Ančka Tomšič

